

ΑΘΗΝΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ : 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Α'.—ΤΕΥΧΟΣ 18.

30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1901

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗ: Ἀπὸ Ὀλυμπίας εἰς τὸν ἐν Φιγαλείᾳ ναὸν τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος.
Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ: Ἡ τύχη ἀπὸ τὴν Ἀμερική.
ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ: Ἰντερμέδια (ποίημα).
Ζ. Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: Οἱ Ἀντρωταί.
Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πρώτη ἑλληνικὴ παράστασις ἐν Βουκουρεστίῳ.
ΑΔ. ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ: Ἀλωνάργης.
Σ. Ε. ΣΚΙΠΗ: Ἡ Σερενάτα τῶν Δουλουδιῶν (ποίημα).
PHILÉAS LEBESGUE: Ἐπιστολὴ ἐκ Γαλλίας.—Ὁ ζωγράφος Κωνστ. Παρθένης.
ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ: Φιλολογικὴ ζωὴ: Νικόλαος Γύζης ὑπὸ Δημ. Γ. Κακλαμάνου.
Τὸ Δεκαπενθήμερον.
Γράμματα — Τέχνη — Ἐπιστήμη.

ΕΙΚΟΝΕΣ

- Ἀνατολικὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.
Δυσμικτὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.
ΚΩΝΣΤ. ΠΑΡΘΕΝΗ: Προσωπογραφία Δδὸς Σ. Λασκαρίδου.
Τοπίον τοῦ Πράτερος.
Κωνσταντῖνος Παρθένης, προσωπογραφία.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ τῶν «Παναθηναίων», εἰς ὅλην τὴν Ρωσίαν ὁ κ. Ἀναστάσιος Μάλτος, Ὁδησὸς Alexandrowski Prospect N° 3.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΟΙ: Meisenbach Riffarth et C°, Μόναχον—Danesi, Ρώμη—Ἐλ. Καζάνης, Ἀθήναι.
ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ: Σπυρ. Κοκόλης (φιλότεχνος)—Κ. Δημητρίου—Κ. Μπέριγγερ, Ἀθήναι.

Τὰ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ», πωλοῦνται κατὰ φυλλάδια πρὸς δρ. 1-20 ἑκάστον, ἐν Ἀθήναις εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας, Βίλμπεργ, Μπένκ καὶ Ι. Κορτέση καὶ τὰ περίπτερα τῶν πλατειῶν. Ἐν Πειραιεῖ, εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἀντ. Χούλιτα καὶ Γ. Ἀλεξάκη.

Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Κ. Μάιονερ καὶ Ν. Καργαδούρη—2939.

ΑΠΟ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΝ ΦΙΓΑΛΕΙΑ

ΝΑΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Εἶχον λήξει οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες τῆς Ὀλυμπίας, ἡ εὐτυχὴς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς παιδείας κ. Στάη ἐμπνευσις. Ἡ ἱαχὴ, αἱ ζητωκραυγαί, τοῦ ἔθνικοῦ ὕμνου αἱ ἐπὶ τοῦ Κρονίου ἀπηχάσεις, αἱ ὁποῖαι μετὰ δέκα πέντε αἰῶνων πάροδον, ἀντήχησαν παρὰ τὰ ἑρείπια τὰ ἱερὰ τῆς Ἀλτσεως, ὡς θριαμβευτικὴ κραυγὴ ἀναστάσεως τῶν ἀγῶνων, εἶχον σιγήσει.

Ὅλα ἐκεῖνα τὰ πλήθη, ἅτινα εἶχον σωρεύσει ἐκεῖ παλμοὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, εἶχον ἐξαφανισθῇ καὶ ἡ Ἀλτις ἀνέκτησε καὶ πάλιν τὴν σεμνήν, τὴν γόησσαν αὐτῆς ἐρημίαν.

Ἐμείναμεν μόνοι ἐκεῖ μετὰ τοῦ κ. Π. Καβαδία, ὁ κ. Ἱερώνυμος Στάης καὶ ἐγώ, φιλοξενούμενοι ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἡμῶν ἀρχαιολόγου, εἰς κοίτωνά τοῦ μουσείου τῆς Ὀλυμπίας.

Ἐπρόκειτο τὴν ἐπιούσαν νὰ ἀναλάβωμεν πορείαν ἐπίπονον καὶ μακράν, δωδεκάωρον ἐπὶ ἵππων πορείαν, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν Βάσσαις τῆς Φιγαλείας ἔργου τοῦ μεγάλου τοῦ Παρθενῶνος ἀρχιτέκτονος, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, τὸν ὁποῖον ἤγειραν οἱ Φιγαλείς εὐγνώμονες εἰς τὸν θεόν, λυτρωτὴν αὐτῶν ἀπὸ δεινοῦ λοιμοῦ, ὅστις ὑποτίθεται ὅτι ἦτο δεύτερος μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου περιγραφέντα ἐνσκήψας κατὰ τὸ 420 π. Χ.

Με ἐγοήτευεν ἐκ τῶν προτέρων ἡ ἀρχαιολογικὴ αὐτὴ ἐκδρομὴ, καὶ διότι χάριν ταύτης ἠθέλωμεν διέλθαι θαυμάσια τῆς Ἠλείας καὶ τῆς Ὀλυμπίας τοπία, καὶ διὰ τὸ δυσπρόσιτον καὶ ἔρημον τῆς θέσεως ταύτης, ἐφ' ἧς ἤγειρε τὸ ἀριστοτέχνημα αὐτοῦ τοῦτο ὁ Ἰκτίνος. Τόσον δυσπρόσιτον καὶ τόσον ἔρημον, ὥστε ὁ περικαλλὴς ναός, ὁ ἐν τόσῳ ἐπιφανεῖ θέσει, ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἠγνοεῖτο· εἶχεν ἐπικαθῆσαι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ζοφῶδες νέφος τοῦ μεσαίωνα· ἡ ἐρήμωσις τῶν μερῶν ἐκείνων κατὰ τοὺς δουλικούς χρόνους τὸν εἶχε προφυλάξει ἀπὸ βεβήλων ὀφθαλμῶν. Οὔτε οἱ Φράγκοι κατακτηταί, οὔτε οἱ Τούρκοι τὸν εἶχον ἀνακαλύψει· καὶ μόνον πρὸς μεγάλην τοῦ ἔθνους ἀτυχίαν, κατὰ τὸ 1765 ὁ Γάλλος Βποσέ,

Ἔτος Α'—15.

περιηγούμενος τὴν Πελοπόννησον εὗρεθι τυχαίως πρὸ τῶν ἐκπάγων αὐτοῦ ἑρείπων. Ἀπὸ τούτου δὲ βραδύτερον ἐγνώρισε τὸν ναὸν τοῦτον περιηγούμενος τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Ριχάρδος Σάνδλερ, θεολόγος ἐξ Ὁξωνίας.

Ἐκτοτε καὶ διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, ὅπως καὶ διὰ τὸ ἕτερον τοῦ Ἰκτίνου δημιουργήμα τὸν ναὸν τῆς Παρθένου Θεοῦ, ἡ αὐτὴ ἐπεφυλάσσετο μαύρη τύχη. Διότι οὐχὶ ἐνὸς ἀλλὰ πολλῶν Ἑλγίνων καὶ οὗτος μετ' ὀλίγους χρόνους ἐγένετο λεία.

Εἶχεν ὀρισθῇ ἡ ἐκκίνησις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ μουσείου τῆς Ὀλυμπίας διὰ τὴν τρίτην τῆς πρωίας ὥραν.

Ὁ ὕπνος τὴν νύκτα ἐκείνην ἔφευγε τὰ βλέφαρα. Εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ κοιμηθῇ τις ὅταν εἰς τοῖχος τὸν χωρίζῃ ἀπὸ τοῦ Πραξιτέλους τὸν Ἑρμῆν, ἀπὸ τοῦ Παιωνίου τὴν ἀπρόσιτον σύληψιν, τὴν Νίκην, ἀπὸ τὰς μετόπας καὶ τὰ αἰετώματα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, καὶ ὅταν ἐτοιμάζεται δι' ἕτερον ἀρχαιολογικὸν προσκύνημα ὅχι μικρότερας γοητείας.

Ἀπὸ τῆς δευτέρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥρας οἱ κωδωνίσκοι τῶν ἵππων καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἑδάφους πλήγματα τῶν ὀπλῶν αὐτῶν ἀνῆγγελλον ἔξωθεν τοῦ μουσείου, ὅτι ἐπλησίασεν ἡ ὥρα τῆς ἐκκινήσεως.

Πρὸ ταύτης ἠθέλησα καὶ πάλιν νὰ πλανηθῶ ἐν τῷ μουσεῖῳ εἰς ὕστατον εὐσεβὲς προσκύνημα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡμιθεῶν, τοὺς ὁποῖους ἐδημιούργησε τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Παιωνίου καὶ τοῦ Ἀλκαμένους ἡ σμίλη. Ὅσον καὶ ἂν εἶναι εὐχερὴς ἡ ἐπάνοδος εἰς τόπους, οἱ ὁποῖοι ἤσκησαν ἐφ' ἡμῶν γοητεῖαν ἀκατανίκητον, ὅσον καὶ ἂν ἐξαρτᾶται ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν νὰ τοὺς ἐπανιδώμεν καὶ πάλιν, αἰσθημὰ τι ἀόριστον πόνου συνέχει τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἀποχωρίζομεθα ἀντικειμένων, ἐφ' ὧν καθηλώθη οὕτως εἰπεῖν μέρος τῆς υπάρξεώς μας, τὰ ὁποῖα περιέβαλε μετὰ θαυμασμοῦ ἡ διάνοια καὶ ἐνηγκαλίσθη μετ' ἀγάπης θερμῆς ἡ καρδιά. Ἡ ἰδέα

Ἀνατολικὸν ἀέτωμα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

ὅτι πανύστατον φέρεται πρὸς αὐτὰ τὸ βλέμμα, ὅτι ἡ αὖριον δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, κατάρχει τότε ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιβλητικὴ καὶ κυρίαρχος.

Εἶχε τι τὸ ἐξαιρετικῶς παράδοξον τὸ προσκύσειον κατὰ τὴν τρίτην μεταμεσονύκτιον ὥραν. Ἐβάδιζον κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα λαμπτήρα ἐκπάγλους μορφὰς τῶν μαρμάρων, εἰς ἃ ἐνεφύβημάτ᾽ μου, ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐρημίᾳ καὶ τῇ σιγῇ σίτου, ἐνῶ ἔβαινον ἀκροποδητεῖ.

Τὸ φῶς τοῦ λαμπτήρος ἐνηγαλίσθη ἐκ περιτροπῆς τὰ ἀετώματα, τὰς μετόπας, τοῦ Παιωνίου τὴν Νίκην, τοῦ Πραξιτέλους τὸν γλυκύτατον θεόν.

Καὶ παρήλαυνον ἐνώπιόν μου ἀπὸ τῶν ἀετωμάτων λευκαὶ προβολαὶ εἰκόνων ἀσυλλήπτων, τοῦ Διὸς ἡ θεῖα μορφή καὶ ὁ «Οἰνόμαος ἀριστερᾶ τοῦ Διὸς ἐπικείμενος κράνος τῇ κεφαλῇ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Στερόπη, ἡ τοῦ Ἀτλαντος θυγάτηρ». Καὶ ἐνοκλᾷζει πρὸ αὐτῶν ὁ Μυρτίλος, παρὰ τοὺς ἵππους τοὺς θυμοειδεῖς τοῦ ἄρματος τοῦ Οἰνομάου. Δεξιόθεν τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν, ὁ γενάρχης τῆς Πελοποννήσου, ὁ Πέλοψ, μεγαλοπρεπῶς εὐκαμπτος καὶ κάλλιστος νεανίας, ἐγείρεται παρὰ τὴν γλυκεῖαν Ἱπποδάμειαν, τὸν πόθον τῶν ὀνείρων του, ἥτις ἴσταται σύννους, ἀφοῦ τοῦ πατρὸς μόνον ὁ θάνατος ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι θά δώσῃ αὐτὴν γέρας εἰς τὸν Πέλοπα. Καὶ τούτου οἱ ἵπποι παρεμβάλλονται σφριγηλοί· καὶ τούτου οἱ ἵπποκόμοι ἀναμένουν τὴν στιγμήν, καθ' ἣν θὰ τοὺς ζεύξουν εἰς τὰ ἄρματα τὰ πολεμικά. Καὶ θεῶνται τὰς προετοιμασίας τῆς ἐγγιζούσης θανασίμου πάλης ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ ἀετώματος οἱ γλυκύτατοι τῆς Ὀλυμπίας ποταμοί, ὁ Ἀλφειὸς εὐρύστερνος καὶ ἰσχυρὸς ἀνὴρ, πρηνὴς ἐρειδόμενος ἐπὶ τῶν ἀγκῶνων, καὶ ὁ Κλάδεος, γλυκὺς καὶ εὐσωμος νεανίας, ὑπεγείρων τὴν ὥραιαν κεφαλὴν του μετὰ περιεργείας ἀνησύχου.

Ἀφῆκα τότε τὴν ἀριστερὰν τῆς αἰθούσης πλευρὰν καὶ ἡ φαντασμαγορία τοῦ ἀετώματος τοῦ Παιωνίου ἐσθέσθη.

Πρὸς δεξιὰ περιέφερα τὸ φῶς ἐπὶ ἄλλων τραγικωτέρων παραστάσεων τοῦ δυσμικοῦ ἀετώματος. Ἐδῶ τὰ συμπλέγματα συμφύρονται μετ' ἀσυλλήπτου τόλμης καὶ ζωῆς. Ὁ Ἀλκαμένης διέγραψεν ἐδῶ εἰς τῶν Κενταύρων καὶ τῶν Λαπιθῶν τοὺς ἀγῶνας δραματικωτάτην τὴν σύνθεσιν. Ὁρμος ἐν τῷ κέντρῳ ὁ Ἀπόλλων, δεσπόζων γαλήνιος τῆς τρομερᾶς συρράξεως, ἐκτείνει τὴν δεξιὰν εἰς προστασίαν τῶν ἀδικουμένων. Ἡ στάσις καὶ μόνη τοῦ θεοῦ προαγγέλλει τῶν Κενταύρων τὴν ἥτταν. Καὶ παρατάσσονται ἐκατέρωθεν τὰ συμπλέγματα πλήρη δυνάμεως καὶ ἐν ποικιλίᾳ τολμηροτάτων πλαστικῶν στάσεων. Ὁ Θησεύς, ὁ Πειρίθους, ἡ Δηιδάμεια, ὁ Εὐρυτίων, γυναῖκες καὶ ἔφηβοι ἀμυνόμενοι κατὰ τῆς λυσσώδους τῶν Κενταύρων ἐπιθέσεως, ἀποτελοῦν ἐν ἀσυλλήπτῳ καλλιτεχνικῷ συμφυρμῷ συνθέσεις οὕτω ζωντανᾶς, ὥστε νομίζει τις ὅτι παρίσταται εἰς τὴν τρομερῶς ἀγρίαν σκηνήν, ὅτι πλήττει τὴν ἀκοήν, τοῦ Πειρίθου ὁ πέλεκος καταφερόμενος κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Εὐρυτίωνος, ὅτι ἐνωτίζεται τὸν κρότον τῶν ὀπλῶν τῶν τερατωδῶν Κενταύρων.

Μετὰ τὰ ἀετώματα ἐστράφην πρὸς τὴν κατὰ μέτωπον παράστασιν. Δὲν ἔχει πλέον μορφήν τοῦ Παιωνίου ἡ Νίκη. Ἡ μορφή τῆς ἀπεστράφη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος· τίς ἤξεύρει ποῦ, εἰς ποῖαν πρόσχωσιν τοῦ Κλαδέου ἢ τοῦ Ἀλφειοῦ κρυπτομένη, διὰ νὰ εὐρεθῇ ποτε εἰς ἄλλους καλλιτέρους χρόνους. Ἀλλὰ τὴν ἀναπαριστῶ διὰ τῆς φαντασίας τὴν ἀρρενωπὸν τῆς Νίκης μορφήν, ἀπὸ τῆς ἀνεκφράστου ἐντάσεως τῆς ζωῆς, ἣν διὰ πνέει τὸ σῶμα τὸ σφριγηλόν, τὸ ὅποιον δὲν καλύπτει, ἀλλ' ἀναδεικνύει ζωντανώτερον ὁ πέπλος ὁ δωρικός· τὴν ἀναπαριστῶ τὴν ὥραιαν μορφήν τῆς οἰστρηλάτου ταύτης συλλήψεως τοῦ παλαιοῦ τούτου Μιχαὴλ Ἀγγέλου τῶν καλῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων.

Καὶ ἦλθον ἔπειτα εἰς προσκύνημα τοῦ θεοῦ,

Δυσμικὸν ἀέτωμα.

τοῦ ὁποίου διέσωσεν αἰώνιον τὸ κράτος ὁ Πραξιτέλης, ἐνανθρωπίσας αὐτὸν ὑπὸ μορφήν, ἥτις ἔχει τοὺς χαρακτῆρας μόνον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ψυχὴν θεοῦ. Τὸ πλάνον, τὸ γοητευτικόν, τὸ ῥεμβῶδες μειδίαμά του ὑπὸ τὸ παλλόμενον φῶς ἐνεψυχώθη εἰς ζωὴν ἀνεκφραστον. Ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον διαστελλόμενα τοῦ θεοῦ τὰ χεῖλη, εἰς τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο, ἡ γλυκύτης τοῦ ὁποίου ἡ ἰδεώδης οὐδέποτε ἐνεχύθη ἐπὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς.

Ρίπτων τελευταῖον βλέμμα εἰς τὰς μετόπας τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὧν ἄγνωστοι οἱ γλύπται, αἵτινες ἦσαν ἐντετειχισμένοι μετὰ τῶν τριγλύφων τῆς ζωοφόρου καὶ τὰς ὁποίας σκέπει σήμερον ἡ αἶθουσα αὕτη, προσέβλεψα μετὰ μεγαλειτέρου πόνου μετόπας. . . γυψίνους. Εἶναι οἱ ἐν τῷ ἐλληνικῷ μουσεῖῳ τῆς Ὀλυμπίας ἀντιπρόσωποι τῶν ἐξορίστων ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου μετοπῶν, τὰς ὁποίας ποτὲ πλέον δὲν θὰ φωτίσῃ τῆς Ἑλλάδος ὁ ἥλιος. Μία τούτων ἔργον θαυμάσιον τῆς ἀρχαίας τέχνης παριστᾷ τὸν Ἡρακλέα δαμάζοντα τὸν κρητικὸν ταῦρον· ἄλλη αὐτὸν τοῦτον καταβάλλοντα τὸν λέοντα τῆς Νεμέας· ἄλλη φέροντα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας. Τῆς παραστάσεως τοῦ ἄθλου τούτου ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἡρακλέους εὐρίσκονται ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου. Καὶ ἐναλλάσσονται διὰ τῶν γυψίνων ἐκμαγείων, ἐκεῖ μὲν τὰ ἐνταῦθα σωζόμενα τεμάχια τῆς μετόπης, ἐδῶ δὲ τὰ ἐν τῷ Λούβρῳ.

Ταύτης τῆς μετόπης, τῆς παραστάσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἀπρόσιτος ἡ καλλιτεχνικὴ χάρις, ὑπῆρξε παράδοξος ἡ τύχη. Καὶ ἐπὶ τῆς μετόπης ταύτης, ὡς εἰς τὰς πλείστας παραστάσεις τῆς Ὀλυμπίας οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες λαμβάνουν τὴν μορφήν τῆς πρώτης νεότητος. Ὅπως ὁ Πέλοψ, οὕτω καὶ ὁ Ἡρακλῆς παρίσταται ἐν αὐτῇ νεανίας, ἡ δὲ θεὰ τῆς φρονήσεως, ὅχι ὡς ἡ σοβαρὰ θεὸς ἡ φέρουσα τὸ κράνος καὶ τὸν θώρακα, ἀλλ' ἀφελῆς τις παιδίσκη καθημένη ἐπὶ βράχου, με τοὺς πόδας ἐρειδόμενους ἐπ' αὐτοῦ, μετὰ κάμψιν τῶν γονάτων ἀνεκφράστου χάριτος καὶ στρέφουσα

μετὰ περιεργείας παιδικῆς τὰ βλέμματα πρὸς τοῦ ἥρωος τὰ θηράματα.

Εἶναι παράδοξος ἡ ἱστορία τῶν ἐξορίστων τούτων μετοπῶν.

Ἡ σύλλησις τοῦ Παρθενῶνος ὑπὸ τοῦ Ἑλγίνου, καὶ ἡ τῶν ναῶν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Φιγαλείας ὑπὸ Ἀγγλογερμανικῆς ἐταιρείας, ἡ ὁποία ἤνωνεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἀρχαιολόγους καὶ ἀρχαιοκαπήλους, ἔχουν τοῦλάχιστον ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἐλαφρυντικὴν περίπτωσιν, ὅτι ἐτελέσθησαν ἐπὶ Τουρκοκρατίᾳ, ὅτι οἱ Τούρκοι οὐδεμίαν ἀπέδιδον σημασίαν εἰς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἅτινα ἐκινδύνωνον ὑπ' αὐτοὺς πᾶσαν καταστροφὴν, καὶ ὅτι οὐδὲ πόρρωθεν κατὰ τὸ 1811 καὶ 1814 ἐπίστευον οἱ ξένοι εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αὐθιπαρξίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλ' ἡ σύλλησις τῶν μετοπῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐγένετο ὑπὸ ὁρους ἀσυγκρίτως πλέον ἀσυγγνώστους. Ἡ Ἑλλὰς μετὰ τὸν ἐνδοξον αὐτῆς ἀγῶνα εἶχεν ἀνακτήσει τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς αὐθιπαρξίαν, ἀνεγνωρισμένην πλέον ὑφ' ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης. Δυστυχῶς δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸν ἐλευθερωτὴν στρατὸν τοῦ Μαιζὼν παρεκλούθησε μετὰ καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἀποστολῶν ἐπιτροπὴ ἐξ ἀρχαιολόγων καὶ καλλιτεχνῶν διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀμπέλ Μπλουέ. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Δουβῶ ἀνήργησεν ἐπὶ τινα χρόνον πυρετώδεις ἀνασκαφὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ· καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τὰ εὐρήματα ἀπέστειλεν εἰς τὸ Λούβρον. Ὁ κ. Κάρολος Διέλ (Ch. Diehl) ἀρχαῖος τρῶφιμος τῆς παρ' ἡμῖν γαλλικῆς σχολῆς, αἰτιάται διὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ἑλλήνων (!), διότι «ὁ τότε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Καποδίστριας ἀπηγόρευσε τὰς ἀνασκαφὰς, δι' ὧν ἀπεστερεῖτο ἡ Ἑλλὰς κειμηλίων τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς δόξης».

Εὐλογημένον νὰ ᾔηται καὶ ἐπὶ τούτῳ ὅπως καὶ δι' ὅλον αὐτοῦ τὸ ἐθνικὸν ἔργον, τοῦ Καποδιστρίου τὸ ὄνομα! Ἀνεῦ αὐτοῦ ὅλος ὁ θησαυρὸς τῆς Ὀλυμπίας μετὰ τῆς Νίκης τοῦ Παιω-

νίου καὶ τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους θὰ εἶχον φυγαδευθῇ ἀπὸ τοῦ πατρῷου ἐδάφους ἀνεπιστρέπτει.

Ἄλλ' ἤδη ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως.

Οἱ ἵπποι, ἰσχυροὶ ἵπποι κατάλληλοι διὰ πορείαν τόσον μακρὰν ἐπὶ δυσβάτου ἐδάφους, χρεμετίζουν ἀνυπόμονοι.

Ἰππεύσαμεν καὶ ἐξεκινήσαμεν πρὸς τὴν Ἀνδρίτσαν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸ χωρίον Τζάχα, παρακολουθοῦντες τὴν δεξιὰν τοῦ Ἀλφειοῦ ὄχθην.

Θαυμασία σεληνοφώτιστος νύξ. Ἀραῖοι λάμπουν οἱ ἀστέρες καὶ ἡ Μεγάλη Ἀρκτος κλίνει ἡδὴ πρὸς τὴν δύσιν. Ἐν τῇ ἀπολύτῃ σιγῇ τῆς νυκτὸς ἡδέως ροχθεῖ τοῦ Κλαδέου καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ τὸ νῆμα, διαρρεόντων ἡρέμα, ἐλαίου δίκην. Καὶ συμμίννεται πρὸς τὴν μελωδίαν αὐτοῦ εἰς ἀνέκφραστον ἁρμονίαν, τῶν ἀηδόνων τὸ κελάδημα καί, μετὰ τῶν λευκῶν, τῶν ἀραχνῶν φάντων ἀτμίδων, αἱ ὁποῖαι αἰωροῦνται ἄνωθεν τῶν ἀργυρῶν ὑδάτων, συναίρεται καὶ τῶν λύγων καὶ τῶν ροδοδάρων τὸ ἄρωμα βεβαρημένων ἀπὸ ἐρυθρὰς τολύπας ἀνθέων.

Ἀφίνομεν πρὸς ἀριστερὰ τοῦ Φειδίου τὸ ἐργαστήριον, τὸ Λεωνίδειον, τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου, τὸ Ἡραῖον. Καὶ ἐνῶ ἡ σελήνη ἐναγκαλίζεται τὰ θαύσματα τῶν μαρμάρων, ἐγκατεσπαρμένα ὡς ἐρείπια νεκροπόλεως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Ἀλτεως, ἀναπηδῶν ὑπὸ τὸν κρότον τῶν βημάτων τῶν ἵππων γλαυκὰς, καὶ θρηνοῦν παρέκει μονότονοι τοῦ βύα αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ κλαυθμοὶ τῶν ὑλακῶν τῶν παραποταμίων θωῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν συντριμμάτων τῆς ἀπροσίτου Τέχνης, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὴν ὥραν ἐκείνην θορυβεῖ ὁ κόσμος οὗτος τῶν νυκτοβίων, ἐναλλάσσονται αἱ θυμῆρες ἐντυπώσεις τῆς ψυχῆς εἰς κατήφειαν καὶ μελαγχολίαν ἀσύγκριτον. Διότι οὐδέποτε τὸ καταστρεπτικὸν ἔργον τοῦ Χρόνου παρίσταται ἐν τῇ φαντασίᾳ τόσον ἄγριον, τόσον ἀνηλεές καὶ ἀδυσώπητον, ὅσον ὅταν διέρχεται τις νύκτα τῆς Ἀλτεως τὰ ἐρείπια καὶ ἀναζῇ ἐν αὐτῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς διὰ τοῦ εἶρμου τῆς τραγικῆς ἀντιθέσεως τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς κάλλος ὅταν ἐνωτίζεται ἐν παραισθητικῇ γοητείᾳ τοὺς παῖδας καὶ τὴν ἰαχὴν τῶν Πανελλήνων, ἐπευφημοῦντων τοὺς νικητὰς, καὶ τῶν πομπῶν τὰ σελπίσματα καὶ τῶν ἱππικῶν ἀγώνων καὶ τῶν ἀρματοδρομιῶν τὸν ποδοβολητόν. Τότε αἰσθάνεται τὸ ἀκατάβλητον κράτος τῆς Φθορᾶς. Τότε ἐννοεῖ ἐναργῶς πῶς παρασύρει καὶ περιδινεῖ

καὶ αὐτόν, ταπεινὸν τῆς ὕλης μῦριον πρὸς τὸν μηδενισμόν, ἡ ἀπαύστως καταιγιζούσα τοῦ Χρόνου πνοή, ἡ ἐξανερνώσασα καὶ ἐξαφανίσασα τὴν ὑπέροχον ζώην· τότε αἰσθάνεται ὅτι αὐτοῦ βαρύνει καὶ πιέζει καὶ συνθλίβει τὴν καρδίαν ὁ κύλινδρος τῶν αἰώνων, οἱ ὁποῖοι διήλθον ἄνωθεν τῶν ἐρειπίων τούτων.

Ἄλλ' ἤδη πλέον εἵμεθα πολὺ μακρὰν τῆς Ἀλτεως καὶ ὁ ἥλιος, θερμὸς τοῦ Μαΐου ἥλιος, φωτίζει φαεινὰ καὶ εὐφροσύνας εἰκόνας.

Διαρκῶς βαίνομεν παρὰ τὸν Ἀλφειόν. Ἐπὶ πέντε περίπου ὥρας ἡ πορεία αὕτη εἶναι ἀτελεύτητον πανόραμα εἰκόνων θαυμασιῶν, διηλεκτικῶν πανήγυρις τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ψυχῆς.

Ἐδῶ ἡ ὄχθη εἶναι χθαμαλὴ καὶ ἡ παραποτάμιος ἀτραπὸς ἐγγυτάτῃ πρὸς αὐτήν. Αἱ λύγοι καὶ αἱ ῥοδοδάφναι καὶ αἱ ἐρεῖκαι μὲ τοὺς ῥοδοχρόους θυσάνους τῶν κλίνων πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ λούονται ἐν αὐτῷ, καὶ οἱ λιγυροὶ κλάδοι τῶν λικνίζονται ὑπὸ τὴν ἐπιφορὰν τοῦ ρεύματος. — Ἐδῶ προσηλόνουν τὴν προσοχὴν νησίδες ἀνεκφράστου κάλλους ἐγκατεσπαρμέναι ἐντὸς τῆς κοίτης, τὰς ὁποίας ἀπέσπασαν καὶ ἀπεχώρησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς οἱ ἰδιότροποι τοῦ ποιητικοῦ ποταμοῦ ἔλιγμοι. Καὶ κατακαλύπτουν ταύτας κάλαμοι καὶ δένδρα φίλυδρα καὶ ἀναρριχῶνται καὶ ἐναγκαλίζονται τὰ δένδρα καὶ ἐνόνουν μετ' αὐτῶν τὴν παρασιτικήν, τὴν ὑποτελεῖ αὐτῶν ὑπαρξιν κισσοὶ καὶ κληματίδες καὶ ἄγρια αἰγοκλήματα καὶ παντὸς εἶδους περιπλοκάδες. Καὶ αἱ νησίδες αὗται καὶ αἱ ὄχθαι μὲ τὴν ἄσπαστον, τὴν θαψιλὴ ταύτην βλάστησιν κατοπτρίζονται εἰς τὰ ἀργυρὰ νάματα τοῦ νωχελοῦς ποταμοῦ, μὲ ὅλην τὴν διαύγειαν τῶν χρωμάτων, ὑποτρέμουσαι ὡς ἐὰν παρακολουθοῦν τὸ ρεῦμα τὸ πλάνον εἰς τὴν μοιραίαν πρὸς τῆς Ἀμφιτρίτης τὴν ἀγκάλην πορείαν του.

Ἀλλαχοῦ πάλιν ποικίλλει τὸ τοπίον, τῶν ἀλιέων τῶν ποταμίων ἰχθύων ἡ καλύβη, καὶ τὰ καλάμινα αὐτῶν τειχίσματα· ἄλλοι ἐντὸς τοῦ ὕδατος μέχρι τῆς ὀσφύος ἀνασύρουν ὀρμιάς, ἄλλοι συγκεντρώνουν τοὺς ἀσπαίροντας κεφάλους ἐπὶ νησίδος· ἄλλοι ἀνάπτουν πυράς.

Καὶ ὅμοιος τῶν ὀφθαλμῶν παράδεισος εἶναι ὅλον τὸ περίξ περιβάλλον. Βουνά, ἀτελεύτητα βουνά, ὅλα ἐκ χώματος, τῶν πλέον ἰδιοτρόπων, τῶν πλέον φανταστικῶν σχημάτων, μὲ χαράδρας ἀγρίας, ἐν αἷς λάλα καὶ θορυβῶδη ροχθοῦν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις νάματα· χαράδρας ἱλιγγιώδεις, δημιουργήματα τῶν σεισμῶν καὶ τῶν βροχῶν. Καὶ πανταχοῦ δάση, πανταχοῦ τὸ βαθυπράσινον τῆς δρυός, ἡ τὸ χρυσιζόν τῆς πίτυος,

πανταχοῦ θαψιλεῖα βλαστήσεως σχεδὸν κουραστική, σχεδὸν φέρουσα μετὰ πόθου πρὸς τὴν νοσταλγίαν τῶν γυμνῶν βράχων τῶν ἄττικῶν ὀρέων, τῶν ἰσχυρῶν ἐκ τοῦ διηθησμένου θύμου καὶ ἐκ τῆς σεμνῆς αἰδοῦς τῶν φιλημάτων τοῦ ἄττικου ἡλίου.

Καὶ ἡ μουσικὴ τῶν πτερωτῶν, τῶν μικροσκοπικῶν αἰοδῶν ἀτελεύτητος. Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀηδόνες εἰς τὰς σκιερὰς λόχμας καὶ ὑπολαίδες καὶ τὸ φλύαρον τερέτισμα τοῦ ἐρυθρολαίμου. Διεκρίνεται δὲ ἐν τῷ μέσῳ ὅλης ταύτης τῆς ἀρμονίας τοῦ πρὸς τὴν φύσιν ὕμνου τῶν κελαδιστικῶν, τὸ φλύαρον τερέτισμα εἰδους μικροῦ μελανοκεφάλου (Silvia melanocephalus), ὃν δὲν σφάλλουν αἱ ἐκ τῆς ζωολογίας ἐναπολειφθεῖσαι σειρὰ ἀτελεύτητος ἀνομοίων καὶ ἀσυναρτήτων τόνων, ὁμοιάζει πρὸς ἐριστικὴν γραῶδη φλυαρίαν. Ὁ κ. Ἱερώνυμος Στάης, δεινὸς μουσικός, εὗρισκεν ὅτι πᾶσα φωνὴ τοῦ πτηνοῦ τούτου, πᾶς τόνος, εἶναι καὶ ἐν στονάρισμα, μία διαρκὴς παραφωνία. Ἄλλ' ἐγὼ ἐπέμενα μετὰ πείσματος, ὅτι δὲν ὑπάρχουν παραφωνία· εἰς τὴν μουσικὴν τῆς φύσεως. Ἡ λύσις τῆς ἐριδος ἐπαφίεται εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν θὰ δυνήθῃ δυστυχῶς νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀπολογία τοῦ μικροῦ αἰοδοῦ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀλφειοῦ.

Εἶναι βεβαίως μέγα καλὸν ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία.

Ἄλλ' ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι ὅλη αὕτη τῶν ὀφθαλμῶν ἡ πανήγυρις, ἀπὸ τῆς ὁποίας τίποτε δὲν ἐκφεύγει κατὰ τὴν ποιητικὴν δι' ἵππου ἡ ἡμιόνου καὶ ὑπὸ τὴν μελαγχολικὴν μουσικὴν τῶν κωδωνίσκων πορείαν, ἤθελεν ἀπολεσθῇ δι' ἡμᾶς ἐὰν ὁ πολιτισμὸς εἶχε κατασκευάσει ἤδη τὸν ἀπὸ Ὀλυμπίας εἰς Ἀνδρίτσαν σιδηρόδρομον, ὅτι τὰ θαυμάσια ταῦτα μέρη θὰ διερχόμεθα εἰς δίωρον διάστημα, ἐντὸς ταπετσαρισμένων κασσονίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται σιδηροδρομικὰ ὀχήματα, ὅτι ὅλα αὗται αἱ θυμῆρες εἰκόνας θὰ διήρχοντο πρὸ τῶν βλεμμάτων ἡμῶν ὡς σκίαί, ὅτι θὰ παρενετίθετο μετὰ τῶν ὀφθαλμῶν μας καὶ αὐτῶν ὁ καπνὸς καὶ ἡ τέφρα, τὰ ὁποῖα κατὰ πᾶσαν ἐκπονήν ἐξεμεῖ τὸ ποιητικώτατον στόμα τῆς ἀτμομηχανῆς, τότε εὐλογῶ τὴν βραδύτητα καὶ τὴν νωχέλειαν τῆς προσόδου ἐν τῇ ἀνὰπτύξει τῆς συγκοινωνίας. Εἶναι πολὺ καλὸς ὁ σιδηρόδρομος διὰ νὰ μεταβαίη τις ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἐκεῖ ὅπου ἔχει τὰς ἐργασίας του καὶ ὅπου τὸν καλοῦν ἐπείγουσαι υποθέσεις. Ἄλλ' ὅστις ταξιδεύων θηρεύει ἐντυπώσεις, ὅστις ζητεῖ νὰ ἀναστραφῇ μετὰ τῆς ἀγροίκου φύσεως

καὶ ν' ἀκούσῃ παρ' αὐτῆς τὰς γοητευτικὰς ἐκμυστηρεύσεις τῆς ποτὲ βεβαίως δὲν θὰ ζητήσῃ σιδηροδρομικὸν εἰσιτήριο.

Εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐναλλασσομένας σκηνογραφίας, πάντοτε τὴν θέσιν τοῦ πρωταγωνιστοῦ κατέχει ὁ Ἀλφειός, τοῦ ὁποῖου ἡ καλλονὴ εἶναι ἀξία τῶν ποιητικῶν θρύλων, μεθ' ὧν τὸν περιέβαλε τῶν προγόνων ἡμῶν ἡ μυθολογία.

Διότι εἶχεν ἀγαπήσει καὶ οὗτος ὁ ἀτυχὴς τὴν καλὴν Ἀρέθουσαν· ἀλλὰ δυσέρως, ὡς ὅλοι σχεδὸν πάντοτε οἱ ἀληθῶς ἀγαπῶντες, δὲν ἤγαπήθη· καὶ ἔφυγεν αὐτὸν ἡ Ἀρέθουσα εἰς τὴν παρὰ τὰς Συρακούσας Ὀρτυγίαν μεταβληθεῖσα εἰς πηγήν. Τότε καὶ ὁ ἀτυχὴς Ἀλφειὸς μετεβλήθη καὶ οὗτος εἰς ποταμόν. Καὶ ἔκτοτε ἀπ' αἰώνων δι' οὐδένα ἄλλον λόγον κυλεῖ τὰ νάματα αὐτοῦ εἰμὴ διὰ νὰ στείλῃ μὲ αὐτὰ διὰ τοῦ πόντου φιλήματα εἰς τὴν Ἀρέθουσαν τοῦ μακρὰν ἐκεῖ εἰς τὴν Ὀρτυγίαν· διὰ νὰ ἐνώσῃ τὰ ὕδατά του, τὰ αἰώνια αὐτοῦ δάκρυα, μὲ τῆς πηγῆς τῆς καλῆς αὐτοῦ ἐρωμένης τὰ νάματα.

Ὀρτυγίη τις καίται ἐν ἡεροσιδέϊ πόντῳ
Τρινακίης καθύπερθεν, ἔν' Ἀλφειοῦ στόμα βλύζει
μισγόμενον πηγῶν εὐριπέων Ἀρεθούσης.

Διὰ τὴν δίψαν τῶν ὑγρῶν τούτων φιλημάτων τῆς περισυλλέγει καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν θάλασσαν τόσους ποταμούς, τὸν Ἐλισσῶνα, τὸν Γορτύνιον, τὸν Βουράγον, τὸν Λάδωνα, τὸν Ἐρύμανθον, τὸν Κλάδεον.

Δὲν πρέπει ὅμως παρὰ τοὺς θρύλους περὶ τῆς τραγικῆς ταύτης ἐγκατεργασίας τοῦ Ἀλφειοῦ εἰς τὸν πρὸς τὴν Ἀρέθουσαν ἑρωτὰ του νὰ κρύψωμεν καὶ μίαν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν ἐπὶ ἐγκλήματι ἐξ ἐκείνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βρῖθουν τὰ ποινολόγια καὶ τὰ βιβλία ποιότητος τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ ἡμιθέων. Διότι ὁ κύριος οὗτος καὶ ἐπὶ τῆς Ἀρτεμίδος εἶχεν ἐγείρει, λέγουσιν, τοὺς ἐρωτικούς ὀφθαλμούς του· καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀγρία θεὰ ἀνταπεκρίθη εἰς τὰ αἰσθήματά του, ὅσον καὶ ἡ Ἀρέθουσα, ἔκρινε προκλητικώτερον τὸ νὰ ζητήσῃ νὰ τὴν ἀπαγάγῃ. Καὶ ἐνῶ ἡ Ἀρτεμις μετὰ τῆς αὐλῆς τῆς ἐκ διαφορῶν νυμφῶν εἶχεν ἐν εἶδος φαίβοκλον εἰς τοὺς Λετρίνους, ἐχύθη προσπαίζων φιλαρέσκως ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ὁ Ἀλφειός. Τότε ἡ Ἀρτεμις, ὀσφρανθεῖσα ἐξ ἐνστίχτου, ὡς αἱ δορυβάδες τὰς ὁποίας ἐθήρευε, τὸν κίνδυνον ὁ ὁποῖος ἐπεκρέματο ἐπ' αὐτῆς, ἤλειψε τὸ πρόσωπον διὰ πηλοῦ καὶ παρεκάλει τὰς νύμφας τῆς νὰ πρᾶξουν τὸ αὐτό. Οὕτως ὁ τολμηρὸς ἀπαγωγὴς μὴ δυνήθεις νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ ἀπῆλθεν ἀπρακτος.

Ἐθεώρησα καλὸν νὰ σημειώσω καὶ ταῦτα κατὰ τὴν

καὶ δὲν τείνουν βεβαίως εἰς στερέωσιν τῆς ἀγαθῆς ὑπολήψεως τοῦ Ἀλφειοῦ. Τοῦτο ἐννοεῖται δὲν ἦτο κώλυμα. ὅπως ὁ Ἀλφειὸς ἀπολαύη τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας καὶ φιλίας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποῖου ἄλλως τὰ ἦθη ἐδικαιολογοῦν τὴν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τοιοῦτον εἶδους φίλους.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀνάγονται εἰς τοὺς καλοὺς ἐκείνους χρόνους, καθ' οὓς πᾶσα μορφή τῆς φύσεως εἶχε ψυχὴν καὶ ἔχαιρε καὶ ἐθρῆνει καὶ ἐμίσει καὶ ἠγάπα. Σήμερον ὁ Ἀλφειὸς ὁδηγεῖ πάντοτε τὰ ὕδατά του εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἄνευ βεβαίως τοῦ σκοποῦ, τῶν φιλημάτων καὶ τῶν ἐναγκαλισμῶν τῆς Ἀρεθούσης· μέγα δὲ μέρος τούτων παρακρατοῦν οἱ παραποτάμιοι πρὸς ἄρδουσιν τῶν θαυμασίων ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων αὐτοῦ γαιῶν.

Ἀνὰ πᾶν βῆμα συναντῶμεν ἄροτρα, τὰ ὅποια μετὰ μόχθου πολλοῦ σύρουν ἐπὶ τῆς παχέας γῆς οἱ βόες, ἐνῶ ὁ γεωργὸς κάμπτεται κύπτων πρὸς τὸ χῶμα τὸ ὑγρὸν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου βυθίζονται οἱ πόδες του.

Εἶδον ἕνα τοῦτον ἐσχατόγηρον, κυφὸν εἰς βαθμόν, ὥστε ἡ σπονδυλικὴ αὐτοῦ στήλη ἐν σχήματι ἡμικυκλίου νὰ στρέφῃ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν, κάτω καὶ τῆς κοιλίας.

Εἶχεν, ὡς μοι εἶπεν, ἡλικίαν 98 ἐτῶν.

Οὐδέποτε εἶδον ζωηρότερον τὴν ἀγάπην τὴν ἀμοιβαίαν τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκυπτε πρὸς τὴν γῆν καὶ τὴν προσητένιζε μετὰ λατρείας ὁ αἰωνόβιος ἐκεῖνος γέρον· μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην τὴν πιστὴν ὁλοκλήρου βίου, καθ' ὃν, ἂν εἶδε τὸ φῶς, ὑπῆρξε πιστὸς αὐτῆς θεράπων καὶ ἱκέτης τῶν δώρων τῆς. Καὶ ἦτο ἀληθὴς πρὸς τὴν γῆν προσευχὴ ἡ καρτερικὴ ἐκείνη, ἡ ἐπιμοχθος προσήλωσις, καὶ ὁ ἰδρὼς τὸν ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ λοίσθιον, ὁ καταλειβόμενος ἀπὸ τοῦ ὠχροτέρου μετώπου τῆς μορφῆς ταύτης τῆς σκιαζομένης ἤδη ὑπὸ τῶν πτερυγίων τοῦ θανάτου, ἦτο ὡς ράντισμα ἀγιασμοῦ ἐπὶ τῆς λατρευτῆς μορφῆς τῆς. Ἀλλὰ καὶ αὕτη μετὰ πόσης στοργῆς τὸν εἴλκυεν ἡ μήτηρ γῆ πρὸς τὴν ἀγκάλην τῆς! μετὰ πόσης περιπαθείας! Ἐνῶ ἔκυπτε ταπεινότερον ὁ αἰωνόβιος, μοι ἐφάνη ὅτι ἐξηφανίζετο ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς, ὅτι διὰ τῆς αὐλακος, τὴν ὁποίαν ἤνοιγε τὸ ἄροτρόν του, ἔστρωνε τὴν κλίνην του, ἐπὶ τοῦ φιλοστόργου αὐτῆς στήθους, εἰς αἰώνιον ἀτάρακτον ὕπνον.

Μετὰ τριῶρον ἔτι πορείαν διὰ μέσου τῆς περικαλλοῦς ταύτης φύσεως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ δυσχερέστερον σημεῖον. Ἐδεῖ νὰ διέλθωμεν τὸν Λάδωνα, τὸν Ἀλφειὸν καὶ τὸν Ἐρύμανθον ὀλίγον

ἀνωθεν τῆς συμβολῆς αὐτῶν. — Τὸ ἐγχείρημα καθίστα ἱκανῶς κινδυνώδες· ἡ τὴν προτεραιάν καταπεσοῦσα ἐπὶ τῶν ἀρκαδικῶν ὁρέων βροχή, ἐξ ἧς οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶχον ἱκανῶς ὑψωθῇ.

Ὁ κίνδυνος κυρίως συνίσταται εἰς τὰς ἐν τῇ κοίτῃ χαράδρας, τὰς ὁποίας σχηματίζει τὸ ρεῦμα, ἐνυδρὰ σχάσματα, ὅμοια πρὸς τὰ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων, ὡς καὶ εἰς τὸ ἀσταθὲς τῆς κοίτης, ὅταν αὕτη σύγκριται ἐκ πηλοῦ ἀπορροφητικοῦ. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁ ἵππος χάνει πᾶν τιμὴν καὶ ἡ περιδινεῖται ὑπὸ τοῦ ρεύματος, ἡ καταβυθίζεται μετὰ τοῦ ἀναβάτου· περιπτώσεις ἀμφοτέραι ἦκιστα εὐχάριστοι.

Χάριν προφυλάξεως προηγήθη ἡμῶν διὰ τοῦ καταλληλοτέρου πόρου γεωργὸς ὑψηλὸς φέρων μόνον τὸν χιτῶνα καὶ διερευνῶν πεζὸς τὸν βυθὸν διὰ μακροτάτης ράβδου, ἥτις τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξετέλει καθήκοντα ναυτικῆς βολίδος. Ἡ ἔρευνα ὑπῆρξεν ἐνθαρρυντικὴ· τὸ ὕδωρ μόλις ἐφθανε μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ διὰ τοῦτο εἰσῆλθομεν εἰς αὐτὸν ἀφόβως.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν διόδον τῶν ποταμῶν πᾶς ἀναιμικός ἢ νευρασθενικός, ὅστις θεώμενος ἂν ὑψηλοῦ ὑφίσταται τὸν ἴλιγγον τῶν βαράθρων, ὑπόκειται εἰς δοκιμασίαν ἀσυγκρίτως τρομακτικωτέραν. Εἶναι τρομερὸς ὁ ἴλιγγος ὁ ἐκ τοῦ διαρρέοντος ὕδατος κατὰ τὴν διάβασιν τῶν ποταμῶν. Νομίζει τις κατ' αὐτήν, ὅτι τὸ γοργὸν ἐκεῖνο ρεῦμα εἶναι ἀπολύτως στάσιμον· ὅτι διέρχεται λίμνην νεκράν· ὅτι ὁμοῦς ἀντιστρόφως αὐτὸς καὶ ὁ ἵππος του φέρονται κατὰ πλευρὰν μετὰ τὴν ταχύτητα γοργοῦ ρεύματος, ὅτι αὐτὸς περιδινεῖται καὶ στροβιλιίζεται, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύει νὰ καταποθῇ. Οἱ κρόταφοι πιέζονται τότε, ὡς ὑπὸ δεινὴν σύνθλιψιν ἀοράτων σφυρῶν· ἡ ἀναπνοὴ γίνεται δυσχερὴς, ἡ καρδιὰ πάλλεται γοργῇ μέτρῃ· διαρρήξεις· χαλᾶται αὐτομάτως τότε ἡ σύσφιγξις τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ ἐριπίου· παραλύουν αἱ χεῖρες αἱ κρατοῦσαι τὰς ἡνίας· καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ ἵππεὺς κινδυνεύει νὰ πέσῃ ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὡς βληθεὶς ὑπὸ σφαίρας, ἢ ὡς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν κεραυνοβόλου ἀποπληξίας. Τὸ κινδυνώδεστατον τοῦτο μαρτύριον διαρκεῖ μέχρι οὗ ὁ ἵππος πατήσῃ ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης. Καὶ ἦτον εὐτυχὴς τόσο εὐρεῖα εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἡ κοίτη τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τοῦ Ἐρυμάνθου!

Ὀλίγον μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ἡ ἡμιονικὴ ὁδὸς γίνεται ἀνάντης καὶ τραχεῖα. Καταλείπομεν ἤδη τὴν Ἡλείαν καὶ διαρκῶς ἀνερχόμεθα ἐπὶ λοφοσειρῶν τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ἔχοντες πρὸς ἀριστερὰ τὸ πανόραμα τῶν ἀρκαδικῶν ὁρέων. Μετὰ δῖωρον δὲ ἀνάπαυσιν εἰς

τὸ ἐπὶ γραφικωτάτης κλιτύος ἀμφιθεατρικῶς ἀπλούμενον χωρίον Τσάχα ἐπισπεύδομεν τὴν πρὸς τὴν Ἀνδρίτσαιναν πορείαν.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἡ νύξ ἠπλώθη ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων τούτων, ἐρήμων παραδόξως καὶ ἀραιότατα κατωκημένων, ὅπου οὔτε χωρία οὔτε ἀγροικίας ἀπαντᾷ τις, ὅτε εἰς στροφήν τινα τῆς ὁδοῦ εὐρέθημεν πρὸ τῆς γραφικωτάτης κωμοπόλεως τῆς Ἀνδρίτσαινης, τῶν οἰκιῶν τῆς ὁποίας τὰ φῶτα ἀπῆστραπτον εἰς τὸ βαθυπράσινον φόντο τῶν κήπων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων εἶναι ἐγκατεσπαρμέναι.

Ἀνεπαύθημεν συβαριτικώτατα εἰς τὸν φιλόξε-

νον τῆς Ἀνδριτσαίνης οἶκον καὶ τὴν ἐπαύριον, ἀπὸ τῆς τετάρτης πρωϊνῆς ὥρας, ἐβιδώθημεν πάλιν ἐπὶ τῶν σαγμάτων τῶν ἡμιόνων, ὁδεύοντες πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μακρᾶς ταύτης ἐκδρομῆς πρὸς τὸν τρίωρον ἀπὸ τῆς Ἀνδριτσαίνης ἀπέχοντα ναὸν τοῦ Ἐπικούριου Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποῖου τὸν πόθον τῆς ἐπισκέψεως τόσοι διεγείρουν αἱ περὶ αὐτοῦ γραμμαὶ τοῦ Παυσανίου, ὅστις γράφει περὶ τοῦ ἀνταξίου τοῦ Παρθενῶνος ἔργου τούτου τοῦ ἱκτίνου μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς· «Ναῶν δὲ ὅσοι Πελοποννησίους εἰσὶ, μετὰ γε τὸν ἐν Τεγέᾳ, προτιμῶτο οὗτος ἄν, τοῦ λίθου τε ἐς κάλλος καὶ τῆς ἀρμονίας ἕνεκα».

Μάιος τοῦ 1901.

EMMANOYHA Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

Η ΤΥΧΗ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑ

Τὴν πτωχὴν τὴν Ἀσσημῆναν, σύζυγον τοῦ βαρελᾶ τοῦ χωρίου, ὅλαι αἱ συγγενεῖς τῆς τὴν ἐλποῦντο καὶ τὴν ἐκαίοντο, πῶς θὰ κατάρθωνε ν' ἀποκταστήσῃ καὶ νὰ ὑπανδρεύσῃ τὰς τέσσαρας κόρας, τὰς ὁποίας τῆς ἔδωκεν ὁ Θεός, ὕστερον ἀπὸ δύο υἱούς, τοὺς ὁποίους τῆς εἶχε χαρίσει, καὶ ἀφοῦ τὰ ἐξ αὐτὰ τέκνα μὲ κόπον καὶ μὲ πολὺν καὶ μὲν τὰ εἶχεν ἀναθρεῖν. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ συζύγου τῆς εἶχε, κυρίως εἰπεῖν, μόνον δύο μῆνας γονίμους δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ὅλον δὲ τὸν ἄλλον καιρὸν ἦτον ἀπραξία, μὲ ὀλίγας κουτσοδουλειὰς καὶ «μερεμέτια». Καὶ πάλιν οἱ δύο ἐκεῖνοι μῆνες ἔφεραν περισσότερα παράπονα καὶ δυσαρρεσκείας, παρὰ κέρδη καὶ εἰσπράξεις.

Καθ' ὅλον τὸν Αὐγούστον καὶ τὸν Σεπτέμβριον, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ τρύγου τῶν πρωϊμῶν καὶ τῶν ὀψίμων, μοσχάτων καὶ μαύρων, ἔτρεχον ὅλοι καὶ ὅλαι μαζί, οἱ ἀμπελοκτήμονες, εἰς τοῦ μάστρου-Στεφανῆ, φέροντες κυλιστὰ ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς κάδης καὶ τὰ βυτιά των καὶ τὰ βαρέλια των διὰ νὰ τοὺς τὰ διορθώσῃ. Ὁ μάστρο-Στεφανῆς, ἀγαπῶν τὰς τέσται, συνείθιζε νὰ λέγῃ:

— Μὰ ὅλοι μαζί, Χριστιανοὶ μου; . . . Τὰ

ἴδια ποὺ παθαίνει ὁ παπᾶ-Μακάριος, ὁ πνευ-

ματικός, τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆ Μεγάλῃ Βδομαδᾷ. . . Ὀλονὼν τὰ κρίματα προφταίνει ἕνας παπᾶς, ὅσο κι' ἂν πιάν' ἡ εὐχή του, νὰ τὰ σχωρῇ μονοκοπανιά; . . . Τί νὰ κάμῃ καὶ ἐκεῖνος, τοιοῦτον; . . . «Βαφτίζω καὶ μυρώνω. . .»

Τῷ ὄντι, πῶς θὰ ἠδύνατο ποτὲ ὁ μάστρο-Στεφανῆς νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ ὅλους, τόσοις πελάτας διαμίας; Ὅσον καλὴν θέλησιν καὶ ἂν εἶχεν, ἀδύνατον. Σπεύδων νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς πάντας, σχεδὸν κανένα δὲν εὐχαρίστει. Κ' ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων τὰ ἀγγεῖα πρῶτα ἐπεσκεύαζε, καὶ ἐκεῖνοι ἔφευγον δυσηρεστημένοι, ἰσχυρίζόμενοι ὅτι «ἀπ' τῆ βία του, δὲν τοὺς ἔκαμε παστρικά δουλειά.» Κ' ἐκεῖνοι ὅσων τὰ βαρέλια τελευταῖα ἔμενον, ἀκόμη πικρότερον ἐγόγγυζον, ἐπειδὴ ἔμενε πίσω ἡ δουλειὰ τους. Ἐκαστος εἶπε τὸ παράπονόν του. Αἱ χῆραι γερόντισσαι ἔλεγον:

— Ἀ! γιατί ἡμεῖς εἰμαστε γυναῖκες ἐρημέες, καὶ δὲν ἔχουμε κανένα νὰ μᾶς βοηθήσῃ, μᾶς παραβλέπουνε. Ἡμεῖς δὲν ἔχουμε ψυχὴ; . . .

Καὶ μερικοὶ ἄνδρες ἔλεγον:

— Ἀ! νὰ εἶνε καμμιά ὁμορφὴ, νὰ γυαλίξῃ, ἔχει χατῆρ! . . . Τὸ ξέρω καὶ ἐγώ.

κτιστόν, καὶ νὰ ἐπιγράψουν ἐπὶ πλακὸς τὸν ὀνόματά της· «Εὐθὰδε κεῖται ἡ ἀείμνηστος Π. Χ., χήρα τοῦ ἀοιδίμου ἐπάρχου Σ. Χ.», πρὶν αὕτη ἀποθάνῃ ἀκόμη.

Τοῦτο τὸ εἶχον κάμῃ καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸ αὐτῆς. «Ὑπὸ μάλιστα γεροντικὸν ἀνδρόγυνον εἶχε κτίσει διδύμους τάφους, ἀνοικτούς, χάσκοντας, μὲ τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ὀνομάτων τῶν ζώντων ἀκόμη. Καὶ τὸ ἀνδρόγυνον εἶχε φθάσει εἰς βαθὺ γῆρας, 87 ἐτῶν ὁ σύζυγος, 84 ἡ συμβία, καὶ οἱ τάφοι ἔχασκον προκλητικῶς πρὸς τοὺς ἐπισκέπτους καὶ τὸ ἀνδρόγυνον δὲν ἀπέθνησκε. Τινὲς μάλιστα εἶπον ὅτι ἐπιτήδες εἶχον κτίσει οἱ δύο σύζυγοι τοὺς τάφους ἐκείνους τοὺς ἀνοικτούς, διὰ νὰ ξεγελάσουν τὸν θάνατον καὶ διὰ νὰ ἐξορκίσουν τὸν Χάρον...»

Τούτους εἶχε μιμηθῇ καὶ ἡ χήρα Π. Χ. Καθὼς ἦτον ὁ τάφος νεόκτιστος, ἀσβεστωμένος, καὶ μὲ ὑγρὰν ἀκόμη κονίαν, μίαν ἐσπέραν θερινήν, ἡ συνταξιούχος γερόντισσα, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν μικρὰν Ἀφέντραν, δευτέραν ἀνεψιάν της, δωδεκαετὴ τότε παιδίσκη, πρὸς ἣν ἐφαινετο νὰ τρέφῃ στοργὴν τινα, ἐνῶ ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν ἀμπέλον, ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, μὲ τὰ καλαθὰκια τῶν ἀπὸ τοὺς ἀγκῶνας κρεμάμενα, διήλθον ἔξωθεν τοῦ νεκροταφείου. Εἰσῆλθον εἰς τὸν περίβολον διὰ νὰ ἴδῃ ἡ χήρα τὸν τάφον, καὶ δείξῃ τοῦτον, ὡς ἀξιοπεριέργον τι, εἰς τὴν μικρὰν ἀνεψιάν της.

— Νά, Ἀφέντρα μου, κύτταξε ποῦ θὰ μὲ βάλουν!..

Ἡ κόρη ἐκύτταξε μὲ ἄκακον περιέργειαν καὶ ἀφοσίαν.

— Τί ὁμορφὸ ταφάκι ποῦ θάχῃς, θειά, εἶπε· μικρούτσικο, μικρούτσικο...

— Μοῦ πῆραν μέτρο, εἶπεν ἡ γραῖα, μὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ μούρχειται ἴσα-ἴσα. Ἦθελα νὰ κατεβῶ μιά κάτω, νὰ ξαπλωθῶ, γιὰ νὰ δοκιμάσω... πρέπει νὰ τεντωθῶ καλά...

Ἡ παιδίσκη ἀκουσίως ἐγέλασε.

— Ποῦ σ' ἀφίνει, θειά, εἶπεν, ἡ καμπουρίτσα ποῦ ἔχεις, γιὰ νὰ ξαπλωθῇς, νὰ δοκιμάσῃς;...

Ἡ γραῖα ἐμόρφασε.

— Μπᾶ! εἶπε, δὲν ἔχω καμποῦρα, ποῦ τὴν ἡῶρα τὴν καμποῦρα;...

Κ' ἔφερε τὴν χεῖρα ὀπίσω εἰς τὴν ράχιν της.

— Σὰν πεθάνουμε, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ στρυφνῶς πῶς καὶ μετὰ πικρίας... τότε ἡ καμποῦρα φεύγει ἀπὸπάνω μας, τότε ὅλα τὰ κορμιά ἰσάζουν... Κι' ὅλοι μας γινόμαστε ἴσοι, ἴσοι κι' ὅμοιοι, ἴσωμα, σὰν αὐτὸν τὸν κάμπο ποῦ θὰ

πλαγιάσουμε ὅλοι μας, σὰν αὐτὸ τὸ χῶμα ποῦ θὰ μᾶς σκεπάσῃ.

Αἰφνης τῆς γραῖας τῆς ἦλθε μία ἰδέα.

— Θέλεις, Ἀφέντρα μου, νὰ μῶς ἐδῶ μέσα νὰ ξαπλωθῇς ὁμορφα-ὁμορφα, νὰ καμαρώνῃς, γιὰ νὰ ἴδῃς πῶς θὰ φαίνωμαι ὅταν μὲ βάλουν μέσα... ἴσα κοντεύουμε νὰ εἴμαστε στὸ μπόι, γιατί ἐσύ ψηλώνεις γλήγορα... Νὰ τεντωθῇς ὀλίγο σύ, νὰ ξεδιπλωθῶ λίγο ἐγώ, ἴσα θὰ εἴμαστε, ἄνω-κάτω.

Ἡ παιδίσκη μειδιῶσα, ἄκακα, ἄφοβα, ἄφρως τὸ καλαθάκι της καὶ κατέβη εἰς τὸν κενὸν λάκκον. Ἐκάθισε κάτω, περιμαζεύουσα τὰ κράσπεδα τοῦ φορέματός της, εἰτα ἐξηπλώθη, ἐσταύρωσε τὰ χεράκια της, ἔκλεισε τὰ ματάκια της, καὶ ἐκμαρῶνεν ὁμορφα-ὁμορφα, καθὼς ἔλεγεν ἡ γραῖα θεῖα της.

— Φτάνει τώρα, ἔκραξεν ἡ χήρα τοῦ ἐπάρχου· σήκω ἀπάνω, μὴ μᾶς ἴδουν, καὶ λένε, τί πάθανε αὐταῖς;... Τί ὁμορφα ποῦ κάνεις τὴν πεθαμμένη!... Ἀνέβα γλήγορα, καὶ πάμε.

✱

Ἡ Ἀφέντρα τὴν ἰδίαν ἐσπέραν διηγῆθη τὸ πρᾶγμα εἰς δύο συνομήλικας φίλας της. Τούτων ἡ μία, μεγαλειτέρα κατὰ δύο ἔτη ἀπὸ τὴν Ἀφέντραν, ἔβαλε φωνὴν τρόμου, καὶ κατεφόβισε τὴν κορασίδα.

— Πῶ πῶ! ἔκαμες τὴν πεθαμμένη! καὶ τὸ λές κι' ὅλα;

— Γιατί;

— Οἱ βρυκολάκοι θὰ σὲ κυνηγοῦν!... καὶ θὰ γυρεύουν νὰ σὲ πάρουν μαζὺ τους...

Τότε ἡ Ἀφέντρα ἐτρόμαξε. Τὴν νύκτα ἐπλάγιασε μὲ πονοκέφαλον. Τῆς ἦλθε πυρετός. Ἐβλεπεν ὅλην τὴν νύκτα νεκρούς καὶ τάφους καὶ βρυκολάκους εἰς τὸν τεταραγμένον ὕπνον της. Ἡ ἰδέα ἡ θεῖα της τῆς ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀποθάνῃ, ὅτι ἐβρυκολάκισσε καὶ ἐζητοῦσε νὰ τῆς πῇ τὸ αἶμα. Ἐξύπνησε παγωμένη, καὶ τὴν κατέλαβε κᾶτι σπασμῶδες καὶ νευροπαθές.

Εἶχε πάρει «φρίξιν», καθὼς ἔλεγεν ἡ μητέρα της. Τὴν ἐσπέραν προσεκλήθη εἰς ἱερεὺς, καὶ ἤρχισε νὰ τῆς διαβάξῃ, ἀνῶθεν τῆς κεφαλῆς της, τὰ Τετραβάγγελα. Ἡ χήρα ἡ Ἐπαρχίνα κατεθλίβη καὶ ἐπροσπάθει μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐγκαρδιώσῃ τὴν νέαν, καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὴν μητέρα, ἡ ὁποία ὁμῶς ἔκαμνε μομφασμούς δυσμενείας πρὸς τὴν ἀνδρεξαδέλφην της.

— Εἶδες τὴν Ἐπαρχίνα! ἔλεγε κατ' ἰδίαν ἡ Ἀσημῆνα ἡ πτωχή. Νὰ μοῦ τρελλάνῃ τὸ κορίτσι, μίαν ὥραν μίαν ὥριτσα! Τ' ἤθελε νὰ τὴν πάγῃ

στὰ Μνημοῦρια, θὰ πῶ, τί ἤθελε; Καὶ τὴν ἔβαλε, λέει, νὰ πῆσῃ μέσ' τὸν τάφο ποῦ ἔχει χτίσει, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸ μπόι της!... Κορίτσι ἀπάρθενο, ἀγουρίδα, ἄκακο, μούστο πρᾶμμα! Καὶ νὰ ξαπλωθῇ στὸν λάκκο μέσα, ἀκούς! Γιὰ νὰ σκιαῇ, μαθῇ, τοὺς πεθαμμένους;... Γιὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ ὁ Χάρος, γρη῏, κακὸ γρη῏, κακομαγειρεμένη, νὰ μὴν τὴν πάρῃ, καὶ σωθοῦν ἡ ἀμαρτίες της!... Καὶ τὴν ἐσπρωξε μέσα στὸν λάκκο, ἀκούς! Κ' ἐσταύρωσε τὰ χεῖρια, καὶ ἐσφάλησε τὰ μάτια της, τάκους! Κ' ἔκανε τὴν πεθαμμένη, τάκους!... Ποιὸς ξέρεῖ ἂν δὲν της ἔρριξε καὶ χῶματα ἀπάνω της;... κι' ἂν δὲν τὴν ἐκακομελέτησε, τάχα; Καὶ τώρα ποῦ ἦρθε ἄτυχια, τοῦ κοριτσιοῦ μου... Καὶ πῶς νὰ τῶχα ἓνα παλαβό, ἓνα σκισμένο, ἓνα φοιμμένο, Θεοῦ μου!... Κορίτσι μυριάκριβο, ποῦ ἦταν σὰν τὸ κρύο νερό... Ποῦ μοῦ τὸ γύρευαν οἱ γαμβροὶ ἀπὸ τώρα... Κ' ἐγὼ ἔλεγα, ἡ καυμένη, νᾶρθῃ ὁ Θανάσης ἀπ' τὴν Ἀμέρικα, νὰ μοῦ φέρῃ πολλὰς-πολλὰς λίρες, νὰ τὸ παντρέψω, νὰ τὸ νοικοκυρέψω, νὰ εὐφρανθῶ, νὰ χαρῶ!... Καὶ τώρα ἡ Ἐπαρχίνα μοῦ τὸ βόλεψε καλὰ!... Ἀπ' τὸ Θεὸ ἂς τωῶρῃ!

Ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς ἐπέρανεν ἀναγινώσκων ὅλα τὰ Τετραβάγγελα, ὑπεράνω τῆς κορυφῆς της, ἡ Ἀφέντρα ἔδειξε σημεῖα βελτιώσεως. Μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας, αἱ πένθιμοι εἰκόνες ἐξηλείφοντο μίκρον κατὰ μικρὸν ἀπὸ τὸν νοῦν της. Ἡ μητέρα ἐπροσπάθει νὰ τὴν κάμῃ νὰ φαιδρυνθῇ.

— Δὲν ἔχεις τίποτε, Ἀφέντρα μου, τώρα εἶσαι καλά... Καὶ ποῦ νᾶρθῃ ἀπ' τὴν Ἀμέρικα ὁ Θανάσης μας!... νὰ σοῦ φέρῃ ὅλα τὰ καλούδια... καὶ θὰ φέρῃ λίρες, λίρες με-τὴν-οὐρά... Ἐκατὸ νὰ σὲ στολίσω, νὰ σὲ κάμω νύφη... Ἐκατὸ λίρες θὰ βάλω κολλαῖνα ἄνω στὰ στήθια σου, στὸ γάμο, ποῦ θὰ φορῇς τὸ στεφάνι... νὰ σὲ ζηλεύουν ὅλοι!..

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔφθασεν ἐπιστολὴ ἐξ Ἀμερικῆς. Ὁ Θανάσης ἔγραφεν ὅτι εἶνε καλά, καὶ ὅτι ὀλίγον ἀκόμα θ' ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ διὰ νὰ φέρῃ πολλὰς λίρες.

Παρήλθον χρόνοι. Ὁ Θανάσης ἔλειπεν ἤδη δεκαεπτὰ ἔτη εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ θὰ ἦτον πλέον ἢ 35 ἐτῶν ἡδῇ. Ἡ ἀδελφὴ του εἶχεν ὑπερβῇ τὸ εἰκοστόν. Καὶ τέλος δὲν εἶχε μεγαλώσει πολὺ, καὶ ἡ μήτηρ της ἔτρεφε πεποίτησιν ὅτι δὲν θὰ ἐβράδυνε πολὺ ἡ τύχη τῆς κόρης νὰ

ἔλθῃ. Μόνον ἂν συνέβαινε ποτὲ νὰ πειραχθῇ μὲ καμμίαν συνομήλικα ἡ Ἀφέντρα, ἔμεινεν ἡ παλαιὰ ἡχώ, ἥτις κάμνει ὅλους καὶ ὅλας νὰ φέρουν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν τῶν ἐν παρεγκώμιον, εἰς τοὺς μικροὺς τόπους, ὅπου οὐδὲν κρύπτεται οὐδενός, καὶ ὅπου ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς φιλίας εἰς τὴν ἔχθραν εἶνε τόσον εὐκολὸς καὶ ταχεῖα.

Καὶ τότε ἡ παλαιὰ ἡχώ, διὰ στόματος τῆς φίλης τῆς χθές, τῆς ἐχθρᾶς τῆς σήμερον, ἐπα-νέλεγε:

«Παλαβὴ!... σκισμένη!... φοιμμένη!... ποῦ τὴν πιάνει!...» Καὶ τοῦτο θὰ ἔφθανεν ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ὦτα παντὸς ὑποψηφίου μνηστήρος... Πλὴν, ἂν ἤρχετο ὁ Θανάσης ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ἔφερνε τόσον χρυσὸν, ὅσον ὠνειροπόλει ἡ μήτηρ, τὸ προηγούμενον ἐκεῖνο θὰ ἦτο πολὺ μικρὸν ἐμπόδιον διὰ τοὺς ἐπιδόξους γαμβρούς.

Τέλος, μίαν πρωίαν, ἦλθε γράμμα, μὲ μέγαν χρωματιστὸν φάκελλον, μὲ πολλὰς σφραγίδας καὶ γραμματόσημα ὀχρὰ ὀλίγα.

— Καλῶς τὰδέχτης, καλῶς τὰδέχτης, γει-τόνισσα.

— Καλῶς τὰδέχτης, ἐξαδέρφη!

— Φχαριστῶ, καλὸ νᾶχετε.

Ἡ Ἀσημῆνα εἶχε μεγάλες χαρὰς, ὁμοίως καὶ ἡ Ἀφέντρα, ἡ κόρη της. Τὸ γράμμα ἐκεῖνο ἐφάνη εἰς τὴν νέαν ὅτι περιέκλειε πράγματι τὴν τύχην της, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τόσον χρόνον ἐπερίμενε πότε νὰ ἔλθῃ.

— Ἐλα νὰ μᾶς ξαναγλώσσης τὸ γράμμα παπᾶ!

Ὁ παπᾶς, ὁ γείτων, ἀνέβη στὸ σπίτι τοῦ μαστρο-Στεφανῆ, καὶ «ἐξανάγλωσε» τὸ γράμμα.

Ἡ ἐπιστολὴ ἦτον πράγματι ἀπὸ τὸν Θανάσην, καὶ ἔγραφεν ὅτι μετὰ ἓνα μῆνα ἔρχεται. Εἶχε πάθῃ ὀλίγον τὴν ὑγείαν, ἔγραψε, καὶ ἔχει πεποίτησιν ὅτι τὸ αἶμα τῆς πατρίδος θὰ τὸν κάμῃ καλὰ. Θὰ ἔφερε μαζὺ του καὶ ὅλας τὰς μικρὰς οἰκονομίας του.

Δὲν ἐκιντρίνισαν μόνες ἡ λίρες τόσα χρόνια, εἰς τὰ κλίματα τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, ὅπως ἔλεγεν ἄλλοτε ὁ μαστρο-Στεφανῆς· ἐκιντρίνισε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θανάσης, ὁ υἱὸς του. Κατὰ Μάρτιον μῆνα ἔφθασεν οὗτος εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀνέβη δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ τὸν ἴδουν οἱ ἰατροὶ καὶ οὗτοι τὸν εὗρον φθισικόν. Εἶχε παρουσιασθῇ εἰς τοὺς ἰατροὺς μὲ ὅλα τὰ δακτυλίδια του, τῆς καδένεας καὶ τῆς καρφίτσας του. Τοῦ ἐπῆραν μερικὰς λίρας, τοῦ ἔδωκαν πολλὰς συνταγὰς, διάφορα φαρμάκδια μὲ χρωματιστὰ νερά, καὶ κᾶτι σκόνης, μὲ ὁσμὴν φαρμακείου, καὶ τὸν ἐσυμβού-

λευσαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Κ' ἐκεῖνος δι' ἐκεῖ ἐπήγαγε.

Ἄμα ἠκούσθη εἰς τὸ χωρίον ὅτι ἔρχεται μὲ τὸ βαπόρι ὁ Θανάσης, φέρων καὶ λίρες μαζί του, πέντε προξενιὲς ἔστειλαν διὰ μιᾶς εἰς τὴν μητέρα του διὰ τὴν κόρην της, τὴν Ἀφέντραν. Περισσότεροι ἤτοιμάζοντο νὰ στείλουν προξενιὰν διὰ τὸν Θανάσῃ τὸν ἴδιον, πλὴν εἰζευραν ὅτι ὁ νέος δὲν θὰ ἐνυμφεῖτο πρὶν ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀδελφὴν του, καὶ οἱ θέλοντες αὐτὸν διὰ γαμβρὸν ἐφιλοτιμοῦντο νὰ προσφέρωσιν ἐκδουλεύσεις, μετερχόμενοι τὸν προξενητὴν καὶ τὴν παντρολόγισσαν ὅλοι καὶ ὅλοι, συντελοῦντες εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κόρης τὸ ταχύτερον. Ἄμα ἔφθασεν ὁ Θανάσης, καὶ τὸν εἶδαν, καὶ ἦτον ἰσχνὸς καὶ κάτωχρος, ἐνόησαν πῶς δὲν ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ὁ Θανάσης, καὶ παρητήθησαν.

Μεταξὺ τῶν γαμβρῶν, ὅσοι παρουσιάσθησαν, προεκρίθη εἰς νέος ἔχων μικρὸν ἐμπορικόν. Ἐκκαλεῖτο κοινῶς ὁ Γρηγόρης τῆς Μονεβασῶς. Οὗτος ἐσκέφθη ὅτι τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔφερεν ἐκ τῆς Ἀμερικῆς ὁ φθισικὸς νέος, θὰ ἦσαν καλὰ διὰ ν' αὐξήσῃ τὸ ἐμπόριόν του, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ ἀνοίξῃ περισσοτέρας πιστώσεις. Αἱ ἐξαδέλφαι τῆς Ἀσημῆνας, πάλιν, ἐσκέφθησαν ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ συγγενεύσωσι μὲ τὴν ἐμπορικὴν τάξιν, ἥτις ἐξήσκει ἐπιρροὴν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἐξευγνίζε διὰ τῶν χρημάτων, πλάττουσα δημάρχους, συμβούλους, κλπ. Τέλος ἐταίριασαν, καὶ συνήθη ὁ ἀρραβῶν.

Ὁ μεγάλος υἱὸς τοῦ Στεφανῆ, ὁ Στάθης, ἔλαβε τὸ τσέκι, τὸ ὅποιον ἔφερεν ἐξ Ἀμερικῆς ὁ ἀδελφός του, ἀπῆλθεν εἰς Βῶλον καὶ τὸ ἐξηργύρωσε. Ἦτον περίπου διὰ πεντακοσίας ἀγγλικὰς λίρας. Ἐπιστρέψας ἐκ Βῶλου ἔφερε περὶ τὰς 18 ἢ 19 χιλιάδας χαρτίνας δραχμᾶς. Τόση ἦτον ἡ περιουσία τοῦ Θανάση.

Τὸν φθισικὸν νέον τὸν ἐπῆγαν, μετὰ τὸ Πάσχα, εἰς τὸ μονύδριον τοῦ Ἀγ. Χαραλάμπους, μίαν τερπνὴν ἐξοχὴν. Ὁ νέος γαμβρός, ὅστις ἦτον πολιτισμένος, ἀπήτησε νὰ βγάλῃ ἡ ἀρραβωνιαστικὴ του τὰ ἐγγύρια φορέματα καὶ νὰ φορέσῃ εὐρωπαϊκά.

Ἡ Ἀφέντρα ἤθελε καὶ αὐτὴ νὰ ἐνδυθῇ ξενικά, ὅσῳ μᾶλλον ὅ,τι ἐσώζετο ἀκόμη ἐκ τῆς νυμφιότητος τοῦ Θανάση, πῶς εἶνε φόβος μὴν πεθάνῃ ἡ μητέρα σου, καὶ ἀπ' τῆ λύπη μας, θ' ἀναγκαστοῦμε ν' ἀφήσουμε τὸ γάμο γιὰ τοῦ χρόνου.

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

— Ἐννοια σου! . . . εἶπε μετὰ ἀληθοῦς θαυμασμοῦ ὁ γαμβρός!

Ἐπεται τὸ τέλος.

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

INTERMEDI A

Γιὰ νὰ ἐξοφλήσω παλιὸ τάμμα
ξεκίνησα προσκυνητὴς

ἐνπόλυτη μαζί μου ἀντάμα
βουλήθηκες νὰ πορπατῇς
μὰ ἀπόστασες μεσοστρατίς,

Καὶ γὰρ στὰ χέρια μου σὲ πῆρα
καὶ δρόμο παίρνω καὶ περνῶ.

Βλέπω ἀντικρὺ τὴν Ἄγια Θύρα
καὶ τὸ ἐξωκλήσι στὸ βουνό . . .
νὰ σὲ κοιτάξω δὲν γυρνῶ.

Σταλικοπόδιασα τοῦ δρόμου,
σφαλαίει τὸ μάτι μου θαμπό.
Δίπλα μὲ σένα, στὸ πλευρό μου
στὰ σκαλοπάτια σ' ἀκουμπῶ
τῆς Ἐκκλησιᾶς . . . ποῦ δὲν θὰ μῶ.

Ἀπὸ τὸν ὕπνο τὸ βαρὺ
ποῦ μὲς στὴ μνήμη μου ἐκοιμήθης
ἔβγα' τὸ φῶς νὰ σὲ χαρῇ
στὸ πείσμα τῆς στερνῆς σου λήθης.

Πάρε κορμί σου τὸν ἀφρό
τοῦ ροδοσύννεφου καὶ φάνου,
πάρε τὸ μύρο τὸ ἀλαφρὸ
τοῦ ἀκρόνοιχτου ροδοστεφάνου,

Ἦ ντύσου τὸ ἀστροφῶς τὸ ἀχνό,
ἀνάερη ψυχή, σὰν χνοῦδι
μὰ κάλλιο, νὰ μὴ σὲ ξεχνῶ,
γενοῦ καὶ μπρόβαλε τραγοῦδι.

*

Γιατί ἡ χαρά, ἡ λίγη μας χαρά
σὲ λύπη θὰ μᾶς βγάλῃ.
Σὰν σύγνεφον ἡ θλίψη μᾶς ἐσκέπασε
καὶ γέρονμε στὴ θλίψη τὸ κεφάλι.

Λυώνω ἀδελφή, κι' ἀπόκρυψη
σὲ σώνει ψυχοπόνια.
Φεύγουν οἱ μαῦροι γερανοὶ καὶ παίρνουνε
στὰ μαῦρά τους φτερά τὰ χελιδόνια.

Γιατί ἡ χαρά, ἡ λίγη μας χαρά
σὲ λύπη νὰ μας βγάλῃ;
ἐξεχειμωνιαστήκαμε
σὲ ξένους τόπους, ξένους πάλι.

*

Σωριάζονται τὰ φύλλα τοῦ φθινόπωρου
στὴν κάθε τῆς αὐλῆς μας κώχη,
δέρνει τίς στοῖβες τὰ ξερόφυλλα
τὸ πρωτοβρόχι.

Στὸ νέο σου θλιβερὸ σκοποτραγοῦδισμα
ποῦ μελετᾷς, πικρή, νὰ ψάλλῃς,
ἡ στάλα, ἡ στάλα τὸ ψιχάλισμα
ποῦ θὲ νὰ βάλῃς

Νὰ μοιάζῃ: ἀρματωμένους καβαλλάρηδες
ποῦ τὰ μεσάνυχτα περνᾶνε,
ξυπνῶντας τὰ ἔρμα τὰ πλακόστρωτα
καὶ πᾶνε... πᾶνε...

Μὰ οὐδὲ τὰσημοζούδουντα
μὲ τὰ χρυσᾶ τους σείστρα
σὰν τῇ δικιᾷ σου τῇ φωνῇ
δὲν ἔχουν, γλυζοκελαδίστρα.

Ἀπὸ ποιά βάθια ἀνέβασες
μὲ μαρμαρένια τὴν ψυχὴ μου σκάλα,
κ' ἦλθε, καὶ σ' ἓνα ἀπόκλωνο
κρεμάστηκε, σὰν στάλα

Στὸ ἡλιόβολο τὸ ἀπόβροχο,
καὶ τρέμει... κι' ἀπ' ἀγνάντι
φαντάζει μὲς στὴν πρόφαντη ἀντηλιά
περλάντι;

*

Μάθε τὸν πόνον τὸν γερὸ
βουβὸς στὰ δόντια σου νᾶλέθης,
χῦνε τῆς Λήθης τὸ νερὸ
μὲς στὸ τρελλὸ κρασί τῆς Μέθης.

Θὰ πάῃ κι' αὐτὸ μιὰν ὁμορφιά
καὶ πρὶν νὰ γύρῃ ἀκόμα ὁ χρόνος,
ἔχει ὁ Θεός! τὰ ἑπτὰ καρφιά
θὲ νὰ μᾶς βάλῃ ὁ νέος ὁ πόνος.

Ὅριζε Μοῖρα τῷ Μοιρῷ
ἐσὺ ποῦ γνέθεις καὶ ξεγνέθεις
— Χῦνε τῆς Λήθης τὸ νερὸ
μὲς στὸ τρελλὸ κρασί τῆς Μέθης!

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ Δ^{δος} Σ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ
ΕΡΓΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΗ

ΤΟΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΑΤΕΡ
ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΗ

ΟΙ ΛΥΤΡΩΤΑΙ

Α ν αγαπάτε τὰ πουλιά, θὰ σᾶς κρεμάσω ἐδῶ τὸ κλουβὶ μὲ τὴν καρδερίνα.

— "Ὅπως θέλεις, κυρά μου.

Τὸ ἐδέχθη. Ἡ σπιτονοικοκυρά μου εἶχεν ἀρκετὴν ἀγιωσύνην εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἔπρεπε νὰ σεβασθῶ, χωρὶς νὰ μειδιάσω, τὴν ἀφελή της προθυμίαν νὰ μοῦ στολίσῃ τὸ δωμάτιον, μεταφέρουσα ἐπάνω ὅλα της τὰ καλὰ ἐπιπλα καὶ ἓνα κλουβὶ εἰς τὸ τέλος. Τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἐκρέμασεν εἰς τὸν μακρὸν χαγιάτην. Ἦτο ἀπαραίτητον νὰ συμπληρώσῃ τὸν ὑπάρχοντα ἐκεῖ στολισμὸν τῶν γλαστρῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκτυποῦσαν δυνατὰ μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀνυψοῦσαι κόκκινα ἄνθη, ὡς χεῖλη ζητοῦντα φιλήματα ἀπὸ τὸν ἀέρα, καὶ φυλλώματα λεπτὰ, δασέα, ὁλοστρόγγυλα ὡς νεανικὰ μαλλιά. Ἡ αὐλὴ ἦτο λευκὴ καὶ τὸ νερὸ τῆς βρύσης ἐθορύβει μὲ ἐκείνους τοὺς μονοτόνους θορύβους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἡρεμίαν. Τὸ ὄλον τοῦ σπιτοῦ ἡρεμον, σκεπτικόν, μονωτικόν, κάτι ἀπὸ τὰς μονὰς ἐκείνας τῆς πόλεως ποῦ κυνηγοῦν οἱ σπουδασταὶ διὰ τὰς μελέτας των. Ἐπρεπε νὰ εἶμαι εὐχαριστημένος. Εἶχα πλεόν μέσα εἰς τὴν σιγὴν τοῦ δωματίου μου εἰς τὸ ὅποιον ἐσιώπων τὰ βιβλία, εἶχα καὶ ἓνα σφυγμὸν ζωῆς—τὴν καρδερίαν. Τὴν ἄλλην ἡμέραν εἶδα ἐμπρὸς μου καὶ τὸν γάτον τῆς οἰκοδεσποίνης, εἰσελθόντα διὰ νὰ συνάψῃ μαζί μου γνωριμίαν. Τοῦ ἔδειξα ὅτι θὰ εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς νὰ τὸν βλέπω συχνά. Εἶχε κάτι μεγάλα μάτια πράσινα καὶ καθαρὰ ὡς ὑποβράχιον κύμα, μίαν μελανίαν εἰς τὴν μούρην, καὶ ὠραίαν οὐράν. Ἐτεντώθη ζητῶν θωπείας καὶ τὸν ἐθάψευσα. Εἶμεθα φίλοι. Ἐνα πτερωτὸν καὶ ἓνα τετράποδον, μία μουσικὴ καὶ μία σιωπὴ, μοῦ ἦσαν συντροφιά, περισσοτέραν τῆς ὁποίας δὲν ἐπιθυμοῦσα.

— Ἀλλά, κυρά μου, τῆς εἶπα, ποῖος παίζει βιολί;

— Ὁ γυιὸς μου, κύριε, μὲ συγχωρεῖτε. Δὲν σᾶς τὸ εἶπα ὅταν ἐσυμφωνήσαμε τὸ σπίτι. Ἀλλά θὰ τοῦ ἀπαγορεύσω νὰ παίζῃ. Δὲν θὰ σᾶς γίνῃ ἄλλοτε αὐτὴ ἡ ἀνησυχία. Τώρα ἀμέσως....

Καὶ ἔτρεξε κάτω.

— Κλεωνῆ! Κλεωνῆ! Τί σοῦ εἶπα; Πάλι τὸ ἀρχισες; Ἀνησυχεῖς τὸν κύριον. Ἀφῆσέ το τὸ ἀναθεματισμένο.... Θέλεις νὰ μᾶς φύγῃ ὁ κύριος; Δὲν σοῦ τὸ εἶπα;

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος! Ποῖος κύριος; Τί μοῦ κόβεις τὴ σονάτα στὴ μέση!

Ἐπηκολούθησε σιγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐνόησα ὅτι ἡ μητέρα ἠτήθη. Τὸ βιολί ἤρχισε πάλιν. Ἡ μητέρα ἀνῆρχετο τὴν σκάλαν διὰ νὰ μοῦ ζητήσῃ νέαν συγγνώμην. Τὴν ἐπρόλαβα.

— Δὲν πειράζει, κυρά μου, δὲν πειράζει. Ἀς ἐξακολουθήσῃ, δὲν μὲ ἀνησυχεῖ.

— Ἀλήθεια, κύριε; Ἄν δὲν σᾶς ἀνησυχοῦσε, θὰ ἦτον εὐτύχημα. Ξέρετε δὲν ἤμπορᾶ νὰ τοῦ τὸ πάρω. Εἶνε φιλάσθενο, καὶ ὁ γιατρὸς μοῦ εἶπε νὰ μὴ τὸ στενοχωρῶ.

Ἐφυγε πάλιν ζητοῦσα νὰ τὴν συγχωρήσω καὶ ὑποσχομένη ἡσυχίαν. Ἐγὼ ἤκουα τὸ βιολί. Ἐκαρμενεν ἀσκήσεις, ἀλλὰ μεγάλας, θαρραλέας, πολυπλόκους. Προσπαθοῦσε νὰ ἀναβῇ εἰς μίαν χρωματικὴν κλίμακα. Τὴν διέκοπτε καὶ ἀρχίζε μίαν ἀργὴν δοξαριὰ εἰς τοὺς ὑψίστους τῶν τόνων. Τὸ βιολί ἔβγαζε μίαν φωνὴν λεπτὴν ὡς ἀκτίνα, μίαν μελωδίαν ἐπίμονον, παλαίουςαν μεταξὺ πέντε φθόγγων, ἀλλ' ἀκουομένην ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ δωματίου ὡς κάποιον κλάμμα νηπίου. Ἡ μελωδία διέκοπτε καὶ τὸ δοξάρι διεπέρα πάλιν τὰ ὕψη τῆς χρωματικῆς κλίμακος ὡς σπαθί. Ἐπειτα ἤρχιζεν ἓνα τρελλὸν κτύπημα ὅλων τῶν χορδῶν. Ἐπειτα ἡ τρέλλα, ἡ σύρραξις τῶν φθόγγων, ἔπεφτεν εἰς ἓνα βαθὺ ἄλγος

ἐκφραζόμενον μὲ τὰς βαρεῖας κατωφωνίας τῆς τετάρτης χορδῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐμάντευον τοὺς δακτύλους ἰσχυρῶς σπαρασσομένους.

Αἰφνιδίως ἡ ἐκτέλεσις διεκόπη μὲ ἓνα ἄγριον κτύπημα τοῦ δοξαριοῦ ἐφ' ὅλων τῶν νευρῶν, καὶ ἤκουσα βήματα εἰς τὴν αὐλήν.

Τὸν εἶδα νὰ ἐξέρχεται. Ἦτο ὥχρος, αὐτὸ μόνον ἐπρόφθασα νὰ ἴδω, καὶ εἶχε μεγάλα μάτια γεμάτα σκιάν.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ βιολί ἤρχισε τὸν ἴδιον ἀγῶνα. Τὰ δάκτυλα ἀνερριχῶντο εἰς μίαν σκάλαν λαβυρινθώδη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπεφταν καὶ πάλιν ὤρμων ὕψηλά. Κάποιαν ἀλήθειαν, κάποιαν σταθερότητα ἐζητοῦσαν νὰ συλλάβουν. Δὲν τὸ κατάρθωναν τελείως. Ἡ μετάπτωσις εἰς τὰς ἀλγεινὰς κατωφωνίας καὶ εἰς τὰς παλλέπτους ἀργὰς μελωδίας ἦτο ἀνάπαυσις διὰ νὰ ξαναρχίσῃ ὁ ἀγών. Ὁ μικρὸς ἐβγήκεν ἔξω, ἐτεντώθη εἰς μίαν καρέκλαν καὶ ἐκάπνιζε. Τὸ σιγάρων του ροφώμενον δυνατὰ, ἄφινε μίαν παχεῖαν λάμψιν, σὰν κάρβουνο, εἰς τὰ σκότη. Εἶχε βαθεῖα νυκτώσει.

— Θηρίο! ἤκουσθ μία φωνὴ νεανίου εἰσερχομένου εἰς τὴν αὐλήν. Τί δάκτυλα εἶν' αὐτά; Σὲ ἀκουα ποῦ ἐπαιζες τὴν "σονάτα τῶν κρίνων". Δὲν ἦτο αὐτή;

— Ὁχι.

— Ἀλλὰ τί;

— Κάτι καὶ τίποτα. Δὲν ξέρω. Νά, θὰ τὸ σπάσω νὰ ἡσυχάσω.

— Τὸ βιολί;

— Τὸ βιολί, μάλιστα.

— Ἐσὺ νὰ τὸ λὲς αὐτό, μὲ τέτοιο ταλέντο;

— Ταλέντο! Ταλέντο! Ἀστεῖα! Ὁχι, ἀδερφέ, ἀφῆσέ με! Ταλέντο δὲν ὑπάρχει στὴν τέχνη. Ἐλπίς δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει κατόρθωμα. Πρέπει νὰ φθάσῃς ἐκεῖ ποῦ θέλεις. Τὸ ταλέντο εἶνε πιθανότης, ἀβεβαιότης, προσπάθεια, ἀγωνία. Ἐνα κλουβὶ ἀπὸ τὸ ὅποιον δὲν ξεύρεις ἂν θὰ βγῇς. Καὶ ἡ τέχνη εἶνε ἐκεῖ ψηλὰ ποῦ εἶνε καὶ τὰ ἀστρα. Κόπιασε νὰ φτάσῃς!

— Καὶ μὲνε, αἰωνίως παράξενος εἶσαι.

— Ὁχι ἀδελφέ! εἶσαι κακομοίρης! Τί νὰ κάμω! Εἶμαι μέσα σ' ἓνα κλουβί. Θέλω νὰ βγῶ, δὲν ἤμπορᾶ, θὰ σκάσω. Βλέπω ἔξω τὸ γαλανὸν ἀπειρον. Καὶ ὅμως εἶμαι κλεισμένος. Αὐτὸ τὸ βιολί, πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ; μοῦ ἀνθίσταται. Δὲ μπορῶ νὰ τὸ νικήσω. Μοῦ κόβει τὰ δάκτυλα. Μοῦ κρύβει νότες. Ἦθελα νὰ τὸ καθέξω, νὰ τὸ ἐκμηδενίσω, νὰ τοῦ μαλάξω τὴν φωνὴν ὡς κερὶ, νὰ μὲ ὑπακούῃ, νὰ μὲ ἀκολουθῇ. Αὐτὸ εἶνε! Μπορῶ; Δὲν ἤμπορᾶ. Τὴν "Σονάτα τῶν Κρίνων", τὴν ἔχω φαντασθῇ πῶς εἶνε. Ἀλλά δὲν παίζεται, δὲν μὲ ὑπακούει, μοῦ ἀνθίσταται, μὲ πολεμᾷ. Κόπιασε νὰ τὴ φτάσῃς! Κ' ἔπειτα νὰ σοῦ πῶ, τὸ βιολί δὲν μοῦ φθάνει. Πολλὲς φορὲς εἶνε μουγγό. Ἐγὼ ἤθελα νὰ πιάσω τοὺς ἀρμούς τῆς μελωδίας, νὰ τὴν ταράξω ὅλην. Δούλην τὴν θέλω, δὲν τὴν θέλω ἀθῆντην.

Ἐμεσολάβησε σιωπὴ. Ἐπειτα ἡ ὁμιλία ἐφυγεν ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἔπεσεν εἰς τὰ χαμηλά. Ἐβγήκα ἔξω. Ὅταν ἐπανῆλθον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, εἶδον εἰς τὸ δωμάτιόν του φῶς καὶ αὐτὸν σκυρμένον. Ἐδιάβαζε καὶ ἐκάπνιζε. Τὸ βιολί του εἶχε σιωπήσει ἐντελῶς. Τὸ εἶχε πετάζει εἰς τὴν γωνίαν. Καρμὶαν στιγμὴν εἰς τὰ μέσα τῆς νυκτὸς μὲ ζυπνοῦσε μία δοξαριὰ ὀξεῖα, ἀλλὰ ἔπαυεν ἀμέσως. Ὁ ὥχρος Κλεωνῆς εἶχεν ἐπιβάλει εἰς ἑαυτὸν τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου θέλει. Ἐν τούτοις δὲν ἔπαυε νὰ θέλῃ, αὐτὸ ἦτο βέβαιον. Ἡ μαρὰ ἐφώναζε:

— Κλεωνῆ! Τὸ παράθυρο κλείσε, παιδί μου, ἔχει ὕγρασία.

— Κλεωνῆ, ἐκάπνισες ἀπόψε δύο κουτιά σιγάρα.

— Κλεωνῆ, πέσε παιδί μου νὰ ἡσυχάσῃς. Εἶνε μεσάνυχτα. Ἐχεις δύο νύκτες ἄγρυπνος.

Ἐκεῖνος τῆς ἔρριπτε τὴν συνειδησμένην ἀπάντησιν,

— Ἐννοεῖς λοιπὸν νὰ μ' ἐνοχλῇς ἐκεῖ ποῦ σκέπτομαι;

μου καὶ ἡ ἐκ τῶν πνευματικῶν μου κόπων ἐπιστημονικὴ μάθησις ἐτιμήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐθέντου τὴν ἀξιωματικὴν ταύτην ἡμέραν», γράφει ὁ ἴδιος πρὸς τὴν ἀδελφὴν του.

Ὡς γνωστὸν, ὁ προσερχόμενος ξένος, ἀφοῦ ἔκλινε βαθέως πρὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἠσπάζετο τὴν ἄκραν τῆς γούνας του. Ὁ ἡγεμὼν Καρατζᾶς δὲν ἀφῆκε τὸν Ἀργυρόπουλον νὰ κλίνη οὐδὲ νὰ ἀσπασθῇ τὸ ἡγεμονικὸν ἔνδυμα. Ἀλλ' εὐθὺς ὡς τὸν εἶδεν εἰσερχόμενον, κατῆλθε τῆς θέσεώς του τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἐφίλησε δις, εἶπε δὲ παρυσιάζων αὐτὸν εἰς τοὺς ἄλλους.

— Ὁ ἀνὴρ οὗτος, τὰ μάλα πολύτιμος ἐστίν. Πολλάκις ἐστάθην κ' ἐθαύμασα τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὰς γνώσεις του καὶ ἐτοιμότητα εἰς τὴν λαλίαν. Τοιοῦτοι ἄνδρες τιμῶσιν ἡμᾶς διὰ τῆς φιλίας των, καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσῃ αὐτοὺς νὰ προσέρχωνται καὶ πρὸς ἡμᾶς διανεμόντες τὰ φωτὰ των.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς παρετήρησεν ὁ Ἀργυρόπουλος ἦτο ὅτι ὅλη ἐκείνη ἡ αὐλὴ ἦτο σχεδὸν Ἑλληνικὴ, καὶ ἀκόμη δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ρουμᾶνοι ἦσαν ἤδη τέλειοι κάτοχοι τῆς ἑλληνικῆς καὶ εἶχον ὑποστῆ βαθύτατα τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Οἱ Ρουμᾶνοι οὗτοι εἶχον φθάσῃ εἰς τοιοῦτο σημεῖον ἐξελληνισμοῦ, ὥστε οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν μετέβαλλον ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον καὶ τὰ ὀνόματά των. Τὰ διάφορα ἀξιώματα τῆς αὐλῆς εἶχον διανεμηθῇ μεταξὺ τῶν Φαναριωτῶν, συγγενῶν τῶν ἡγεμόνων, καὶ τῶν Ρουμᾶνων ἀπογόνων τῶν παλαιῶν Ὀσποδάρων. Τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἐπραγματεύθησαν Ἕλληνες καὶ Ρουμᾶνοι ἱστορικοί, παρεδέχθησαν δὲ καὶ οἱ ἐξοχώτεροι καὶ οἱ διαπρεπέστεροι τῶν ἰδικῶν μας τὴν γνώμην, ἣν λυσσῶδῶς ὑπεστήριζον οἱ Ρουμᾶνοι, ὅτι δηλαδή, οἱ Φαναριῶται ἡγεμόνες διένειμαν τὰς θέσεις εἰς τοὺς ἰδικούς των, ὅπως δι' αὐτῶν ἐκμυζῶσι τὸν λαὸν καὶ πλουτῶσιν αὐτοὶ καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει προστάται των.

Ὁ Ἀργυρόπουλος παρατηρεῖ ὅτι ἀκριβεστάτη εἶναι ἡ διανομὴ τῶν ἀξιωμάτων, «Ρωμαῖοι εἶναι ὅλοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Μητρόπολιν καὶ μόνον εἰς ἀρχιδιάκονος εἶναι Ρουμᾶνος. Ὅλοι ὅμως οἱ ἀρχιερεῖς τῶν διαφόρων τόπων εἶναι Ρουμᾶνοι καθὼς καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν μονῶν, τῶν ὁποίων οἱ γραμματεῖς εἶναι Ρωμαῖοι, διὰ τὸ διακονεῖσθαι ἐν ταῖς λειτουργίαις καὶ γενικῶς διὰ νὰ προχωρῇ ἡ κλασικὴ ἐκπαίδευσις. Οἱ δύο ἐπίσκοποι ὁ τοῦ Ρωμᾶνου καὶ τοῦ Ραδεουτζίου εἶναι Ρουμᾶνοι, ὅλη ὁμῶς ἡ διακονία τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῶν εἶναι Ρωμαϊκὴ καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν

θειοτάτων τούτων ἐπισκόπων ἡ Ρωμαϊκὴ γλῶσσα κρατεῖ. Ρωμαῖος εἶναι ὁ μέγας λογοθέτης ὁ ἀπὸ Σούτσων, ἀλλὰ Ρουμᾶνος ὁ μέγας βόρνικος ἀπόγονος τοῦ ἡγεμόνος Μπραγκοβάνου, ἀνατραπεῖς ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς αὐλαῖς. Ἐπίσης Ρουμᾶνος εἶναι ὁ Χάτμανης καὶ τὸ ἐνδύσιμόν του τὸν προσομοιάζει πρὸς τοὺς ἰδικούς μας πλουσίους ποιμένας, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὐτοῦ βαρύνει πολλὸς ὁ χρυσός. Ὁ Παστελνίκος εἶναι ἐκ τῶν ἡμετέρων Φαναριωτῶν καὶ συγγενῆς τοῦ γραμματέως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κυροῦ Ἀνθίμου τοῦ Δεδεαγκατσίου. Εἰσὶ δὲ Ἕλληνες καὶ ὁ μέγας Σπαθάριος καὶ ὁ μέγας ταμίας, καὶ ἐπίσης ὁ μέγας Κλωτσάρης καὶ ὁ μέγας κόμης, πάντες δὲ οἱ ἄλλοι εἰσὶν εὐγενέστατοι Ρουμᾶνοι, καὶ ὡς ἔφθην γράψας, ἀνάγουσι τὴν φύτραν αὐτῶν εἰς τοὺς ὀσποδάρους τῆς χώρας. Τοῦτο ἐν τῇ χώρᾳ θεωρεῖται τιμὴ καὶ ἐκλαμβάνεται, ὡς καὶ εἶναι, ὑπερησία, τὸ νὰ διοικῶμεν ἡμεῖς οἱ Γραικοὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ εὐρίσκωσι θέσιν παράπλευρον πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς μας, οἱ τοῦ τόπου ἄρχοντες καὶ αὐθεντάδες».

Περὶ τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Ἀργυρόπουλος εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν δίδει λίαν ἐνδιαφερούσας πληροφορίες. Ἡ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τοῦ βοεβόδα Μουρούζη διετῆρει αἰθουσάν ἀνοικτὴν εἰς ὅλους τοὺς ξένους τοὺς διερχομένους ἀπὸ τὴν Βλαχίαν, τὸν οἶκον δὲ αὐτοῦ ἐκόσμου δύο νεάνιδες ἐξαισίας καλλονῆς καὶ σπανίας μορφώσεως. Παρεπεδήμουν δὲ τότε εἰς Βουκουρέστιον καὶ πολυάριθμοι οἰκογένειαι ὁμογενῶν ἐξ Ἰασίου, δι' ἀφορμὴν τὴν ὁποίαν δὲν ἀναφέρει ὁ Ἀργυρόπουλος. Μεταξὺ τῶν γυναικῶν καὶ νεανίδων τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἐξαίρετικὴν ἐντύπωσιν κάμνουν εἰς τὸν Ἀργυρόπουλον τρεῖς νεάνιδες ἡ Αἰκατερίνη Σούτσου, ἡ Δομνίτσα Ραλλοῦ Σούτσου καὶ ἡ Ρωξάνη Σαμουρκάση. Διὰ τὴν δευτέραν λέγει, «μία μορφή ἑκπαγλὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ ὁμοίᾳ πρὸς τὴν νεάνίδα θυγάτερα τοῦ Σούτσου, τὴν Ραλλοῦν. Ἡ φύσις προχέει τὰ δῶρα αὐτῆς ἐνίοτε ὑπὲρ τὸ προσδοκητὸν καὶ εἰς τινὰ τοιαύτην γενναιοῦτητα τῆς φύσεως, ὅφειλε τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος ἡ Ραλλοῦ».

Τὸ ἐσπέρας αἱ αὐθεντικαὶ οἰκογένειαι τοῦ Βουκουρεστίου συνήρχοντο εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου, ἡ καὶ εἰς ἰδιωτῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁμῶς οὐδέποτε μετέβαινεν ὁ ἡγεμὼν, ὅστις ἔπρεπε νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν πλειότερον ἀθέατος. Εἰς τὰς συναναστροφὰς ταύτας ἐπεκράτει πλήρης ἐλευθερία. «Ὅπως εἰς τινὰς χώρας τῆς Δύσεως, λέγει ὁ Ἀργυρόπουλος,

οὕτως ἔστι καὶ ἐνταῦθα. Αἱ γυναῖκες ἐλευθέρως ἀναστρέφονται μετ' ἀνδρῶν καὶ παῖζουσι καὶ γελῶσι μετ' αὐτῶν, Ρωμαῖοι καὶ Ρουμᾶνοι οὐδόλως διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ εἶναι ἡ προτιμωμένη ἐνταῦθα. Ομιλεῖται ὁμῶς καὶ ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ καὶ ἤκουσα καὶ τὴν Ρουμανικὴν καὶ τὴν Τουρκικὴν. Εἰς τοῦ ἐλλογίμου καὶ εὐγενοῦς φίλου μου κυρίου Σαμουρκάση τὸν οἶκον, ἐλαλήθησαν ἐνῶπιον ἐμοῦ ὅλαι αἱ γλῶσσαι τοῦ κόσμου, πολλάκις δὲ κατέστη μοι ἀδύνατον ἵνα παρακολουθῶ τὴν τοιαύτην συνδιάλεξιν. Παρετήρησα ὁμῶς ὅτι πανταχοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ὡραία ἑλληνικὴ φωνὴ καὶ ὅτι τοιαύτην ἤδη λαλοῦσιν ὅχι μόνον οἱ εὐγενεῖς Βογιάραι τῆς Ρουμανίας, ἀλλὰ καὶ αἱ σύζυγοι καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ψάλλουσι δὲ καὶ Ἑλληνικὰ ἄσματα, καὶ ὁ κύριος Χριστόπουλος κέκτηται ἐνταῦθα φήμην ἀρίστου μουσικοῦ καὶ στιχοπλόκου. Ἐγὼ αὐτὸς ἤκουσα ἁμαρτία τινὰ χαρίεντα τὴν ἔνοικαν καὶ χαριέντως πεπλεγμένα καὶ ἥσθην διότι τοιαύτη τις ἐπίδοσις ἀδύνατος ἐν τῇ πόλει εὖρε καταφύγιον εἰς τὰς ἡγεμονίας».

Περιεργοτάτη ὁμῶς καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κ. Ἀργυροπούλου περὶ μιᾶς παραστάσεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ θεάτρῳ τοῦ Βουκουρεστίου. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐνδιαφέρουσιν ὅχι μόνον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ θεάτρου εἰδικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας καὶ ἐν γένει τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος, πρὸς τὰς ὁποίας ἀμεσωτάτην ἔχει σχέσιν τὸ παιχθὲν ἔργον.

Ὡς γνωστὸν καὶ ἐν γένει ὡς ἐξάγεται ἐκ δύο προηγουμένων ἐπιστολῶν, εἰς τὰς ὁποίας δυστυχῶς μόνον αὐτὴ ἡ λεπτομέρεια ὑπάρχει, ἐν Βουκουρεστίῳ ὑπῆρχον δύο θεάτρα· τὸ ἐν τούτων ἦτο τὸ ἡγεμονικὸν ἐντὸς αὐτῶν τῶν αὐθεντικῶν ἀνακτόρων, ἀπετελεῖτο δ' ἐκ μεγάλης τινὸς αἰθούσης, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ὑπάρχει μικρὸν ἱκρίωμα, ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους. Ἡ αἰθουσα ἦτο κυκλοτερής, τὸ βάθος τῆς δὲ ἀποκεκομμένον ἀπετέλει τὴν σκηνήν. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν τοίχων καθίσματα διετίθεντο διὰ τοὺς θεατὰς. Εἰς τὸ θεατρίδιον αὐτὸ ἐδίδοντο συχνάτα μουσικαὶ συναυλῖαι, μικροὶ ἀγῶνες πάλης καὶ ταχυδακτυλουργίας, ἐνίοτε δὲ ἐδίδον ξένοι θίασοι πρὸ πάντων κωμικὰ μουσικὰ ἔργα.

Τὸ θέατρον τοῦτο ἐκάη τῷ 1802 ἢ 1803 ἐσπέραν τινά, καθ' ἣν ὁ Πολωνὸς μουσικὸς Πονιελόφσκη ἔψαλεν εἰς τὴν αἰθουσαν πρὸ τῶν ἡγεμόνων. Καὶ τὸ μὲν κτίριον ταχύτατα ἀνεεώθη,

διότι δὲν ἦτο κεχωρισμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀνάκτορα καὶ ἐπομένως δὲν ἀπῆτει καιρὸν καὶ σχέδια, παραστάσεις ὁμῶς οὐδαμοῦ ἀναφέρονται δοθεῖσαι μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀργυροπούλου.

Τὸ δὲ δεύτερον τοῦ Βουκουρεστίου θέατρον ἦτο εἰς τὴν θέσιν Ποδοσού ἐν μέσῳ ὡραίου κήπου, φαίνεται δὲ ὅτι ἦτο μᾶλλον ὠδίκον καφενεῖον καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ τίτλου τούτου ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἀξιώσεις.

Εἰς τὸ θέατρον λοιπὸν τοῦτο ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν, αἵτινες ἐδόθησαν ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τοῦ αὐθέντου καὶ ἐπὶ τῇ ἀφίξει ἐπισήμου ἀπεσταλμένου τῆς Πύλης, τοῦ Νετζίπ, ἐδόθη μία παράστασις, περιεργοτάτη ὑφ' ὅλας τὰς ἐποψείας καὶ κυρίως διότι εἶναι ἡ πρώτη περὶ τῆς ὁποίας γίνεται λεπτομερής, εἰς ἔγγραφα τοῦλάχιστον, λόγος.

Τὸ θέατρον Ποδοσού ἦτο, ὡς εἵπομεν, εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου, εἶχε δὲ καὶ αὐτὸ μᾶλλον τὸ σχέδιον τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θεάτρων. Εἰς τὸ βάθος ἦτο μία μικρὰ σκηνή, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν ἐνίοτε καὶ ὡς στάδιον ἀγῶνων, γύρωθεν δὲ καθίσματα καὶ εἰς τὸ βάθος σειρὰ καφασίων διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν Τούρκων. «Τὰ καφάσια ταῦτα πάντοτε ἀπομένουσι κεκλεισμένα—λέγει ὁ Ἀργυρόπουλος—διότι ἡ τέχνη τοῦ θεάτρου δὲν εἶναι ἐπαγωγὸς διὰ τὸν Τούρκον, οὐδὲ ἀρεστὴ εἰς τὴν βαρβαρικὴν του φύσιν».

Εἰς τὸ θέατρον λοιπὸν τοῦτο ἐδόθη τὴν 7 Ἰανουαρίου 1810 μία παράστασις. Οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου τοῦ Βουκουρεστίου, τῆς Ἀκαδημίας, ὡς ἐλέγετο ἡ σχολὴ ἐκείνη, εἶχον κατανεμηθῇ τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος.

Τὸ δράμα ἐλέγετο Φωκίων, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ὑπόθεσις του ἀνάγεται εἰς τὸν βίον τοῦ ἀρχαίου Ἀθηναίου. Εἶναι ὁμῶς δύσκολον νὰ εὐρωμὲν τί εἶδους ψυχικὰ πάθη καὶ ποῖον ἄρά γε ἐνδιαφέρον ἡδύνατο νὰ συγκεντρώσῃ ἐπὶ σκηνῆς ἀπλουστάτη καὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος ὑπόθεσις. Ὁ Ἀργυρόπουλος οὐδὲν λέγει περὶ τούτου, διότι καταγίνεται μᾶλλον εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας δημοσιεύομεν ὁλοκλήρως ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του:

«Ἐν τῷ θεάτρῳ τούτῳ ἐδόθη εἰς τιμὴν τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντου καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀπεσταλμένου τῆς Πύλης μία ὡραία θεατρικὴ διδασχὴ. Τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα, εἰς τιμὴν τῶν ὁποίων ἐδίδετο ἡ διδασχὴ, δὲν παρέστησαν, τί νὰ σοὶ εἰπῶ δὲ ἀδελφὴ μου; καλῶς ἐπραξαν, διότι παρεξηγήσεις τινὲς ἡδύναντο νὰ ἐπέλθωσι καὶ νὰ βλαφθῇ ὁ καλὸς διδάσκαλος καὶ λογιώτατος Κωνσταντῖνος Ἰατρόπουλος. Τὴν πρώτην οὖν

έσπερινήν ώραν ήρχισεν ή διδαχή. Τόν Φωκίωνα, τόν Άγάθωνα και Άνθίππην, τήν Μέγαιραν, τόν Μελανίωνα, τόν Σπεύσιππον ύπεδύθησαν οί μαθηται τής Άκαδημίας του Αϋθέντου, πάντες δέ μετά περισσής έπιτυχίας ένεσάρκωσαν τά άρχαία ταύτα ύποδείγματα. Ο Φωκίων καθ' ήν στιγμήν έρίζει προς τόν Μελανίωνα, ένόμιζον ότι έβλεπον άνθρωπον πραγματικώς έξηγριωμένον και έτοιμον ίνα προβή εις κακουργίαν. Διδ' έγκαρδίως έπεδοκίμασα τόν νεανίαν τόν ύποδυσάμενον τόν πρόσωπον τουτο και συνεβούλευσα αύτῷ ίνα επιμείνη εις τήν τέχνην τήν σκηνικήν, έν ή κέκληται ίνα διαπρέψη. Είμαι δέ και ούτος μαθητής και όνομάζεται Φωτίδης, ως έπίσης και ό τόν Μελανίωνα ύποκριθείς Μουνδανιώτης.

»Και νύν, άδελφή μου πολυφίλητος, άκουσον και τι, τόν όποιον πρέπει νά φυλάξης εγκάρδιον. Έν τῷ δράματι ήφθόνουν οί ύπαινιγμοί και αί προβλήσεις και προφητεΐαι περί τής άναστάσεως του Ρωμαϊκού γένους, περί άποτινάξεως του καταθλιπτικού ζυγού των Άγαρηνών. Η ύποδυσάμενη τήν Άνθίππην άντεπροσώπευεν αύτήν τήν καταδεδουλωμένην Έλλάδα, και ό ποιήσας τόν έργον εξέφερε δι' αύτήν ώραία και παρορμητικά λόγια, τά όποια εκλόνισαν τās ψυχάς.

Είδον παρ' ήμιν δακρύοντας όφθαλμούς και έγώ αύτός συνείχον τήν καρδίαν μου.

»Είμαι όμως παράφρον τουτο και έδει νά κατασιγασθῇ ό εθνικός πόθος έν κοινή και δημοσία συναθροΐσει εκθετούση εις κίνδυνον τούς παρισταμένους. Ο Φωκίων ύποδαμμένα έχων τά βλέφαρα κατά τόν αρχαϊκόν έδάκρυσεν ώστε ή βαφή νά καταρρεύση μετά των δακρύων, ή δέ ποδήρης έσθῆς τής Άνθίππης διέσχισται περί τόν στῆθος εκ τής όρμης μεθ' ής ό ύποδύμενος μαθητής εκτύπησε τās χείρας εις δείγμα τής εκ τής δουλείας άπελπισίας.

»Ο εκλαμπρος αϋθέντης ως έμαθε τά συμβαίνοντα εκάλεσε τόν Φωτίδην και έπεδοκίμασε μέν τήν τέχνην αύτου, συμφώνως ών είχε λάβει πληροφοριών, κατέκρινεν όμως αϋστηρώς τήν διαγωγήν του, ήτις εξέθετεν εις κίνδυνον ού μόνον αύτόν αλλά και τήν σχολήν και τήν μαθητείαν. Και διά γλώσσης πατρικής και ήρέμου έπέβαλλεν αύτῷ συνοχήν των πόθων δι' άλλον επικαιρότερον χρόνον».

Έκ τής έπιστολής ταύτης του Άργυροπούλου δυνάμεθα νά συμπεράνωμεν ασφαλώς ότι αύτή ήτο ή πρώτη δοθείσα ελληνική παράστασις και ότι ό πρώτος έπομένως Έλλην ό άναβάς τόν λογεΐον είναι ό μαθητής Φωτίδης.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΛΩΝΑΡΗΣ

Αί θημωνΐαι του θερισμού ύφουνται δλόχρον· σοι, γύρω-γύρω, ως πύργοι, εις τόν ύψηλόν εκείνο όροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου και κριθής, έτοιμοι προς άλώνισμα, τόν μῆνα τουτον του άλωνίσματος, τόν μῆνα τόν Άλωνάρην, επάνω εις τόν ύψηλόν εκείνο όροπέδιον, όπου δλόκληρον, θαρρεΐς, μετώκησε τόν χωρίον, κάθε χωρικός με τήν θημωνΐαν του, παρὰ τήν όποιαν όλον τόν μῆνα τουτον διαιδάται, παρ' αύτήν δειπνών, και παρ' αύτήν καθεύδων.

Αί άλωνες, έδῶ κ' εκεί λάμπουν, σαρωμένα, κυκλοτερεΐς, όμαλισμένα, πεπατημένα, έτοιμοι νά ύποδεχθώσι τά δεμάτια των σπαρτών, με τήν αύγήν, ν' άρχίσῃ τόν άλώνισμα.

Και μία παμμεγίστη, πέραν εκεί, εις τήν έσχατιάν, πετράλωνον μέγα και πλακόστρωτον, του

γέρω-Δήμου του πρωτογεωργού και πρωτοκτηματίου, με τήν αύγήν πρωΐ-πρωΐ, ήρχισε τόν άλώνισμα, πρώτη αύτή, με ίππους τέσσαρας, τέσσαρας πυρροξάνθους ίππους, οί όποιοι χοροπηδοΐν επί των δεμάτων, διαλύοντες και συντριβοντες αυτά, άλωνίζοντες.

Και ό γέρω-Δῆμος, κοντός και παχύς, ό πρωτοκτηματίας και πρωτογεωργός, μαστίζων όπισθεν, ώθει τούς ίππους εις τούς άτελευτήτους κύκλους των, μέσα εις τόν μέγα εκείνο πετράλωνον, κινών τόν φθόνον και τά βλέμματα πάντων, πνευστιών, άσθμαίνων συνελκόμενος μετά των ίππων κύκλω, άλωνίζων, ένῳ οί παραγυιοί του παραστέκονται ύπηρετοΐντες, δτρηροί θεράποντες.

Έχει χωράφια και άγρούς ό γέρω-Δῆμος

πανταχοΰ. Χωράφια εις τήν Άμμουνδιά, χωράφια εις τόν Κάμπο, χωράφια 'ς τόν Άσέληνον, χωράφια 'ς τής Κουνίστρας. Έχει και ένα δίφορο, 'ς' άη-Γιαννού τόν Ρέμμα...

Τήν αύγήν, βαστοΐσεν ακόμα ό αϋγερινός, ήλθεν ό Παπαχαλαμπίτης ήγούμενος, ό παπᾶ Μακάριος, και έφαλεν άγιασμόν, με τήν θαυματουργόν εικόνα του άγίου, τήν μαλαμμοκαπνισμένην, και με τ' άγια λείψανα, μέσα εις μίαν λιθοστολιστον μικράν πυξίδα, μαργαρόπλεκτον, κ' ήρίασε τήν άλωνα τήν μεγάλην του χωρίου, τόν ευρύχωρον κ' ευρύκυκλον του γέρω-Δήμου πετράλωνον, νά μη βασκάνουν τόν άφθονόν του γέννημα, του κόσμου τά βασκανοφόρα όμματα, νά εδλογήσῃ ό Παπαχαλαμπίτης τήν έσοδειάν του, νά έσοδευθῇ καλῶς εις τās αποθήκας του πλουσίον γεωργού. Νά φάγῃ αύτός και ό οίκος του, κ' οί συγγενείς του όλοι, νά φάγῃ κ' ή φτωχολογιά νά συχωράν, και νά μοιράζῃ κάθε σάββατον, όλοχρονῆς, ξεστά ψωμάκια, γιά τόν άγίου Φανουρίου τήν μητέρα, νά τρώγουν οί πωχοί, νά συγχωροΐν τήν καϋμένην του άγίου Φανουρίου τήν μαννούλα, νά πάρῃ κι' ό Παπαχαλαμπίτης δύο κοιλὰ...

— Ά! Ά!

Η φωνή του γέρω-Δήμου, πρώτη-πρώτη, άκούεται όπισθεν των τεσσάρων ίππων, ξεγεύρουσα τούς γεωργούς, επάνω εις τόν ύψηλόν εκείνο όροπέδιον, κοιμωμένους όλους άκόμη, παρὰ τās θημωνΐας των, αΐνες ως πύργοι γύρω γύρω ύφουνται, πύργοι δλόξανθοι, δλόχρυσοι πύργοι. Όμοίως και ό ιερεύς, βάλλων τόν «Εϋλογητόν» κινεί τούς ένορίτας του εις προσευχήν, έγειρομένους από τά στασίδια...

Η κυρά-Δῆμαινα, ραδινη άκόμη και καλλίζωνος — τόν έλαβεν εις δεύτερον γάμον τόν γέρω-Δῆμον, χηρεύσαντα, τόν γέρω-Δῆμον, με τὰ πολλά χωράφια, και τὰ πολλά τὰ άλλα, και τούς πολλούς τούς παραγυιούς, — με τή μανδήλιαν της αναπεταρήνι επί της κεφαλῆς της, μ' ένα φορκάλι, σάρωθρον άγροτικόν, από ακανθωτήν στοιβήν, σαροΐ τ' αστάχνα, τ' αστάχνα τὰ διασκορπιζόμενα, οίκονόμος εις τās έσοδειάς, ως και εις τούς ίματισμούς της πάντοτε. Σαροΐ και σινάμα με τόν φορκάλι της τόν ακανθωτόν διώκει τόν εισορμόν κοπάδιον των χηνών, αΐνες με τούς λαιμούς των τεντωμένους και κινουμένους ως όφεις, με τὰ ράμφη ως πτύα, όλοκλήρους τούς διασπειρομένους αστάχους καταπίνουσι, λαίμαργα και ακάθαρα ζῶα.

Μετ' όλίγον όλαι αί άλωνες έτέθησαν εις ενεργειαν. Όλον τόν όροπέδιον άντηχεΐ από τās ζωηράς των γεωργών ανακραυγάς, οί όποιοι μαστίζουσι τούς ίππους των, άλωνίζοντες τούς θερισμούς των.

— Ά! Ά!

Άλλά πρώτος εις όλα ό γέρω-Δῆμος, ό πρωτογεωργός, πρώτος εις τόν άλώνισμα, πρώτος και εις τήν φωνήν. Αϋτός εξέχει επάνω εις τόν ύψηλόν εκείνο όροπέδιον.

— Ά! Λενίτσα! Ά! Μαργίτσα! Ά! φοραδίτσαις μου!

Κοντός και παχύς, μ' έν πλατύγυρον σκιάδιον, κατακόκκινος, με τόν χιτώνα τόν γεράνιον, τόν χειρίσιον, με άνοικτά τὰ στήθη, χωμένος μέσα εις τὰ συντριβόμενα δέματα των ασταχών μέχρι των γονάτων, παραπατών και πίπτων και έγειρόμενος και ξαναπίπτων και πάλιν έγειρόμενος, μόλις ήμπορεί νά παρακολουθήσῃ τούς περρωτούς των τεσσάρων ίππων του κύκλους, τούς όποιους όμως καταφθάνει ή βαρεία και μακρά μάλιστα κ' έρεθίζει αϋστηρά ή φωνή του.

Διασκελίζων με τούς κοντούς του πόδας τ' αστάχνα, βαρεΐς από τόν βύθισμα έν τῷ άχρύφ, άργά-άργά, πίπτων κ' έγειρόμενος, ως διασκελίζει τις παχύνος στρώμα, τεντώνων τās χείρας, κραδαίνει τήν μαστιγα, ήχοβροντοΐσαν δεινῶς, επάνω εις τόν βουνόν εκεί, ως νά θραύωνται συγχρόνως στελέχη δένδρων, έν κοτόφ, ύπό τήν βιαίαν του βορρά πνοήν, τεντώνει τόν λαιμόν του και εκβάλλει συνεχεΐς τās άπειλητικές ανακραυγάς του, ως στεναγμούς χαρᾶς, τήν όποιαν απαντλεί από τής καλής των άγρών του έσοδειας, ών τρεΐς θημωνΐαι μεγάλαι και παχείαι ως πύργοι ίστανται εκεί, προς άλώνισμα. Οί ίπποι, και οί τέσσαρες, δεδεμένοι από τόν στύλον της άλωνος, συμπληροΐσιν άδιακόπως τούς άτελευτήτους κύκλους. Ανατινάσσονται έντρομοι αΐφνης. Άννυθοΐ τās κεφαλάς των, επερέφανοι τώρα, ως επαλλόμενοι έλεύθεροι έν τῷ πεδίῳ. Και τινάσσουσι τήν χείτην των τήν πυρροξάνθον ιδού, ευφρανόμενοι διά τήν πτέρωσίν των εκείνην, ύπολογίζοντες με τόν μεγαλόφθαλμον βλέμμα τόν διάστημα, τόν όποιον ως πνοή άνέμου θα διατρέξωσι μέχρι τής παραλίας κάτω, νά βυθισθώσιν εις τὰ κύματα, θαρροΐν, νά κολυμβήσουν, νά όρσοισθούν, ν' άλωνίσουν και τόν κύμα... Άλλ' ιδού τόν σχολιόν συγκρατεί αύτούς στερεῶς επί της άλωνος. Κλίνοντες τήν υπερήφανον κεφαλήν των εις κλίσην εϋμορφον θλίψεως ή και όργῆς σθανεράς, υπόκλινον αληθινῶ αΐχμαλώτον έν δεσμοΐς άρρήκτοις, και βυθίζοντες τούς πόδας των μέχρι γο-

νάτων μέσα εἰς τὰ διαλυθέντα ἤδη τοῦ θερισμοῦ δεμάτια, ἐξακολουθοῦσι τοὺς ἀλλεπαλλήλους κύκλους των, περιστρεφόμενοι, καὶ οἱ τέσσαρες ὁμοῦ, ἐν τῇ ἄλῳνι, κροαίνοντες τοὺς πόδας, συνθλῶντες τὴν ἀργυρᾶν τοῦ σπαρτοῦ καλάμην, συντρίβοντες τοὺς χουσοὺς ἀστάχους, καταπατοῦντες, βαρυνποδίζοντες, ἄλωνίζοντες, τροχὸς ὠρολογίου ὑπτίως κινούμενος, ὑπὸ τὸν χαρμόσυνον τοῦ γέρω - Δήμου ἀλαλαγμὸν καὶ τοὺς κραταιοὺς τῆς μάστιγός του κροταλισμούς.

— Τὰ ἔλεῖ τοῦ Θεοῦ, γυνεῦ μ' !

Ἀκούεται παρέχει φωνὴ τρέμουσα ὑποτρεμούσης γραΐας, ἥτις βοηθεῖ τὸν υἱὸν τῆς τὸν Θανάσον, ὁποῦ μόνος, μ' ἓνα κατεσκληκότα ἵππον, ἄλωνίσας τὴν μικρὰν τοῦ θημωνίαν, καταπατῶν καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς τοῦ πόδας τ' ἀστάχνα, ὅπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεύει τ' ἄλῳνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς γραΐας, ἡ ὁποία ὀνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, ποῦ θὰ φάγῃ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ ἑφεινὸν σιτάρι, ἄρτον, μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ποτισμένου, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς τῆς ἐδλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεός: « Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου ».

— Τὰ ἔλεῖ τοῦ Θεοῦ, γυνεῦ μ' !

Ὑψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο κοντάρια εἰς τὸν ὀρίζοντα τ' ἄλωναριοῦ, τὸν καταφλέγοντα μὲ φλόγας καυστικωτέρας τῆς Βαβυλωνίου καμίνου. Ἄλλ' ἰδοὺ ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των. Ζέφυρος, πνεύσας ἰσχυρός, προβάλλει καμαρωτός, ἰδοὺ ἀπὸ πέραν, μὲ ψαλτήρια ἀόρατα τῶν οὐρανῶν, τὸν ὁποῖον ὑποδέχονται τὰ βουνά, πρῶτα πρῶτα, ἀλλόμενα, ἐπαγαλλόμενα.

Βάρβιτοι καὶ λύραι πνευμάτων ἢ νυμφῶν θαρρεῖς, τὴν συνοδεύουσι τὴν δροσοβόλον τοῦ πνοῆν, καὶ αὐλοὶ τὴν προπέμπουσι γλυκύλαλοι, αὐλοὶ παρθένων, αὐλοὶ ποιμένων. Αἱ κορυφαὶ τῆς πύκνης τῆς εὐώδους ἐσεύθησαν εἰς χαιρετισμόν, πρῶται-πρῶται, καλημερίζουσαι τὸν εὐχαριν αὐτῶν δμλητήν, τὸν θαλερὸν καὶ εὐζωνον συμπαίκτηρα, ἀπ' τὰ μικρὰ των χρόνια:

Χαίρετ' ὁ πεῦκος χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἄερα....

Κ' ἰδοὺ ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα, μ' ἐν πεντάχαλον ξύλινον ἐκκλημητήριον ἢ γρηᾶ - Ζήσανα,

μὲ μιὰ κατάμαυρη μανδήλα σκεπασμένη, χήρα πρόσφατος, προσφάτως ἀπολέσασα τὸν γέρω - Ζήσον, τὸν ἄνδρα τῆς, ἓνα καλὸν καὶ ρωμαλέον ἀκόμη γεωργόν, δηχθέντα ὑπὸ ὄφους, κατὰ τὸ θέρισμα, φαρμακερᾶς ἐχίδνης, καὶ ἀποθανόντα.

Καὶ τώρα ἡ γρηᾶ ἢ Ζήσανα βασανίζεται μόνη τῆς, ξανεμίζουσα μ' ἐν πεντάχαλον ξύλινον ἐκκλημητήριον, τὸν σωρὸν τοῦ ἄλωνισθέντος γεννήματος, μόλις ἐπνευσεν ὁ Ζέφυρος, νὰ προλάβῃ νὰ λιχνίσῃ ὡς τὸ μεσημέρι, ὅτε τὸ ἀγεράκι ψοφᾷ.

Μόνη τῆς ἐκουβάλησε τὰ δεμάτια, μισθώσασα λέμβον, διότι ὁ ἀγρός τῆς εἶνε παράλιος, κ' ἐπιστατοῦσα μόνη, τὸ ἄλῳνισε, καὶ τώρα μόνη τὸ λιχνίζει τὸ γέννημα, ἀποχωρίζουσα τὸν καρπὸν ἀπὸ τὴν κάρφην. Ὁ καρπός, οἷτος ὠραίος πυρρόξανθος, σωρεύεται παρὰ τοὺς πόδας τῆς, τὴν δὲ κάρφην, λαμβάνων ὁ Ζέφυρος, συσσωρεύει παραπέρα εἰς ἄχυρον.

Χωμένη μέσα εἰς τ' ἄλωνισθέντα στάχνα ἡ μαύρη ἢ Ζήσανα, ἐν μέσῳ τῆς ἄλωνος, βυθίζει καὶ μὲ τὰς δύο χεῖράς τῆς τὸ πεντάχαλον ἐκκλημητήριον μέσα εἰς τὸν ἀπαλὸν σωρὸν, εἶτα μὲ δύο χεῖρας σθεναράς, ἀναρρίπτει κατέναντι τοῦ ἀνέμου τὸ λιμνόμενον γέννημα, καλύπτουσα τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς τῆς μὲ τὴν μαύρην μανδήλαν τῆς, ἄμορφος, περιβαλλομένη ὑπὸ τῶν ριπιζομένων ἀχύρων, ἀχυροβορῆς, ξανεμίζουσα.

Ξανεμίζει ἡ χήρα ἢ Ζήσανα καὶ κλαίει. Λιχνίζει καὶ μυρολογεῖ τὸν γέρω - Ζήσην, τὸν ἄνδρα τῆς:

Σὲ κλαῖνε κάμποι καὶ βουνά,
σὲ κλαῖν' τὰ λιβαδάκια.
Σὲ κλαῖν' βρυσσοῦλες μὲ νερά,
ἀμπέλια καὶ χωράφια...
Ζῆσό μ', Ζῆσό μου!

Σὲ κλαίει καὶ τ' ἄλωνάκι σου,
τὸ μαρμαροστρωμένο,
ποῦ χόρευες κι' ἄλῳνιζες
κριθάκια καὶ σιτάρια.
Ζῆσό μ', Ζῆσό μου!

Καὶ ξανεμίζει ὁλονὲν ἡ χήρα, ὅλη ἀχυροβορῆς, καὶ μυρολογεῖ:

Σὲ κλαίει κ' ἡ χήρα ἢ Ζήσανα,
ποῦ ξανεμίζ' ἡ ἔρημη,
πεντάρφανη, σὰν τ' ἄχυρο
ποῦ τὸ λιχνίζ' ὁ ἀγέρας.
Ζῆσό μ', Ζῆσό μου!...

Ὁ ἥλιος ὑψοῦται-ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον. Καὶ ὁ Ζέφυρος, ὁλονὲν δυναμούμενος, ὅσον

προσεγγίζει εἰς τὰς ἐκπνοάς του, διασκελίζει τὰ βουνά, χοροπηδῶν μὲ μουσικὰ χοροπηδήματα, καὶ γλυκὴ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα, ἀπὸ τὸ πέραν μέρος, κελάδημα δολόδροσον, δροσίζον τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν:

Χαίρετ' ὁ πεῦκος, χαίρεται,
χαίρεται τὸν ἄερα....

Ἐβράδυσεν.

Ὁ γέρω - Δήμος ἐξέξεψε τοὺς ἵππους τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλῶν ἄλῳνισμα, τρώγοντες ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην, ἢ Λενίτσα καὶ ἡ Μαργίτσα κι' ἄλλαις δύο ἀκόμη φοραδίταις του, παρὰ τὴν αἵμασιαν τοῦ πετραλώνου, ἐνῶ ὁ γέρω - Δήμος, ἐπακκουμβήσας παρὰ μίαν ἀπομείνας ἀκόμη θημωνίαν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, ὅπερ παρασκευάζει ἡ κυρὰ - Δήμναινα, ἐκεῖ πλησίον, τηγανίζουσα νωπὰ ὀψάρια, ποῦ ἔφευρεν ὁ γρύπος, καὶ διώκονσα συγχρόνως τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν ἀπὸ τὸ ἄλῳνιόν τῆς τὸ παμμέγιστον, οἰκονόμος πάντοτε εἰς τὰς ἐσοδείας τῆς ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς τῆς.

— Σοῦ, ξέναις! Σοῦ, ξέναις!

Ἡ χήρα πάλιν ἢ Ζήσανα, παραπέρα, ἐπεράτωσεν ἤδη τὸ ξανέμισμα καὶ κάθηται νῆστις παρὰ τὸν σωρὸν τὸν καθαρὸν τοῦ γεννήματος, ὅπερ εὐῶδες, πυρρόξανθον καὶ ἀρεστόν ὡς πᾶν νεογέννητον, λάμπει ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τῆς ἄλωνος, ὑπὸ τὰς τελευταίας τῆς ἡμέρας αὐγὰς, κινοῦν εἰς δάκρυα ἀτέλευτα τὴν χήραν, ἥτις μαύρη, ὀκλάζουσα, παρακάθηται σιωπηλῇ, ὡς νύκτιον πτηνόν, ἄγευστος, κατάκοπος. Καὶ οὔτε ἀνοίγει τὸ στόμα τῆς ν' ἀποδιώξῃ τὸ κοπάδιον τῶν χηνῶν, ὅπερ κυνηγηθὲν παρὰ τῆς κυρὰ - Δήμναινας, εἰσώρμησεν εἰς τὸν σωρὸν τῆς χήρας, μὲ τοὺς λαιμούς του τοὺς μακροὺς κ' ἐλισσομένους ὡς ὄφεις, μὲ τὰ ράμφη του ὥσπερ πτύα.

— Φάτε, καὶ μέναις, φάτε!...

Εἶνε ὁ μὴν τοῦ ἄλωνίσματος, ὁ μὴν ὁ ἄλωνάγης. Παρὰ τὰς θημωνίας τὰς χουσὰς, αἱ ὁποῖαι ὡς πύργοι ὑψοῦνται ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο

δροπέδιον, τὰ φαναράκια λάμπουν τὴν νύκτα, φεγγοβολοῦντα, φωτίζοντα τοὺς δειπνοῦντας ἐκεῖ γεωργοὺς. Γέλωτες ἐδῶ, γέλωτες ἐκεῖ. Ἀστεῖαι ἀναφωνήσεις κύκλῳ, ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θημωνίαν, παρὰ τὴν ὁποῖαν συγκεντροῦται ἡδη ὅλη τοῦ χωρικοῦ ἡ καλύβη. Τὰ παιδία του, ἡ σύζυγός του, τὸ λίκνον του, τὸ κτήνος, τὸ κυνάρειόν του, αἱ ὄρνιθες, κλωσσαι, μὲ τόσους λαιμούς νεοσσούς. Καὶ ὅταν ἀνατείλῃ πλέον ἡ σελήνη, δλόχρυσος, χρυσίζουσα τὰς δλοχρυσούς τῶν σπορίμων θημωνίας, ἔπειτα, μετὰ τὸ δεῖπνον, χοροὶ συγκροτοῦνται πρόχειροι, ἐπάνω εἰς τὰ πέτρινα ἄλῳνια, καὶ τὰ παιδία, ἀπολέσαντα τὸν ὕπνον εἰς τὴν δρόσον ἐκείνην τὴν νυκτερινήν, ἀναβαίνουν εἰς τὰς θημωνίας, ὡς φύλακες δλόξαν-θοι ἐπάνω εἰς χουσὰς ἐπάλξεις, τραγουδοῦσι, παίζουσι, κορύπτονται ἐντὸς τῶν δεμάτων τοῦ σίτου.

Ἐνῶ οἱ ἵπποι, ξεκουραζόμενοι, περιφέρονται ἐλεύθεροι, χρεμετίζοντες ἀπὸ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ διώκοντες τὰ κοπάδια τῶν χηνῶν, αἵτινες ἐξεγερθεῖσαι μὲ τὴν σελήνην, ἐσβάλλουσι μὲ τοὺς μακροὺς λαιμούς των εἰς τὰς θημωνίας, καταπίνουσαι τὰ στάχνα, ὡς τὰς μαρίδας οἱ γλάροι.

Ἀλλὰ τὰ ζωηρότερα γέλοια, τὰ φαιδρότερα ἄσματα, ἀκούονται ἀπὸ τὸ μέγα τοῦ γέρω - Δήμου πετράλωνον, ὅπου ὁ πλούσιος γέρον δειπνεῖ μὲ τὴν κυρὰ - Δήμναιναν καὶ μὲ τοὺς παραγνιούς του, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἄλωνος, κρεμάσας μέγα φανάριον ἀπὸ τὸν στῦλόν τῆς, ἐνῶ ἡ Λενίτσα καὶ ἡ Μαργίτσα καὶ ἡ ἄλλαις δύο ἀκόμη φοραδίταις του, θρυμματίζουν, ἡρέμα τρώγουσαι τὴν ἀργυρᾶν τοῦ ἄλωνίσματος καλάμην, ἐκεῖ πλησίον, ὁμοτράπεζοι, πρὸς μεγάλην στενοχωρίαν τῆς κυρὰ - Δήμναινας, φοβουμένης μὴ φάγωσιν αἱ φοράδες καὶ κανένα στάχνη.

Κι' ὁ Θανάσος μὲ τὸ κατεσκληκὸς τὸ ἄλογον, τῆς γραΐας τῆς πτωχῆς ὁ μοναχογυῖός, ποῦ μόνος του ὁ πτωχὸς σχεδὸν ἄλῳνιζε, μὴ ἔχων ἄρτον καὶ προσφάγιον, περιέρχεται τ' ἄλῳνια ἐστεμμένους τοὺς κροτάφους μὲ παχέα στάχνα, τῆς ἐσοδείας τὸ φαιδρὸν δαιμότιον, νὰ πῇ τίποτε, μὲ μίαν λύραν τριχορδον, ἀγροτικὴν, τονίζων τὴν εὐχὴν τὴν προέπουσαν:

— Καὶ ὡς τὸ μῦλο, μὲ τὸ καλό!...

Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

Η ΣΕΡΕΝΑΤΑ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥΔΙΩΝ

Καὶ τῆς λιμνούλας τὰ νεράκια
Ποῦ κολυμπᾶνε οἱ βατραχοί,
Καὶ τῆς λιμνούλας τὰ νεράκια,

Θὰ πάψουν τὰ μουρμουριτὰ τους,
Θὰ πάψουν τῆς κραξῆς κι' αὐτοί,
Θὰ πάψουν τὰ μουρμουριτὰ τους.

Κι' ἀμίλητα θὰ μένουν ὅλα
Στὰ μεσανύχτια τὰ ξανθὰ
Κι' ἀμίλητα θὰ μένουν ὅλα,

Ν' ἀκούσουνε τί θὰ τοὺς ποῦνε
Τ' ἀνθούλια τὰ μαγευτικά,
Ν' ἀκούσουνε τί θὰ τοὺς ποῦνε.

*

Ἄκου πῶς σβύνει κάθε νότα
Ξεψυχιαστή, τρεμουλιαστή,
Ἄκου πῶς σβύνει κάθε νότα.

Κι' ἀκόμα ἐγὼ δὲν ἔχω κλείσει
Μέσα στῶν στίχων τὴν ὁρμή,
Κι' ἀκόμα ἐγὼ δὲν ἔχω κλείσει,

Τὸ διαβατάρικον ἀχό τους
Ποῦ ἐφτέρωνέ μου τὴν ψυχὴ
Τὸ διαβατάρικον ἀχό τους.

Ἄκου πῶς σβύνει κάθε νότα
Ξεψυχη καὶ τρεμουλιαστή
Ἄκου πῶς σβύνει κάθε νότα.

*

Πόσα τραγούδια, ὦ σεῖς λουλούδια,
Τὴν ἀνοιξὴ τὴν πλουμιρὴ,
Πόσα τραγούδια, ὦ σεῖς λουλούδια,

Ποῦ ψέλνετε στὸ περιβόλι
Μὲ μιὰ φωνούλα μυστική,
Ποῦ ψέλνετε στὸ περιβόλι,

Δὲν τὰ συνάζουν οἱ ἀνεράιδες
Ἀπ' τὸ νοτιᾶ κι' ἀπ' τὸ βοριᾶ,
Δὲν τὰ συνάζουν οἱ ἀνεράιδες,

Καὶ τὸ χινόπωρο τὰ λένε
Στὰ κάστρα τους τ' ἀερικά,
Τὰ λένε καὶ τὰ ξαναλένε...

Σ. Ε. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΗΣ

Εἰς τὸν ἀγαπητὸν ποιητὴν Λάμπρον Πορφύραν.

Κωνσταντῖνος Παρθένης.

Εἶνε κοινῶς γνωστὸν τὸ φιλαπόδημον τῶν Ἑλλήνων. Δικαιώματι ἀποικισμοῦ, ἀνέκαθεν, ἀνήκει εἰς αὐτοὺς ἰδιαιτέρως ἡ λεκάνη τῆς Μεσογείου, τῆς Ἀσίας αἱ ἀκταί, τὰ παράλια τῆς Σικελίας καὶ τῆς Προβηγκίας. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἠρύνθη ὁ κύκλος τῶν ἀποδημιῶν. Ὁ λόγος δὲ τούτου εἶνε ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπέρχονται σήμερον ζητοῦντες ἄλλου ὅ,τι ἄλλοτε ἄπέρχοντο νὰ ζητήσουν παρ' αὐτῶν: τὴν ἄλλοι ἤρχοντο νὰ ζητήσουν παρ' αὐτῶν: τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν. Σήμερον βλέπει τις σπεύδοντας πρὸς τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν πάντας ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐμπνέουν φωναὶ μυστηριώδεις: τοὺς ζωγράφους, τοὺς μουσικούς, αὐτοὺς τοὺς ποιητάς.

Et quasi cursores vitae, lampada tradunt.

Οἱ λαοὶ μεταβιβάζουν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον τὴν λαμπάδα, ὡς οἱ δρομεῖς, καὶ ἐνσαρκοῦται τὸ λόγιον, ὅτι «ἡ Τέχνη δὲν ἔχει πατρίδα». Ἀλλ' ἐγὼ τούναντίον νομίζω, ὅτι δὲν ὑπάρ-

χει τίποτε ἐθνικώτερον ἀπὸ τὴν Τέχνην καὶ μόνον περὶ τῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εἶνε κοσμοπολίτις. Ἡ Τέχνη τούναντίον εἶνε ἡ ἐνέργεια, ἡ ἀποκαλύπτουσα τὰ μύχια τῆς ψυχῆς ἐκάστης φυλῆς καὶ ἡ ἐκφανσις αὐτῆς φέρει ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδα τοῦ περιβάλλοντος. Τῆς Τέχνης ἄλλως μόνον τὸ ὕλικόν καὶ μνημοτεχνικὸν μέρος διδάσκεται· ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας, τὸ τεχνικὸν μέρος. Τὰ ἄλλα μαντεύονται διὰ τῆς ἰδιοφυίας ἢ τῆς εἰλικρινείας. Ὁ ἀληθὴς δὲ καλλιτέχνης, ἀνευρίσκων τὴν ἀτομικότητά του καὶ ἀπαλλασσόμενος τῶν συμβάσεων τῆς σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐμαθήτευσεν, ἀναγεννᾶται ἐθνικὸς καλλιτέχνης.

Πρὸς τοιαύτην τινὰ ἀνέλιξιν νομίζομεν, ὅτι ἀνέρχεται ὁ νεαρὸς Ἕλλην καλλιτέχνης Κωνσταντῖνος Παρθένης, μαθητὴς τοῦ Δίφφεμπαχ. Γεννηθεὶς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐκαλλιέργησεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τοὺς δύο τούτους ἀντιθέτους κλάδους τῆς Τέχνης, οἱ ὅποιοι ἐν τούτοις συμπληρῶνουν ὁ εἰς τὸν ἄλλον: τὴν Ζωγραφικὴν καὶ τὴν Μουσικὴν. Ὄταν ὁ Δίφφεμπαχ μετέβη εἰς τὴν Αἴγυπτον, περιάγων ἀνὰ τὴν χώραν τῶν Φαραῶ τὴν ἐκφρονα ἀλλοτροπίαν του, ὁ νεαρὸς καλλιτέχνης, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἐκθέσει τὴν εἰκόνα του «Ὁ Ναπολέων πρὸ τῶν Πυραμίδων», παρεκλήθη νὰ γείνη μαθητὴς τοῦ ἀλλοκότου τούτου διδασκάλου. Ὁ Δίφφεμπαχ τὸν παρέλαβε μαζί του. Ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ὁ Κωνσταντῖνος Παρθένης, διὰ τοῦ νεαροῦ ταλάντου του, ἔθρεψε τὴν ἀσθενικὴν μανίαν τοῦ παράφρονος, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἀπηλλάγη τῆς ὀχληρᾶς αὐτῆς κηδεμονίας. Ὑπὸ τὴν γερμανικὴν ταύτην διδασκαλίαν, ὁ νεαρὸς καὶ πυρῶδης καλλιτέχνης, ἂν δὲν ἐκέρδησε τὴν εὐκαμψίαν τοῦ ρυθμοῦ, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἐκ φύσεως, ἀπέκτησεν ὅμως τὴν ἀόριστον ἐκείνην καὶ συμβολικὴν εὐρύτητα τῆς συλλήψεως, ἥτις τὸν χαρακτηρίζει. Οὕτω μελαγχολικὸς τις μυστικισμὸς, αἰμοσπάτων ἀπὸ αἰσθημα ἀνθρωπισμοῦ πληγωμένου, συνεζυ-

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ:

Νικόλαος Γύζης, υπό Δημητρίου Γ. Κακλαμάνου.

Τὴν μελέτην ταύτην, ἐκδοθεῖσαν πρὸ ὀλίγου εἰς ἴδιον τεῦχος, ὁ κ. Κακλαμάνος ἀνέγνωσε τὸν παρελθόντα Μάρτιον εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Παρνασσοῦ, κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον τελετὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Σύλλογος πρὸς τιμὴν τοῦ μεγίστου τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων.

Εἶνε γνωστὸν πόσον ἐπιμελεῖται τὰς δημοσίας ἐμφανίσεις τοῦ ὁ κ. Κακλαμάνος. Καὶ διὰ τὰς κάμνην ὥραιας, κατέχει ὅλα τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἐπικτήτητα προσόντα. Τὸ ἐξωτερικόν του εἶνε κράμα συμπαθητικώτατον σοβαρότητος διοπτροφόρου καὶ χαριέσσης ἀφελείας σχεδὸν παιδικῆς. Ἀπαγγέλλει, ἢ μᾶλλον ὁμιλεῖ, εἰς τόνον εὐγενῆ καὶ ἀβρόν, μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν, περιπαθῆ, ἢ ὁποῖα κάπου κάπου προσλαμβάνει ἀποχρώσεις ἐλαφροῦ θρήνου. Ἀλλὰ χωρὶς στόμφου, χωρὶς ὑπερβολᾶς ἢ ἀπαγγελία αὐτῇ, νεωτεριστικῇ κατ' οὐσίαν, δὲν ἔχει τὴν παραμικρὰν σχέσιν μὲ τὰς ρομαντικὰς θρηνηολογίας τῆς γενεᾶς τῶν Παρασχιδῶν. Τὸ λεκτικόν του ἐξ ἄλλου εἶνε ἀνθηρόν, ἢ φράσις του περίτεχνος, ἢ καθαρεύουσα τοῦ χωρὶς ἔχνος σχολαστικότητος. Τὸ σύνολον τοῦ λόγου του διαπνέει ὡς αὔρα μελωδία τις εὐαίσθησις καὶ ποιήσεως, ἢ ὁποῖα ἐξευγενίζει, ἀπαλύνει καὶ τὰ τραχύτερα, καὶ τὰ σκληρότερα, ὥστε θεωρεῖται αἴφνης περὶ τέχνης νὰ γίνονται καταληπταὶ καὶ εὐχάριστοι ἀκόμη καὶ εἰς κυρίας. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προστεθῇ ἡ ξενίζουσα ἐκείνη προφορὰ τοῦ ῥῶ, ἢ ὁποῖα δὲν ἀπαρέσκει ποτὲ εἰς ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον, ἢ ἄμεμπτος περιβολὴ καὶ τὰ ἀνετα κινήματα τελείου ἀνθρώπου τοῦ κόσμου, καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κ. Κακλαμάνου ὡς ὁμιλητοῦ, — διατὶ ὅχι καὶ ὡς λογοτέχνου; — εἶνε νομίζω ἐπαρκής.

Καὶ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸν βλέπω, ὅτι τὸν ἀκούω, φυλλομετρῶν τὸ ὥραιον βιβλίον, μὲ τὴν χρυσὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ περιέχον τὴν διάλεξίν του. Τόσον εἶνε καὶ αὐτὸ κομψόν, ἐπιμελημένον, πολυτελές, καλλιτεχνικόν. Νομίζω μάλιστα, ὅτι μὲ τὸν πλοῦτον καὶ μὲ τὴν ἀξίαν τῶν εἰκόνων του, — διότι περικλείει ὁλόκληρον σχεδὸν

τὸ ἔργον τοῦ Γύζη, τὸ χαρακτηριστικόν, — εἶνε τὸ σπουδαιότερον εἰκονογραφημένον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἕως τώρα ἐν Ἑλλάδι. Ἐξήλθεν ἀπὸ τὰ περισσότεχνα πιεστήρια τῶν κ.κ. Μάισνερ καὶ Καργαδούρη. Ἀλλ' ὁ ἔπαινος, κατὰ τὰ τρία τέταρτα, ἀνήκει εἰς τὸν κ. Κακλαμάνον. Διότι, εἰς τὸν παράδοξον αὐτὸν τόπον παρατηρεῖται καὶ τοῦτο τὸ παράδοξον: οἱ συγγραφεῖς νὰ συνθέτουν τὰ βιβλία των καὶ νὰ τὰ κάμνουν κομψὰ ἢ ἀκομψὰ, περικαλλῆ ἢ βάνουσα... τυπογραφικῶς! Ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν ἡ δύο τυπογραφεῖα, — καὶ εἰδικῶς τὸ προμνησθέν, — τὰ ὁποῖα ἔχουν ὅλα τὰ μέσα μιᾶς καλλιτεχνικῆς ἐκδόσεως. Ἀλλ' ἂν δὲν ἐπιστατήσῃ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς, ἂν δὲν δώσῃ ὅλον τὸ σχέδιον, ἂν δὲν φροντίσῃ καὶ διὰ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, ἀπὸ τοῦ μεγέθους τῶν στοιχείων μέχρι τοῦ πλάτους τῶν διαστημάτων, καλλιτεχνικὸν βιβλίον δυσκόλως ἐκδίδεται. Ἄλλου, εἰς τὰ μεγάλα ἐκδοτικὰ καταστήματα, ὑπάρχουν ἀνθρωποὶ εἰδικοί, — καλλιτέχναι καὶ αὐτοί, — ἐπιμελοῦμενοι τῆς μορφῆς τῶν βιβλίων, ἐπινοοῦντες, καινοτομοῦντες. Ἐδῶ εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τοὺς ἀναπληρῶσῃ ὁ συγγραφεὺς, ὅπως καὶ ὅσον εἰξεύρει. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κακλαμάνου τιμᾷ κατ' ἐξοχὴν τὴν καλαισθησίαν τοῦ συγγραφέως του, καὶ ἂν θέλετε, τὴν ἀποδεικνύει.

Καὶ εἶνε ἡ καλαισθησία, ἢ ὁποῖα χαρακτηρίζει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὅχι μόνον τὴν ἐκδοσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάλεξιν, — καὶ ὅχι μόνον τὴν διάλεξιν, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἔργον τοῦ κ. Κακλαμάνου, τὸ ὁποῖον συγκεφαλαιοῦται εἰς τὸ «Ἄστυ», τὴν καλαισθητικωτέραν τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων. Ἀλλὰ σήμερον πρόκειται μόνον περὶ τῆς διαλέξεως, μόνον περὶ τοῦ ὥραιου, τοῦ εὐγλωττοῦ καὶ πιστοῦ αὐτοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Γύζη. Ὁ ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κακλαμάνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ἀληθῶς «ὅλην τὴν συγκίνησιν τῆς καρδίας του καὶ ὅλον τὸν θαυμασμόν τῆς ψυχῆς του», διὰ ν' ἀνεγείρῃ τὸ μνημεῖον ἀντάξιον τοῦ καλλιτέχνου, τὸν ὁποῖον ἐθρηνήσαμεν πρὸ

ὀλίγου, — σχηματίζει πλήρη περὶ τῆς ἀξίας του καὶ τῆς ιδιοφυίας του ἰδέαν. Εἰς τοῦτο συντείνουν βεβαίως καὶ αἱ εἰκόνες, αἱ ἐπεξηγοῦσαι τὸ κείμενον ἢ ἐπεξηγούμεναι διὰ τοῦ κειμένου. Ἀλλ' ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν χαράσσει ὁ τεχνοκρίτης, μὲ ὅλας τὸς ἐπιμνημοσύνου ρήτορας τὰς ἐξάρσεις, εἶνε ἐπίσης ἔντονος καὶ ἐκφραστικῇ. Μᾶς παρουσιάζει τὸν Νικόλαον Γύζην ὡς ἄνθρωπον καὶ ὡς ζωγράφον. Μᾶς χειραγωγεῖ νὰ τὸν παρακολουθήσωμεν καθ' ὅλην τὴν ἐξέλιξιν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἀσταθῶν βημάτων, ἀπὸ τῆς πρώτης μιμητικῆς περιόδου, ὅταν ἐφιλοτέχνηται ρωπογραφίας, ἀνεζήτει ἑαυτὸν καὶ κατείχετο μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ρεαλισμοῦ, μέχρι τῶν τελευταίων τολμηρῶν πτήσεων πρὸς τὸν νεοιδανισμόν, τὰς ὁποίας διέκοψεν ἀποτόμως ὁ θάνατος. Καὶ διὰ τὰς ἐπεξηγήσεις, διὰ τὰς καθάρσεις καλλιτέρας τὴν ὑστάτην αὐτὴν ἐξέλιξιν τοῦ Γύζη, ὁ συγγραφεὺς παραθέτει ἀρκετὰ ἐκτενῆ μελέτην περὶ τῶν συγχρόνων καλλιτεχνικῶν τάσεων, περὶ τῶν νέων ἰδανικῶν, τὰ ὁποῖα ἐπέζητησαν οἱ σημερινοὶ ἐπαναστάται τῆς τέχνης, οἱ ἀποσεύσαντες τὸν ζυγὸν τοῦ ρεαλισμοῦ, — καὶ μεταξὺ αὐτῶν κατατάσσει τὸν Ἑλληνα ζωγράφον.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς μελέτης τοῦ κ. Κακλαμάνου ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ «Παναθηναῖα», καὶ οἱ ἀναγνώσταί μας τὸ ἐνθυμοῦνται, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ παραθέσω ἐξ αὐτοῦ ἀποσπάσματα. Ἀλλ' οἱ γνωρίζοντες τὰς κλασσικῆς εὐγραμμασίας καὶ φωτεινοτάτου οὕτως εἰπεῖν συμφορμίας καὶ εἰκόνας τοῦ Γύζη, θὰ ἐσκανδαλίσθησαν ὁλοσχερῶς διὰ τὴν ἀπρόοπτον κατάταξιν τοῦ καλλιτέχνου εἰς σχολὴν ποιητῶν καὶ ζωγράφων τῶν νεωτεριστικῶν καὶ ἐπαναστατικῶν, — ὑπενθυμίνεω νεωτεριστικῶν καὶ ἐπαναστατικῶν, — τὴν ζουσαν, ὡς τὸ λέγει καὶ ὁ κ. Κακλαμάνος, τὴν ἰδικὴν μας μαλλιαρωσύνην, καὶ προκαλοῦσαν τὸ ἰδικὸν μας ἀμφιβολίας. — οἱ δὲ θαυμάσαντες τὴν «Ἐσπασας ἀμφιβολίας», τὸν «Ὀλυμπιονίκην», τὴν ῥιγὴν Συμφωνίαν» καὶ τὸ «Πνεῦμα τοῦ Θεωρίου» καὶ Πράξιν» καὶ τὸ «Πνεῦμα τοῦ Πόνου», — διὰ νὰ φήσω τὰ ρωπογραφήματα, — θὰ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀνακράξουν διαμαρτυρόμενοι, ὅτι καμμία, οὔτε ἡ ἐλαχίστη σχέσις δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ καλλιτέχνου συνεχίζοντος τοὺς ὑπάρχοντες ἑλλήνας, καὶ τῆς «Χαλδαϊκῆς Παστο-ἀρχαίου» τῶν ὑπερανθρώπων τεράτων τοῦ Τροῦ-ράλ», τῶν περιφήμων γιλέκων τοῦ Σάρ Πελ-λαδάν. . . .

Ὅχι! εἰμπορεῖ νὰ εἶνε κανεὶς καὶ νεωτεριστῆς καὶ ρηξικέλευθος, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὰς ὑπερβολὰς, αἱ ὁποῖαι κρημνίζουν «εἰς τὸ βάραθρον τοῦ γελίου». Εἰμπορεῖ νὰ ἐθαυρῶνται τὸν ρεαλισμόν καὶ νὰ ἐπιζητῇ νέα ἰδεώδη, ἀλλὰ χωρὶς νὰ φορῇ

τὰς ἰσχυροὺς ρεδιγκότας τῶν προρροφαηλιστῶν τοῦ Λονδίνου· εἰμπορεῖ νὰ εἶνε Μπαϊκλιν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ εἶνε Τροῦζελ. Καὶ ὡς μαντεύων τὰς διαμαρτυρίας καὶ θέλων νὰ τὰς κατασιγάσῃ, ὁ κ. Κακλαμάνος παραθέτει τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἀπὸ μελέτην ξένου τεχνοκρίτου: «Σοβαρὰ ἡ μοῦσα τοῦ Γύζη καὶ παθητικῇ, αἰρεται ὑπὲρ τὰ ἐφήμερα. Ἡ καθαρότης καὶ τὸ ὕψος τῆς φαντασίας αὐτοῦ εἶνε ἐπίσης ἀξία ἐπαίνων, ὅσον καὶ τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ σαφήνεια τοῦ καλλιτεχνικοῦ του τρόπου, δι' οὗ τὰ βαθύτατα τῶν νοσημάτων ὄχι μόνον ἐπιχαρίτως καὶ εὐμόρφως ἐκφράζονται, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα παρίστανται εὐκρινῶς ἀντιληπτά. Ὁ Γύζης ἀπέχει τοῦ τειριμμένου ὅσον καὶ τῆς μουσικοπαθοῦς συμβολικότητος...»

Καὶ κατωτέρω, ἀπὸ ἄλλον τεχνοκρίτην:

«Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο πνεῦμα (παρὰ τῷ Γύζη) περιβάλλεται κλασσικὴν μορφήν μετὰ δριμύτους πάθους, ἐμψυχώνει δὲ μορφὰς πλήρεις σεμνῆς αὐστηρότητος καὶ χάριτος Ἀττικῆς.»

Εἶνε ἀναντίρρητος ἡ ἀκρίβεια τοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτοῦ. Καὶ τόσον πολὺ, ὥστε δὲν θὰ εἶχεν ἄδικον ἴσως ὁ θεωρῶν ἄσχετον καὶ αὐτὴν τὴν ἀπλὴν παράθεσιν, εἰς μελέτην περὶ Γύζη, τῶν ὀνομάτων τῶν νέων καλλιτεχνῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξάλισαν τὸν κόσμον μὲ τὰ σκότη τοῦ συμβολισμοῦ των καὶ τῆς μουσικοπαθείας των, καὶ τοὺς ὁποῖους ὁ κόσμος θεωρεῖ ἀπλοῦστατα παράφρονες. Ἀλλ' ἄρα γε ὁ χαρακτηρισμὸς ἐπεκτείνεται εἰς ὅλον τὸ ἔργον τοῦ Γύζη; Περιλαμβάνει ὅλας τὰς εἰκόνας, τὰς ἀπὸ τῆς «Ἐαρινῆς Συμφωνίας» καὶ ἐδῶθεν; Χαρακτηρίζει παραδείγμα-τος χάριν καὶ τὴν «Δόξαν» ἐκείνην, τὴν ἐμπνευσθεῖσαν ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ Σολωμοῦ; Ἐκφράζει καὶ αὐτὴ νόημα, τὸ ὁποῖον εἰς πάντα νὰ παρίσταιται εὐκρινῶς ἀντιληπτόν; Εἶνε ἀπὸ τὰς μορφὰς ἐκείνας, τὰς πλήρεις σεμνῆς αὐστηρότητος, πρὸ πάντων δὲ χάριτος Ἀττικῆς;

Τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἑκατοστὰ τῶν ὧν εἶδον τὴν περιάλητον αὐτὴν «Δόξαν» εἰς τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Ζαππείου, — διὰ νὰ μὴ ὑποθέσῃ κανεὶς ὅτι ἡ φωτοτυπία τὴν παραμορφώνει, — θὰ ἔλεγον ὅτι ἀμφιβάλλουν. . . . Δὲν ἐνόησαν τίποτε ἀπὸ τὴν θαυμασίαν, τὴν ὥραιότεραν ἴσως παράστασιν τοῦ Γύζη. Εἰς τοὺς ἀπλοικοὺς, τοὺς νομίζοντας ὅτι μόνον ἐρατεινῶς εὐμορφα πρόσωπα ζωγραφίζει ὁ καλλιτέχνης, ἐφάνη τερατώδης ἡ γυναικεία ἐκείνη μορφή. Καὶ αὐτοὶ οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι καὶ ἐμπερότενοι. — Ἀθηναῖοι ἐννοεῖται, — διηρώτων τί ἤθελεν ἄρα γε νὰ ἐννοήσῃ ὁ ζωγράφος, παρίστανται τὴν «Δόξαν» τοῦ τόσον αὐστηράν, τόσον ἀγρίαν, καὶ τί εἶδους συμβολισμὸς ἦτο

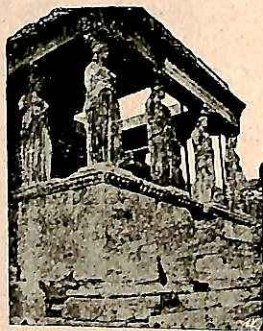
αυτός; Όμιλοῦμεν ἱστορικῶς, καὶ δὲν διστάζομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν: Αὐτὴν τὴν φορὰν, — τοῦλάχιστον μέσα εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἐκθεσιν, — τὸ νόημα τοῦ Γύζη δὲν ἦτο ἀντιληπτὸν εἰς πάντας, οὔτε ἐφαίνετο εἰς πάντας πλήρως ἀπικλῆς χάριτος ἢ μορφῇ, δι' ἧς τὸ ἐξέφραζεν. Ἡ «Δόξα» δὲν ἐνόηθη, καὶ ὁ ὑπέροχος δημιουργὸς τῆς ἡπείλησεν — ἀπειλή, εὐτυχῶς, μὴ πραγματοποιηθεῖσα, — ὅτι θὰ τὴν καύσῃ...

Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ διαφωτιστικὸν ἔργον τοῦ τεχνοκρίτου. Ὁ κ. Κακλαμάνος τὴν ἐνόησε, φυσικὰ, καὶ κατεμαγεύθη. «Ἐχει, λέγει — μετὰ βεβαιότητος, — κατὰ τὸ ἐξόχως ἀρρενωπὸν ἢ «Δόξα» αὐτῇ, ἢ πινδαρικὸν ἔχουσα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος· ὑψηλὸν καὶ μονῆρες πνεῦμα περιπλανώμενον εἰς τὴν αἵματοβαφῇ γῆν· δαιμόνιον ὑπέρ-ἄνθρωπον, ἐγγράφον εἰς τὰς ἀθανάτους δέλτους τῆς αἰωνίας Μνήμης τὰ ὀνόματα τῶν ἐλευθερωτῶν· δύναμις ὑπερκόσμιος συλλαβίζουσα, εἰς στροφὴν ὕμνου ἀελλώδους, εἰς πνοὴν θυελλώδη, τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος τῶν ἐρειπίων, τῶν αἱμάτων, τῶν θυσιῶν, τῆς αὐταπαρνήσεως...»

«Ναί, μὰ τὴν ἀλήθειαν! — φαντάζομαι ἀνακράζοντα τόρα καὶ τὸν ἀπλοῦν καὶ τὸν μαῖλλον ἀπειρόκαλον — ἔτσι εἶνε, ἔτσι πρέπει νὰ

εἶνε! Τοιοῦτον πνεῦμα διηλὸν καὶ ὑπέρβειον, δὲν ἤμποροῦσε βέβαια νὰ ἔχῃ τὴν μορφήν τῆς ὠραίας κυρίας ποῦ βλέπω κάθε ἀπόγευμα εἰς τὸν περίπατον!...» Καὶ τὸν φαντάζομαι στρέφοντα τὴν σελίδα καὶ βλέποντα ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν φωτοτυπίαν τῆς Δόξης, ἢ ὅποια τοῦ φαίνεται τώρα γνωριμωτέρα, φωτεινότερα, ὠραιότερα. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ διηνοίχθησαν ὀλίγον πρὸς τὸ ἀπρόσιτον κάλλος. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ὁ κ. Κακλαμάνος ἔχει τὴν δύναμιν τῆς ὑποβολῆς μὲ τὸ ὠραιὸν τοῦ ὕψους, μὲ τὰς ποιητικὰς του λέξεις, μὲ τὴν παρασύρουσαν εὐγλωττίαν του. Θὰ προσέθετον ἐγὼ, ὅτι ἡ ἀνωτέρω περιχοπὴ ἔχει κατὰ τὸν κυματισμὸν τοῦ λευκοῦ ἱματίου τῆς Δόξης. Ἀδύφορον. Τὸ ζήτημα εἶνε, ὅτι δὲν ικανοποιεῖ μόνον τοὺς ἐμπειροτέχνους, ὡς ἐκφράζουσα τὰ αἰσθηματὰ των, ἀλλὰ κάμνει καὶ τοὺς ἀπλοῦς ἀκόμη νὰ πιστεύουν τώρα εἰς τὸ σκοτεινὸν βάθος τῆς Δόξης καὶ εἰς τὴν μυστικὴν τῆς ὠραιότητά. Καὶ μήπως ὁ πολὺς κόσμος βλέπει ποτὲ μόνος του; Καὶ τί ἄλλο ἐπὶ τέλους εἶνε ἡ καθιερωμένη δόξα τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν, ποιητῶν, ζωγράφων, γλυπτῶν, ἀρχιτεκτόνων, παρὰ ἡ ὑποβολή, τὴν ὅποιαν ἀσκοῦν οἱ φωτισμένοι τῶν ἔργων των διερμηνεῖς ἐπὶ τοῦ πλήθους;

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΦΑΝΤΑΡΟΣ. Ἡ κομψὴ ἰδιωτικὴ βιττώρια μὲ τοὺς τεφροὺς ἡνιόχους, ἢ ὅποια ὠδήγει εἰς ἓνα οἶκον τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας τὸν ξανθὸν κόμητα μὲ τὸν ὑψηλὸν πῖλον καταυγαζόμενον ἀπὸ τὸν Ἀθηναϊκὸν ἥλιον, ἢ αὐτὴ βιττώρια φέρει εἰς τὸν ἴδιον οἶκον σήμερον ἓνα νεοσύλλεκτον βυθισμένον εἰς τὰ ἀνεξιχνίαστα βάθη τοῦ πληλῆους καὶ τοῦ ἀμπερόνου. Ὁ κόμης Ριαγκοῦρ ἔγινε στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ. Ὑπάρχουν φιλελλητισμοί, τοὺς ὁποίους εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀντιμετρήσῃ ἐνούμενον τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα γιλιῶν ἐλληνικῶν στηθῶν. Ὑπάρχουν φιλέλληνες, διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ὁποίων κάθε ξύλον, λίθος, πρόσωπον, ἔνδυμα, ὅ,τι δὴποτε ζῇ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς εἶνε ἓνα κομμάτι θαμβωτικοῦ φωτός. Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πῶς στίλβει ὁ στρατὸν τοῦ πεζικοῦ εἰς τοὺς κυανοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κόμητος στρατιώτου, ποῖα ἀπαλότης πτεροστρωμνῆς εἶνε δι' αὐτὸν ἡ σπαρτιατικὴ τραχύτης τῆς κλίνης, ἢ ὅποια τὸν ἐδέχθη ἐκεῖ ἐπάνω, ποῖα ἐλαφρότης τὸ πληλῆιον ποῦ καταρρίπτει ἀγρίαν σκιάν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, τί προσφιλὴς ἐναγκαλισμὸς ὁ σπαθοζωστήρ, τί ψιθυρισμὸς ἡδονικὸς ὁ κρότος τοῦ ξίφους, τὸ ὅποιον τοῦ ὁμιλεῖ διαρκῶς εἰς τὸ πλευρόν, τί πῆδilon Ἑρμαῖκον αἰ ἀρβύλαι, αἰ ὁποῖαι τοῦ βαρύνουν σιδηρῶς τὸ βάδισμα, ποῖον ἐπακκοῦμῆμα ἰδανικῆς χειρὸς εἰς τὸ σῶμά του τὸ βάρος τοῦ γκρά. Δὲν ἤξεύρω πῶς θὰ δεχθῇ αὐτοῦ ὁ κόμης μίαν φυλάκισιν, μίαν ἐντολὴν νυκτερινῆς φρουρήσεως, μέσα εἰς τὴν παγωνιὰν τοῦ χειμῶνος, διασκορπισμοῦ ἐνὸς συλλαλητηρίου, καταδιώξεως ἐνὸς ἀλήτου, συνοδείας ἐνὸς καταδίκου, ἐπεμβάσεως εἰς μίαν συμπλοκὴν φωτιζομένην ὑπὸ τῆς ἀστραπῆς μαχαίρων. Ἄλλ' ὑποθέτω ὅτι ὅλα θὰ τὰ ἐπιζητήσῃ ὁ ἴδιος. Ὅτι ὅλα θὰ ἀποτελέσουν μίαν παρένθεσιν τῆς ζωῆς του, ἢ ὅποια θὰ πληρωθῇ μὲ κυανοῦν, ἐντελῶς μὲ κυανοῦν. Καὶ ἐνθυμούμαι τὸν ποιητὴν τῶν «Φιλελλήνων», ὁ ὁποῖος βλέπει τὴν Ἑλλάδα ἀνθοδένουσαν ἀπὸ τοὺς κήπους τῆς ἓνα στέφανον:

Γιὰ τὰ παιδιὰ μιᾶς ἄλλης γῆς
μιᾶς μακρινῆς πατρίδας
ποῦ ἔτρεξαν κι' ἀπαρνήθηκαν
τὰ πατρικὰ λιμάνια.

Η ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ. Μία προκήρυξις περὶ κατασκευῆς ἀνδριάντος εἰς τὸν Βασίλειον ἀνεστάτωσαν ὅλα τὰ γλυπτικὰ μας ἐργαστήρια καὶ ἀνεζύμωσαν τοὺς πηλοὺς. Μόνον τὰς ἰδέας δὲν ἀνεζύμωσαν. Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν παρε-

τάχθη μία σειρά προπλασμάτων τοῦ Βασίλειον, εἰς τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα τῆς ἀνδριάντοποιίας ἐν Ἑλλάδι ἐφαίνετο παλαιὸν ματαίως νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ καλοῦπια τῶν ἀφθόνως παραγομένων βαρέων, ἀκινήτων, καὶ χονδροπύχων ἀνδριάντων. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπέρριψεν ὅλην αὐτὴν τὴν παραγωγὴν.

Ἀλλὰ πρὶν ἐνεργηθῇ δεύτερος διαγωνισμὸς, ἤρχισε μία παράδοξος δημοπρασία. Εἰς γλύπτῃς ἐδῆλωσαν ὅτι δέχεται νὰ κατασκευάσῃ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα ἀντὶ 18,000 δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μέρος δωρεῖ εἰς τὸν Ἑθνικὸν στόλον. Ἄλλος γλύπτῃς ἐκτύπησε τὸ σφυρὶ μειοδοτικῶς, δηλώσας ὅτι ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον ἀντὶ ὀλιγωτέρας δαπάνης. Καὶ ὁ καλλιτεχνικὸς διαγωνισμὸς μετετοπίσθη εἰς τὰς σαθρὰς τραπέζας τοῦ Δημοπρατηρίου, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἐργολαβίας σανοῦ. Δὲν εἶνε πιθανὸν ὅτι θὰ ἀκουσθῇ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὁ τελευταῖος κτύπος τοῦ σφυροῦ κατακυρώνων τὴν ἐργολαβίαν εἰς ἐκεῖνον ποῦ θὰ δώσῃ ὀλιγώτερα. Ἀναγράφομεν μόνον τὸ γεγονός σκεπτόμενοι μὲ πολλὴν μελαγχολίαν ὅτι, ἀντὶ πτήσεων πρὸς τὸ ἀπειρον, ἡ καλλιτεχνία μας ἀρχίζει νὰ ἀπλώνῃ πτερὰ πρὸς τὴν βιομηχανίαν. Ἐκαστος δὲ κτύπος τοῦ μειοδοτικοῦ σφυροῦ μερικῶν γλυπτῶν μας συντρίβει καὶ μίαν εὐγενὴ ὁρμήν, ἢ ὅποια πιθανὸν νὰ ἐγεννᾷτο διὰ νὰ ἀναβιβᾷ ὑψηλότερα μίαν γλυπτικὴν τέχνην κατὰ τὴν δυσκίνητον καὶ παχύναν.

ΔΥΣΤΗΡΟΣ ΑΛΛΑ ΠΟΛΥ. Πολιτειακὸν συμβάν, τὸ ὅποιον ἔχει τὸν τόπον του ἔξω τῆς Ἑφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἔγινε πρὸς ὀλίγον. Μετετέθη ἐν μιᾷ νυκτί ἀπὸ τὰς Ἀθήνας δικαστῆς, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὁ λευκότερος καὶ ἀφωγότερος τῶν ἐλλήνων δικαστῶν. Τὴν μετὰθεσιν τὴν ἀπῆλθε σύσσωμον τὸ δικηγορικὸν σῶμα, προβάλλον τοὺς ἐξῆς λόγους:

«Ὅτι δὲν ἐγνώρισε ποτὲ τὴν ἐπιείκειαν.
» Ὅτι δὲν ὁμιλήσῃ ποτὲ ἐπιεικῶς πρὸς κατηγορούμενον καὶ πρὸς μάρτυρα.
» Ὅτι ἐπέβαλλε πάντοτε τοὺς ἀνωτάτους ὅρους τῶν ποινῶν.
» Ὅτι ἐδέχετο εἰς τὸ γραφεῖόν του τοὺς δικηγόρους φορῶν τὸ καπέλλο του.»

Εἶνε ὀγκῶδες πολιτειακὸν-κοινωνικὸν ζήτημα, τοῦ ὁποῖου ἡ συζήτησις ἡδύνατο νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ δέκα τοῦλάχιστον μεγαλοσχήμεν ἐφημερίδων. Ζήτημα τὸ ὅποιον μᾶλλον θὰ εἶχε τὸν τόπον του πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Εἶχε δίκαιον ἢ εὐαισθησίαν τῶν δικηγόρων ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τοῦ διαιρετοῦ, τοῦ πραιτῶρος καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ τοῦ δικαστοῦ ὁ ὁποῖος ἤθελε τὸν ἀνθρώπον ἀφανίζομενον ὑπὸ τὴν ὑψίστην δικαστικὴν σοφιστικὴν; Ἄγνωστον. Ἐδιδάσκαμεν ὁμῶς κάποιον συγγραφέα λέγοντα ὅτι οἱ αὐστηρότεροι δικασταί, τοὺς ὁποίους ἐγνώρισε ποτέ, ἐμειδίαν καὶ καμμίαν φορὰν.

ΔΑΣΟΦΥΛΑΞ ΦΟΒΟΣ ΘΕΟΥ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀφώρισε τοὺς καίοντας τὰ δάση. Θὰ ἔτυχε βεβαίως νὰ ἀκούσῃτε ἀφορισμὸν εἰς ἐκκλησίαν. Εἶνε μία προσταγὴ ὀλέθρου ἐξεργασμένη ἀπὸ τὴν Ὁραίαν Πύλιν, εἰς τὴν ὅποιαν ἀπαντᾷ ἡ ἐπιδοκιμαστικὴ βοή τῶν χριστιανῶν λεγόντων «Ἐπικατάρατος» μεταξύ ὅμως τῶν ψιθυρίζοντων τὴν λέξιν αὐτήν, ὑπάρχει συνήθως καὶ ὁ δρᾶστης τοῦ ἐγκλήματος, διὰ τὸ ὅποιον γίνεται ὁ ἀφορισμός. Ἰσως πολλοὶ ποιμένες ἀπὸ τοὺς πυρπολήσαντας κόσμον ὀλόκληρον φυτικῶν ὠραιότητων θὰ κράξουν καὶ ἤδη εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀφελῶς «ἐπικατάρατος», ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀφορίσῃ τοὺς πυρπολητάς.

Περὶ τοῦ πῶς ἀφώριζεν ἡ ἀρχαία μυθικὴ θρησκεία τοὺς καταστροφεῖς τῶν δασῶν μᾶς πληροφορεῖ τὸ σῆμα τῆς «Φιλοδοσιακῆς Ἑταιρείας» ἀντίτυπον ἀρχαίου νομίσματος δωρηθὲν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ὑπὸ τοῦ κ. Σβορώνου. Ἡ παράστασις τοῦ ἀρχαίου νομίσματος εἶνε ἀπλουστάτη. Εἷς χωρικὸς σηκώνει τὴν πέλεκυν νὰ κόψῃ ἐν δένδρῳ. Τὸ δένδρον σχίζεται εἰς δύο αἰφνιδίως καὶ προβάλλουν δύο δράκοντες τείνοντες τὰς γλωσσίδας των κατὰ τοῦ ἀνοσίου.

Ἡμεῖς πρέπει νὰ συμβολίσωμεν σημερινῶς τοὺς δύο δράκοντας τῆς ἀρχαίας αὐτῆς παραστάσεως, οἱ ὅποιοι ἐφρούρουν τὸ φυτικὸν κάλλος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τοὺς ἀνθρώπους τῆς καὶ τοὺς θεοὺς τῆς. Ὁ εἰς δράκων εἶνε σήμερον ὁ φόβος τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἄλλος δράκων θὰ εἶνε τάχα ὁ φόβος τῆς ἐλληνικῆς δικαιοσύνης;

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΠΡΟ μικροῦ ἐδημοσιεύθησαν ἐν Γερμανίᾳ ἀνέκδοτοι σκέψεις τοῦ Νίτσε, ἐξαχθεῖσαι ἀπὸ σημειωματάριον τὸ ὅποιον ἀνευρέθη εἰς τὴν Γενεύην τῷ 1898 εἰς τὸ θυλάκιον παλαιοῦ ἐνδύματος, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀφήσῃ ἐκεῖ ὁ διάσημος φιλόσοφος. Αἱ σκέψεις αὗται χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1881 καὶ λαμβάνουν θέσιν μεταξύ τοῦ τέλους τῆς Ἡθῆς (Morgenröthe) καὶ τῆς Φαιδρᾶς Ἐπιστήμης (die fröhliche Wissenschaft). Ὁ Νίτσε ἀφ' ἑνὸς μὲν πραγματεύεται περὶ τοῦ πάθους τῆς γνώσεως, τοῦ ἡρωϊσμοῦ τὸν ὅποιον ἀπαιτεῖ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, ἀφ' ἑτέρου δὲ σημειώνει προσωπικὰς τινὰς σκέψεις περὶ τῆς κατακτῆσεως τῆς πνευματικῆς του ἀνεξαρτησίας. Οἱ ἀφορισμοὶ εἶνε ἐν συνόλῳ πενήντα τέσσαρες.

ΕΧΟΜΕΝ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ ὠραῖον βιβλίον τοῦ Α. Frey περὶ τοῦ διασχήμου ἑλβετοῦ ποιητοῦ Φερδινάνδου Κονράδου Μάγερ. Ὁ ποιητὴς οὗτος ὁ τῶσον θαυμαστός διὰ τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς ἀποτελεῖ ἀληθὲς ψυχολογικὸν πρόβλημα. Ἐν μέσῳ οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἀποπνιγούσης πᾶσαν ποιητικὴν ἐξάρσιν, ἐν μέσῳ περιφρονήσεως καὶ χλευασμῶν, τὸ πνεῦμά του ἐπάλλαισεν ὀδυνηρῶς κατὰ τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τῆς ἰδίας του νωβρᾶς φύσεως καὶ συνεπαράχθη ἀπὸ ὑπερδιεγερσιν, ἥτις ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὰ πρόθυρα τῆς παραφροσύνης. Μέχρι τοῦ τριακостоῦ ἔτους καὶ

πέραν ἔτι παντελὴς στειρότης ἐκράτησεν αἰγμάλων τὴν φαντασίαν του. Τέλος μετὰ ψηλαφήσεις καὶ διαταγμῶν, πλησιάζων ἤδη τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, ἐκπέμπει τὴν κραυγὴν τῆς ἀπελευθερώσεως «εἰμαι ποιητὴς!» καὶ παλαίει ἀκόμη διὰ νὰ εὕρῃ τὴν μορφήν τὴν ἀρμόζουσαν, ἀφ' οὗ εὗρε τέλος τὴν κλησίν του καὶ τιθασεύει καὶ ὑποτάσσει τὰ θέματά του. Ἐπάλλαιε μὲ τὰ θέματά του, ἔλεγεν εἰς τὸν βιογράφον καὶ κριτικὸν του Φρέυ, ὅπως ὁ πατριάρχης Ἰακώβ μὲ τὸν ἄγγελον: «Δὲν σ' ἀφίνω πρὶν μ' εὐλογήσῃς». Διὰ τοῦτο σχεδὸν θρησκευτικὴν λατρείαν ἡσθάνετο πρὸς τὴν τέχνην του. «Ὁ Μακιαβέλης, — ἔγραφε κάπου, — πρὶν καθίσῃ εἰς τὴν τράπεζάν του νὰ γράψῃ, ἐφόρει ἐορτάσιμα ἐνδύματα. Συναισθημα ἀνάλογον μὲ κατὰ-λαμβάνει ὅταν ἀρχίζω τὴν ἐργασίαν μου. Μοῦ φαίνεται ὅτι διασκελίζω τὸ κατώφλιον ναοῦ».

Ὁ Μάγερ τὸ φιλολογικὸν του στάδιον ἤρχισε διὰ δύο μεταφράσεων, τὰς ὁποίας ἄλλως ἐδημοσίευσεν ἀνωμόμως: μετέφρασε γερμανιστὶ τὰς *Διηγήσεις τῶν Μεροβιγγιαίων χρόνων* τοῦ Τιερρύ, καὶ γαλλιστὶ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τὴν *Γραφικὴν Ἑλβετίαν* τοῦ Οὐλριχ. Ἐπρόκειτο δὲ νὰ μεταφράσῃ γαλλιστὶ καὶ τὴν *Ρωμαϊκὴν Ἱστορίαν* τοῦ Μόμμσεν (ὁ περιώνυμος Γερμανὸς εἶχεν ἤδη δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του). Ἀλλὰ τὸ σχεδὸν ἐναυάγησε, διότι ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Hachette ἐδίστασε ν' ἀναλάβῃ τὴν δαπανηρὰν ἐκδοσιν. Ἐπειτα ἐπεχείρησε ταξείδια εἰς Παρίσιους, Μόναχον, Ρώμην, Φλωρεντίαν, τότε δ' ἔγραψε καὶ τὰ πρῶτα ποιήματά του. Στίχοι περισσώτερον λαξευμένοι ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Μάγερ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. Ἡ ὀρθότης τῆς ἐκφράσεως ἐν τῇ πυκνῇ διατυπώσει ἐνθυμίζει τὸν Ἑρεδιά. Ἐνίοτε τὰ βαλλίσματά του ἐνθυμίζουν τὰ σονέτα τοῦ Πλάτεν, ἀλλ' ἔχουν περισσώτερον χροῦμα καὶ εἶνε πλέον ἔκτυπα. Ἡ ἐπιτυχία ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ ὅπως καὶ ἡ ἔμπνευσις: ὅτε τέλος διεφθέρη τὸ ὄνομά του, ὁ δυστυχὴς ποιητὴς προσεβλήθη ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς νόσου. Μετὰ πέντε ὀδυνηρὰ ἔτη ἀνέκτισε τὴν υγίειάν του, ἀλλὰ μετὰ τινὰς μῆνας, τῷ 1898, ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομηκοντατριῶν ἐτῶν.

Διὰ τῶν ἱστορικῶν του διηγημάτων, τῶν ἐμμέτρων διηγημάτων καὶ τῶν ποιημάτων του ὁ Κονράδος Φερδινάνδος Μάγερ θὰ καταλάβῃ ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ γερμανικῇ ποιήσει. Ἀλλ' οὐδέποτε θὰ γίνῃ δημοφιλὴς ποιητὴς: τὰ θέματά του ἐξέλεξεν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς πατρίδος του καὶ τῆς ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ βαθεῖα γνώσις τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἀπῆλλαξε τὸ ὄρος του πάσης παραφυσίας καὶ τῷ ἐπέβαλε τὴν ἀκριβείαν καὶ τὴν συντομίαν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΕΝ τῇ κυκλικῇ αἰθούσῃ τοῦ δευτέρου ὀρόφου τοῦ μουσείου Γκιμὲ ἐν Παρίσις, ὁ κ. Γκαγκυέ, ὁ σοφὸς καὶ ἔγκριτος ἀρχαιολόγος, εἰς τὸν ὅποιον τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως τῆς Γαλλίας ἀνέθεσεν ὡς γνωστὸν τὴν ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν ἐν Αἰγύπτῳ, ἐκθέτει μέρους τῶν ἀνευρεθέντων κατὰ τὴν περίοδον 1900 — 1901· μολονότι δὲ τάντικείμενα, ἐν οἷς καὶ πλείστα ὅσῃ, τὰ φυλασσόμενα ἐν ταῖς προθήκαις ἀντιπροσωπεύουν μόνον τὸ τέταρτον τῶν ὅσα ὁ κ. Γκαγκυέ ἐκόμισεν εἰς Αἴγυπτον, τὰ ἐκεῖ ἐκτεθειμένα εἶνε ἀρκούντα ὅπως ἐλκύσουν τὸ πλῆθος τῶν εἰδημόνων, τῶν ἐρασιτεχνῶν καὶ τῶν περιέργων.

Τὸ κυριώτερον τῶν ἐκθεμάτων εἶνε ὁ νεκρὸς τῆς Θαΐδας, τῆς περιλαλήτου ἑλληνίδος ἑταίρας, ἡ ὁποία πλὴν ἄλλων πολυκρότων ἐρώτων, ὑπῆρξεν ἐρωμένη τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Μαρινάνδρου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, καὶ σύζυγος τοῦ Πτολεμαίου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὁ ὁποῖος ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς δύο τέκνα.

Ὁ κ. Γκαγκυέ ἀνεκάλυψε τὸν νεκρὸν τῆς Θαΐδας ἐν τῷ εὐρυτάτῳ κοιμητηρίῳ τῆς Ἀντινόης, τὸ ὅποιον εὕρηται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁθῆς τοῦ Νεῖλου καὶ τὸ ὅποιον ἔχει μῆκος 12 καὶ πλεόν χιλιόμετρων.

Ἡ Θαΐς κατάκειται παραπλευρῶς τοῦ ἐρημίτου Σεραπίωνος. Τὰ ὅσῃ κιτρινωμένα, διατηροῦνται καλῶς, καὶ οἱ πόδες φέρουσι μικροσκοπικὰς ἐμβάδας, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἐξυφασμένα διὰ χρυσοῦ νήματος. Πάν ὅ,τι εὐρέθη ἐν τῇ σαρκοφάγῳ ἐναπετέθη ἐν τῇ περιχώσῃ τὸ λείψανον προθήκῃ. Βλέπει τις οὕτως ἐν αὐτῇ δέσμην ῥόδων τῆς Περικλούς, δέσμην ἀμαράντων στεφάνου ὁ ὁποῖος περιέστερε τὴν κεφαλὴν τῆς νεκρᾶς, φύλλα φοίνικος διάπλεκτα, περιδέραιον ἀπὸ ἀληθινὰ μαργαριτάρια, τὰ ἐπίσημα ἱμάτια τῆς ἑταίρας πολυτελέστατα διατεπωκιμένα καὶ ἐξυφασμένα καὶ ὑδρίαν εὐρεθείσαν ὑπεράνω τῆς λάρνακος ἐν τῇ ἄμμῳ ἡ ὁποία περιείχε κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν οἶνον.

Ὁ ἀσκητὴς Σεραπίων φέρει καὶ οὗτος τὰ ἱμάτιά του· φέρει ἔτι περὶ τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς πόδας παμμεγίστους σιδηροῦς κρίκους· τὴν ὀσφύν του σφίγει βαρὺς σιδηροῦς ζωστήρ καὶ τὸ περιδέραιον τὸ ὅποιον φέρει περὶ τὸν λαιμὸν ζυγίζει ἐπακριβῶς ἑπτὰ λίτρας.

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΝΕΟΝ μηχανήμα ἐφευρέθη, ἐπιτρέπον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους νὰ ὀρίσων ἀκριβῶς, ὅταν ὁ καιρὸς εἶνε ὀμιχλώδης, τὴν θέσιν τοῦ πλοίου. Ὀνομάζεται τοσφάρον· ἀπλούστατον τὸν μηχανισμόν, ἐλαφρότατον, εὐμετακίνητον, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐπὶ οἰουδήποτε μέρους τοῦ πλοίου. Δι' αὐτοῦ οἱ ναῦται δύνανται ν' ἀντιλαμβάνωνται εὐκρινῶς τοὺς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης διαφόρους ἤχους: συριγμοὺς τῆς σειρήνης, κλονισμοὺς τοῦ κινουμένου πλοίου, ἤχους, κραυγὰς, ἄσματα· ἔτι δὲ συλλέγει τοὺς ἤχους καὶ ἀν' ἀκόμη παράγωνται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ ἀνθρώπινον οὖς δὲν θὰ ἠδύνατο μόνον τοῦ νὰ τοὺς ἀντιληφθῇ.

Εὐθύς ὡς σημειωθῇ ὑπὸ τοῦ τοσφάρου οἰσδῆποτε ἤχος, ὁ πλοίαρχος ἢ οἰσδῆποτε ἄλλος παρατηρητὴς διευθύνει τὸ μηχανήμα πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἤχου τούτου καὶ μετὰ τινὰ λεπτὰ δύναται, μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας νὰ ὀρίσῃ ἀκριβῶς ἡ θέσις ἐξ ἧς παρήχθη ὁ ἤχος.

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΒΕΒΑΙΩΣ ἀνέκαθεν ὁ Ἰησοῦς ἐνέπνευσε τὴν τέχνην καθ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλὰ σήμερον περισσώτερον παρὰ ποτὲ ἡ γλυκεῖα μορφή τοῦ Ναζωραίου κινεῖ εἰς ἔμπνευσιν ζωγράφους, γλύπτας, μυθιστοριογράφους, δραματοποιούς, μελοποιούς, σοφούς. Πλὴν τῶν ἄλλων ἔργων, δύο μόνον γαλλικὰ θ' ἀναφέρωμεν τὸν *Ἀναστάσιον* τοῦ Φερνάνδου Χωζερ καὶ τὸν *Σπορέα* τοῦ ἰδεώδους τοῦ Ἀλμπέρτου Φουά.

Ὁ *Ἀναστάσις* συνετέθη ὡς δραματικὸς ἀπόλογος εἰς ἑπτὰ ἐπεισόδια. Ἀπλουστάτῃ εἶνε ἡ ὑπόθεσις του.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπανερχεται εἰς τὴν γῆν· ἐμφανίζεται ἐσπέραν τινὰ τῶν Χριστουγέννων εἰς ταπεινὸν πτωχό-σπιτον χωρικῶν, ὅπου σχεδὸν τὸν περιμένουν, διότι ἡ ἔλευσις του προανηγγέλη ἀπὸ τὴν Παρθένον. Ἀλλὰ μόνον οἱ πτωχοὶ πιστεύουν εἰς αὐτόν· ὅλοι οἱ κοινωνικῶς καὶ ἱεραρχικῶς ἀνώτεροι, πολιτικοὶ ἢ κληρικοί, εἶνε πρόθυμοι, ὡς ἄλλοτε, ν' ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ τὸν ὀχληρόν. Τὸ ἐπεισόδιον εἰς τὸ ὅποιον ὁ καρδινάλιος ἀρχιεπίσκοπος ἔρχεται εἰς φιλονικίαν πρὸς τὴν πτωχὴν πιστεύουσαν οἰκογένειαν, ἔπειτα πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔπειτα πρὸς τὸν ἱερέα, ὅστις εἶδε τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅστις εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ κλινῇ πρὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας, τέλος πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν τὸν ὅποιον χαρακτηρίζει ὡς αἰρετικόν, ἐγκλείει παράδοξον ἐρωτήσιν. Ἐπίσης ἀξία ἀναγραφῆς εἶνε ἡ σκηνὴ τῆς λαϊκῆς συναθροίσεως καὶ ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸν ὅποιον ἡ ὀγκομένη καὶ βοῶσα ἀνταρσία θέτει αὐτόν ἐπὶ κεφαλῆς. Βαδίζον κατὰ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κράτους· ἡ ἐπανάστασις κατεπνίγη διὰ τῶν ὀπλῶν, ὁ Ἰησοῦς συνελήφθη, ἔπειτα ἐθανατώθη.

Ὁ *Σπορέας* τοῦ ἰδεώδους δὲν πραγματεύεται περὶ τοῦ Ἰησοῦ τόσον ἀπ' εὐθείας. Ὁ Ἐμμανουήλ, τὸ κύριον πρόσωπον, εἶνε ἐν πνεύματι μόνον ἐνσάρκωσις τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἐμμανουήλ εἶνε υἱὸς τοῦ ἰδιοκτῆτου μεγάλου μηχανουργείου, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτᾶται ὁλόκληρος λαὸς ἐργατῶν. Ὁ πατὴρ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐνεστώσαν κοινωνίαν μὲ τὸν ἄγριόν της ἐγωισμόν, τὸ πάθος τοῦ χρυσοῦ, τὴν χρηματιστικὴν παραφροσύνην· ἀντιπροσωπεύει ἐπίσης τὰς ἐνεστώσας ἡθικάς, θρησκευτικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας. Ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νέου πάλλεται γενναϊότης καὶ μεγαλοφροσύνη καὶ πάθος ἀληθὲς πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν· εἶνε ἡ προσωποποίησις τῆς ἀγαθότητος, τῆς ἀγάπης ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνταρσίας.

Ἐν ὀνόματι τῆς προόδου, λέγει ὁ Ἐμμανουήλ, ὁ κοινωνικὸς ὁργανισμὸς μας ἐδημιούργησε τὰς χιλιάδας αὐτὰς τῶν τροχῶν, εὐφῶν βεβαίως, ἀλλ' ἐχθρῶν τῆς ιδέας, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ζωῆς. Καταστήσαντες τὴν ἐπιστήμην συνένοχον τῶν οικονομολογικῶν μας συνδυασμῶν ἐδασμεύσαμεν τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς βλάβην τῆς ἐλευθερίας καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ χρήματος. Φαίνεται ὅτι ὁ πολιτισμὸς μας τείνει εἰς τὴν ὑποδουλωσιν τῶν πολλῶν εἰς ὀλίγους ἐκμεταλλευτάς. (Ἐνθυμούμενος) Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί! διότι εἰμεθα ὅμοιοι πρὸς τοὺς μαρμαρίνους ἐκείνους τάφους, οἵτινες εἶνε λευκοὶ ἐξῄθεν, ἀλλὰ μέσα εἶνε πλήρεις ὀστέων νεκρῶν καὶ παντὸς εἶδους σήψεως. Ἄν ὁ Ἰησοῦς ἐπανήρχετο εἰς τὴν ζωὴν, ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ θὰ τὸν ἐσταυρώναμεν.

Ὡς βλέπομεν, ἡ συνταύτισις πρὸς τὸν Ἰησοῦν εἶνε πλήρης· ὁ Ἐμμανουήλ, μὴ ἐννοηθεῖς οὐδὲ ὑπ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷ καὶ τοὺς ὁποίους ἠθέλει νὰ σώσῃ, φανεύεται εἰς τινὰ στάσιν ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν ἰδίων ἐργατῶν του, καθ' ἣν στιγμὴν, δυνάμενος πλέον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του νὰ πραγματοποιήσῃ ὅλας τὰς εὐγενεῖς του θεωρίας, κληροδοτεῖ εἰς τὴν ὁλότητα τὴν κληρονομίαν του. — Ἐφρονέσατε τὸν θεόν σας! φωνάζει πρὸ τοῦ πτώματος ὁ συμβολαιογράφος, ἀναγινώσκων τὴν πρᾶξιν τῆς δωρεᾶς, τὴν ὁποίαν ὁ φόνος οὗτος καθιστᾷ ἀνακλητήν. Τὸ ἔργον τοῦ Ἐμμανουήλ φαίνεται ἀνωφελέ· ἀλλὰ δὲν εἶνε, διότι καὶ αὐτός, εἰς τὴν σφαῖράν του, ὑπῆρξε σπορέυς ἰδεώδους.

Τὸ σφάλμα τοῦ δράματος τοῦ Φουὰ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἠθέλησε νὰ περιλάβῃ πολλὰ πράγματα. Πραγματεύεται περὶ ὅλων τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας: τὴν πάλιν τῶν κοινωνικῶν τάσεων, τὸ ζήτημα τοῦ χρήματος, τὸν ἐλεύθερον ἔρωτα, καὶ περὶ ἄλλων ἀκόμη. Τὸ ἐνδιαφέρον σκορπίζεται ἐν τούτοις ἡ προσπάθεια εἶναι εἰλικρινὴς καὶ γενναία.

ΜΑΣ ἀπεστάλησαν εἰς Γερμανικὴν μετάφρασιν ὁ «'Ηράκλειος» καὶ οἱ «Εἰκονοκλάσται», τὰ δύο βυζαντινὰ δράματα τοῦ κ. Κλέωνος Ραγκαβῆ, ἐκ τῶν ὑποίων τὸν 'Ηράκλειον μετέφρασαν εἰς τὴν γερμανικὴν αἱ ἀδελφαὶ Κλαυδία καὶ Φανή Βέρντ, τοὺς δὲ Εἰκονοκλάστας ὁ κ. Κάρολος Δίτεριχ. Ὁ «'Ηράκλειος» φέρει τὰς τραγείας κάπως ἄλλ' ἀκριβεῖς καὶ ὠραίας τὴν σύνθεσιν εἰκόνας, μὲ τὰς ὁποίας κοσμεῖται καὶ τὸ πρωτότυπον· οἱ δὲ «Εἰκονοκλάσται» ἀντὶ πάσης ἄλλης εἰκονογραφίσεως παριστάνουν ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἐν πρασινοκιτρινομελαίνῃ ἀπεικονίσει ἐσωτερικοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τὴν δραματικωτέραν σκηνὴν τοῦ ἔργου. Βεβαίως δὲν εἶναι ἀρμόδιος τώρα ὁ χρόνος νὰ κάμωμεν ἀνάλυσιν τῶν ἔργων τούτων. Ὁ ἀρκεσθῶμεν ἀπλῶς ν' ἀναγράψωμεν τὴν παράδοξον θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ κ. Κλέων Ραγκαβῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύγχρονον ἑλληνικὸν δράμα. Τὰ ἔργα του παρὰ τὸ ὑπέροχον αὐτοῦ ποιητικὸν τάλαντον οὐδεμίαν ἡσχισαν ἐπίδρασιν, οὔτε ἐπὶ τῶν λογίων οὔτε ἐπὶ τοῦ κοινοῦ. Ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν ἀποδομῶν διαρκῶς δὲν κατορθώνει νὰ μεταδώσῃ εἰς τὰ ἔργα του τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν πολλοὶ μεταδίδουν διὰ τῆς παρουσίας των, δὲν δύναται μακρῶθεν νὰ ἐξεγείρῃ ἐνδιαφέρον περὶ αὐτῶν, ἀπόπειρα δὲ τις ἀναβιβάζει δρᾶματός του τινὸς ἐπὶ σκηνῆς ἀθηναϊκῆς ἔμεινεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀνεκπληρώτων ὀνείρων. Οἱ διευθύνται τῶν θιάσων ἴσως ἀποδεικνύει πρὸς τῶν σκηνοθετικῶν θυσίαν, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ καὶ τῶν ἔργων ἡ ἐπιβολὴ καὶ τοῦ συγγραφέως ἡ ἀκριβολογία.

Ὁπωσδήποτε ἐν ᾧ μέχρις ἡμῶν θάνατι ἡ ἡγὼ τῶν χειροκροτημάτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν γερμανικῶν θεάτρων τὸ δυστυχὲς ἑλληνικὸν κοινὸν τὸ τρεφόμενον δι' ἑλεεινῶν μεταφράσεων τῶν χειροτέρων δραματικῶν ἐξαμβλωμάτων ἀγνοεῖ παντελῶς ἔργα λογίου καὶ ἐξ ἰδιοφυΐας καὶ ἐκ καταγωγῆς ἔχοντος δικαιώματα εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Τινὲς φέρουν τὴν ἐνστάσιν ὅτι ἡ ὑπερκαθαρεύουσα γλῶσσα τῶν ἱάμβων του καθιστᾷ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν, καὶ φρονοῦν ὅτι τὸ γερμανικὸν κοινὸν εἶναι κατὰ τοῦτο εὐτυχέστερον τοῦ ἑλληνικοῦ, διότι ἀπολαμβάνει τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ πάγου τῆς γλώσσης του. Ἄλλ' οἱ ἐνθυμούμενοι τὸν θρίαμβον τῆς Φαῦστας τοῦ Βερναρδάκη μὲ ὅλα τὰ ὑπερβατὰ, τὰς ὑπερκαθαρεύουσας ἀποστροφὰς καὶ τὴν περίτεχνον ὀψὲν τοῦ λόγου θὰ ὁμολογήσουν ὅτι ἡ γλῶσσα, προκειμένου περὶ τραγωδίας, δὲν θὰ νεκρώσῃ τὴν ζωὴν τῶν ἔργων τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ἂν ταῦτα ἔχουν πραγματικῶς δραματικὴν ζωὴν καὶ οὐχὶ μόνον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον.

ΤΗΝ παρελθούσαν Δευτέραν, ὥραν πέμπτην καὶ ἡμίσειαν μ. μ., ἔγινεν ἐν τῇ κυκλικῇ αἰθούσῃ τοῦ Ζαπτείου, ὅπως εἶχε προαγγελθῇ, ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν ἐταίρων καὶ τῶν μετόχων τῆς «Νέας Σκηνῆς». Ὁ διοικὼν ἔφορος κ. Κ. Χρηστομάνος ἀνέγνωσε τὸ πολυσύγθετον καταστατικόν, τὸ μεριμνῶν

καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν τῶν σχέσεων τῆς Ἐφορείας, τῶν ἐταίρων καὶ τῶν μετόχων πρὸς τὴν Ἐταιρείαν, ἔγιναν δὲ καὶ ἐγγραφαὶ ἱκανῶν μετοχῶν.

ΕΝ τῇ Ἐκθέσει τῶν Πειραγμένων τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου, τῆς ὁποίας ἀντίτυπον ἔτυχε νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖράς μας, τὸ βλέμμα ἡμῶν ἔπεσεν εἰς τὸ μέρος εἰς τὸ ὑποῖον ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὁδείου ὁμιλεῖ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Ὁδείου ὡς πρὸς τὴν Δραματικὴν σχολὴν καὶ δικαιολογῶν τὴν μὴ εὐδοκίμησιν αὐτῆς, ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἀποτυχία προήλθεν ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐν Ἑλλάδι καταλλήλου διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Ὁ ἀναδιδῶν τὸ πρόγραμμα τῆς Δραματικῆς σχολῆς καὶ βλέπων ἐν αὐτῇ μαθήματα ὁποῖα: ἡ ἱστορία τοῦ θεάτρου, ἡ ἀναλυτικὴ τοῦ δράματος, ἡ ἐνδυματολογία, ἡ σκηνικὴ ψυχολογία, ἡ θεωρία τῆς ὑποκριτικῆς ἥτοι «πῶς νὰ κατανοῇ ὁ μαθητὴς τὸ εἰς αὐτὸν πρὸς ὑπόκρισιν ἀνατεθὲν πρόσωπον» πῶς νὰ διανοῇται αὐτενεργῶς καὶ νὰ διαπλάττῃ δημιουργικῶς ποικίλους χαρακτήρας μετὰ τῆς ἀκριβοῦς ἐκφράσεως τῶν διαφόρων συναισθηματικῶν καταστάσεων», ἡ Γραμματολογία, ἡ Μυθολογία, ἐκπληττεται διότι αἱ Ἀθῆναι μὲ τὸς τοσούτους καθηγητὰς Πανεπιστημίου, τόσους ἐπιστήμονας, καὶ ἄλλους λογίους δὲν ἔχουν ἀνθρώπους ἱκανοὺς νὰ διδάξουν τὰνωτέρω μαθήματα· ἴσως διὰ τὸ μάθημα τῆς πρακτικῆς ἀκρίβειας δὲν ὑπῆρχον καταλλήλα πρόσωπα· ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ τοῦτο τὸ μάθημα ἡδύνατο νὰ διδασκῇ, ἡ δὲ ἀτελής ἀρχὴ θὰ ἐξηκολούθει μετὰ τάσεως πρὸς ὁσημέραι βελτίωσιν ὅπως συνέβη καὶ εἰς μουσικὰ μαθήματα, διότι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν εὐρέθη διὰ μιᾶς εἰς τὴν περιωπὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται σήμερον καὶ εἰς τὴν ὁποίαν δύναται βεβαίως νὰ προαχθῇ ἀκόμη.

ΑΠΟ τῆς σκηνῆς τοῦ *Θεῖου* ἐν Παρισίοις ἐδιδάχθη ὁ βασιλεὺς Κανδαύλης, δρᾶμα ἑμμετρον τριπρακτικόν, τοῦ Ἀνδρέου Γιδε. Ὁ βασιλεὺς Κανδαύλης εἶναι βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ὁ τελευταῖος τῶν Σανδωνιδῶν τῶν ἐκ τῆς Ὀμφάλης ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους, ὁ ὁποῖος ἐξῆ ἐπὶ περίπου αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ καὶ ὁ ὁποῖος ἔσχε τὴν ματαιοδοξίαν νὰ ἐπιδείξῃ γυμνὴν τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν εὐνοοῦμένον τὸν Γύγην. Ἡ βασίλισσα ὠργίσθη διὰ τὴν ἔμπλεον ἀδιαφορίαν, ἀλαζονείαν ἡ μωρίας πρᾶξιν του ταύτην, καθ' ἣν διέθεσε τρόπον τινὰ αὐτὴν ἄνευ τῆς συναισθήσεώς της, καὶ ἐφόνευσε τὸν Κανδαύλην διὰ τοῦ Γύγου, ὃν κατέστησεν εἷτα βασιλεῖα καὶ σύζυγόν της. Ὁ δραματοποιὸς παρουσιάζει τὸν Κανδαύλην ὡς πρόσωπον φιλοσοφικόν, ὡς ἀναπαράστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν ἠξεύρει τί νὰ κάμῃ τὴν εὐδαιμονίαν του, καὶ τὴν διακυβεύει, τὴν γάνει. Τί θὰ ἔπραττεν, ἂν δὲν ἔπραττε τοῦτο; Ὡς ἔμεινεν ἀδρανής, ἀδιάφορος, ἀφοῦ δὲν ἠξεύρει εἰς τί ν' ἀπασχολῇ τὴν εὐτυχὴ ζωὴν του. Κατὰ τὸν Γιδε ἐπίσης ἡ πρᾶξις τοῦ Κανδαύλου σημαίνει θυσίαν ὑπὲρ τοῦ Γύγου, εἶναι οἰονεὶ πρόσκλησις πρὸς διανομήν ἐκ μέρους τῶν ἐχόντων τὸ πᾶν, πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι οὐδὲν κέκτηνται· ἀλλ' ἡ θυσία αὕτη ἀπέρρευσε ἐκ πλάνης μεγαλοθύμου καὶ ἀφελοῦς, ἀφοῦ ὁ Γύγης εὐθύς ὡς κατέλαβε τὴν εὐδαιμονίαν ἔσπευσε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος τὸν προσεκάλεσε νὰ τὴν συμμερίσθῃ. Ἐκ τούτου θὰ ἐξίγεται ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εὐθύς ὡς ἀπελευθερώθη θὰ ἐστρέφετο λυσσώδης κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι θὰ προσε-

κάλουν αὐτὴν νὰ λάβῃ τὴν εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαν μερίδα τῶν ἀγαθῶν. Εἶνε αὕτη ἐξήγησις τῶν προσώπων τοῦ Κανδαύλου καὶ τοῦ Γύγου, μὴ ἐξηγοῦσα τὸ παρὰπαν τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς, διότι, τῇ ἀληθείᾳ, ἡ Βασίλισσα ἐξηγεῖται ἀφ' ἑαυτῆς. Ἡ γυνὴ αὕτη δὲν θέλει νὰ τὴν διαθέτῃ ἄλλος ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς της, καὶ εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ τὴν κατακρίνῃ τις, καὶ εἶναι δύσκολον νὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς σύμβολον, τὸ σύμβολον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν, ὑλικῶν τε καὶ πνευματικῶν, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν ἀδιαφόρως εἰς τὸν ἡ ἐκείνον!

BIOTEXNIA

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ τῆς βιοτεχνίας ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ 50ετίας ἔχει ἐντελὲς παραμεληθῇ. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἀειμνηστὸς τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς Ὁθων ζήλωτής παντὸς καλοῦ εἰς τὸν τόπον ἵδρυσε τὴν σχολὴν τῶν βιομηχανῶν τεχνῶν παρακολουθῶν μετὰ πατρικῆς στοργῆς τὰς προόδους τοσοῦτον ἐθνωφελοῦς ἔργου, οὐδὲν ἡ πολιτεία συνέσπερε πρὸς ἀνύψωσιν ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ πρὸς ἀνίδρυσιν ἑλληνικοῦ οἴκου ἐν ταῖς τέχναις, ἀνταξίου τῶν μεγάλων παραδόσεων τῆς ἡμετέρας φυλῆς.

Ἡ σχολὴ τῶν βιομηχανῶν τεχνῶν ἔκτοτε ἀστόργως παρεμειλήθη καὶ ἐνῶ αἱ διαφοροὶ ἐν αὐτῇ βιοτεχνικαὶ σχολαὶ ἐκλείσθησαν, ἐπρωτίμηναν νὰ εἰσαγάγουν εἰς μέσας Ἀθῆνας, κοιτίδι τῆς ἑλληνικῆς εὐπρεπείας καὶ ἀπλότητος, πάντα τὰ βάρβαρα ξενικὰ ἀπομιμήματα ἐποχῶν ἃς ὁ νεοπολιτισμὸς, δημιουργῶν ἤδη μετὰ μεγάλας προσπάθειας νέον ρυθμόν, ζητεῖ νὰ κατατάξῃ εἰς τὰ διάφορα ἱστορικὰ καὶ ἐθνολογικὰ μνημεῖα τοῦ Κόσμου. Τί μᾶς ἐνδιαφέρουσιν αἱ καλαισθητικαὶ ἀρχαὶ τῆς αὐλῆς Λουδοβίκου 15^{ου} καὶ ἡ τραγελαφικὴ ἀπομίμησις τῶν παντοειδῶν ρυθμῶν βαρβάρων ἐποχῶν; Ποῦ θὰ καταλήξῃ ἐπὶ τέλους διὰ τὸ ἔθνος ἡ καλαισθητικὴ αὕτη ξενοναμία, ἥτις καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ πνεῦμα ἀκόμη τοῦ Ἑλλήνος ἀπορροφᾷ.

Ἡ πρόδοσις εἰς τὰς τέχνας, χαρακτηρίζουσα τὰς τάσεις ἐνὸς λαοῦ συναισθανομένου τὴν δύναμιν νὰ ζήσῃ διὰ τῶν ἰδίων ἐθνικῶν δημιουργημάτων, ἐπιλαμβάνεται τῆς συστηματικοῦς ρυθμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὰς ἀρχὰς ἃς τὸ περιβάλλον διαπλάττει. Καὶ ἐφ' ὅσον τὸ ἔθνος ἔχει τὴν τεχνικὴν ἀξίαν νὰ δημιουργῇ ὕψος σύμφωνον πρὸς τὸν ἰδιόζοντα χαρακτῆρα τῆς αὐτοῦ φύσεως, τότε ἀναγκαστικῶς γεννᾶται ὁ ρυθμὸς, ὅστις κτᾶται δικαιώματα πολιτισμοῦ συντελοῦντα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ ὠραῖον πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀστείρευτον πηγὴν τῆς φύσεως: εἶναι δὲ πολὺ παράδοξον διὰ τὰς ἡμετέρας ἐθνικὰς παραδόσεις, πῶς σήμερον ἐν μέσας Ἀθῆνας ὁ καλὸς λεγόμενος κόσμος ἐναθρύνεται νὰ ἀνατρέξῃ εἰς παρελθούσας ξένας καλλιτεχνικὰς ἐποχὰς καὶ νὰ ζητῇ τὸ ὠραῖον μακρὰν τῆς μάγου ἑλληνικῆς φύσεως.

Παρατηρήσατε τὴν ἄδολον καὶ εἰλικρινὴ ψυχὴν τοῦ ἑλλήνος χωρικοῦ τοῦ ἐργαζομένου ἐπὶ βάσεων ἃς ἐχάρισεν αὐτῷ ἡ ἑλληνικὴ φύσις καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, πόσα μαθήματα καλαισθησίας δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς πᾶσαν χώραν καὶ εἰς κάθε ἐποχὴν. Ὡς τὴν ἰδιοτυπίαν ἀπόμυτον καὶ ἀνεπηρέαστον πάσης ξενικῆς ἐπιδράσεως, ἡ ὠραία φύσις τοῦ χρησιμεύει ὡς πρότυπον καὶ στολίζει τὸν οἶκόν του, ὃν θεωρεῖ κτῆμα ἐθνικὸν καὶ ὑπερασπίζει ὑπερηφάνως ἀπὸ τὸν ἀκατα-

νόητον κοσμοπολιτισμὸν τοῦ νεωτέρου πνεύματος. Δοῦν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ οἰκίᾳ καὶ ἄρχαι καὶ βασιλεῖς: γίγας αὐτὸς ἐναντίον πάσης διαφθορᾶς ψευδοῦς ἐθνισμού, τὸν ὁποῖον μόνον ἐν Ἀθῆναις συναντᾷ τις ἀπὸ τὰς ἀκαλαισθητοῦς ξενικὰς ἀπομιμήσεις τῶν νεοπλοούτων.

Τὴν τάσιν ταύτην τῆς ψευδαισθήσεως ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Ἀθηνῶν, ἀνέλαβε νὰ ἀνορθώσῃ ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Βιοτεχνικὴ Ἐταιρεία ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πᾶσα τοιαύτη ἀποπειρά πρὸς μόρφωσιν τεχνιτῶν Ἑλλήνων σκοποῦντων πρὸ τοῦ ἀδιεξήτου προλήψεων ἐρριζωμένων ἤδη εἰς τὴν καλαισθησίαν τοῦ νεωτέρου Ἀθηναίου, ἂν μὴ εἴπω τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνος κοσμοπολίτου. Ἀλλ' εἶναι ἐπίσης βέβαιον ὅτι ἡ ὀξεῖα ἀντίληψις τῶν Ἑλλήνων τεχνιτῶν, θεωρουμένη ἀπὸ ἀπόψεως καθαρῶς χειροτεχνικῆς, ὑπερβαίνει τὴν ἀντίληψιν οἰουδῆποτε λαοῦ τῆς γῆς.

Τί λοιπὸν παρακωλύει τὴν πρόδον καὶ μετατροπὴν τῆς βιοτεχνίας ἐν Ἑλλάδι ἐν ἀντιθέσει καὶ πρὸς τὰ φυσικὰ χαρίσματα τοῦ Ἑλλήνος τεχνίτου, καὶ πρὸς τὴν ἀλλαχού καταπληκτικὴν πρόδον τῆς βιοτεχνίας κατὰ τὸν αἰῶνά μας; Ἰδοὺ ζήτημα, ὅπερ ὀφείλει ἐπισταμένως τὸ τοσοῦτον ἐθνωφελὲς ἱδρυμα τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐταιρείας νὰ ἐξετάσῃ. Οἱ καρποὶ οὗς καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπέδειξεν ἡ ἔταιρεία ἐν τινὶ αἰθούσῃ τοῦ Ζαπτείου, ἐπιμαρτυροῦσι τὰς προσδοκίας μας διὰ τὸ φύσει ἐπιδείξιν τοῦ Ἑλλήνος χειροτέχνου, ἀλλ' ἀρκεῖ τοῦτο ἀπέναντι τῆς δαιμονίας ὄντως δημιουργικῆς δυνάμεως τῶν προγόνων μας ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς τέχνας ἃς σήμερον πανταχοῦ ἔχουσιν ὡς βάσιν τῆς πρὸς τὰ πρόσω ἐργασίας; Πρέπει νὰ κατανοήθῃ καλῶς ἡ σημασία ἣν ὁ ἑλληνικὸς ρυθμὸς δύναται νὰ ἐκασχῇ ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ γένους. Γνωρίζω πόσας δυσκολίας πρέπει νὰ ὑπερπηδήσωμεν μέχρις οὗτο κατανοήθῃ καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τοῦς τεχνίτας ἡ τοιαύτη μορφή τῆς τέχνης, ἀλλ' ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν θαυμαστὰ παραδείγματα πρὸς μίμησιν. Ἐξετάσατε τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν, τὸν οἶκόν των, τὴν ἀπλότητά των, καὶ θὰ εὐρίσκητε ἐν αὐτοῖς διδάγματα, ἅτινα δὲν δύνασθε νὰ ἀντιλήσκητε καὶ ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα συγγράμματα τῆς τέχνης.

Ἐξετάσατε τὴν τεχνολογίαν πάντων τῶν ἐποχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ θὰ εὐρίσκητε ὅτι ὁ Ἴωνος τρόπος τῆς ἐργασίας, ὁ Δωριος, ὁ Κορινθιακός, αὐτὸς ὁ Βυζαντινὸς ἀνταποκρίνονται θαυμασίως πρὸς τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ διατηροῦν ἀσάλευτον τῆς ἐθνότητος τὸν χαρακτῆρα τιθέμενοι ὡς πρότυπα εἰς τὰ ὅμματα συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος. Ποῖα ἄλλη λοιπὸν νὰ εἶναι ἡ ἀποστολὴ ἐνὸς βιοτεχνικοῦ ἱδρυματος σκοποῦντος τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνῶν παρ' ἡμῖν, παρὰ νὰ καθοδηγῇ τοὺς νέους εἰς τὴν ἀληθὴ ὁδὸν πρὸς εὐρεσιν νέου ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου; Δὲν νομίζετε ὅτι ἡ ἐπὶ δετίαν ἤδη ἐργασία τῆς Βιοτεχνικῆς Ἐταιρείας εἶναι ἀρκετὴ ὅπως θέσῃ τὰ θεμέλια τῆς ἐργασίας τοῦ μέλλοντος; Εἶναι καίρος πλέον ὅπως μὴ ἀρχοῦμεθα εἰς ἀντιγραφὰς σχεδίων ἅτινα ἀγοράζομεν ἀπὸ εὐτελοῦς τιμῆς ἀπὸ τὰ διάφορα κέντρα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ νὰ δεῖξωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς

οί νεώτεροι Έλληνες σκεπτόμεθα και εργαζόμεθα προς αναστήλωσιν μιᾶς ερειπωμένης Πατρίδος.

Εν τούτοις εἶνε ἀξία θερμῶν συγχαρητηρίων ἡ Ἑλληνικὴ Βιοτεχνικὴ Ἑταιρεία, ἥτις ἐν μέσῳ τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀκηδίας τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ δετῶν ἤδη ἐργαζομένη ὅπως ὑπερπήδησεν τασαύτας παρουσιαζόμενας δυσχερείας, ἔφερεν ἀγλαὰ ἀποτελέσματα ἀντικαταστήσασα αὐτὴ μόνῃ τὴν ἔλλειψιν δημοσίων τεχνικῶν σχολῶν, ἐν αἷς ἔπρεπε νὰ σφυρηλατῇται ὁ σίδηρος, διὰ τοῦ ὁποῖου θ' ἀνεγείρωμεν τὸ μέγα οἰκοδόμημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ... Ὡς γνωστόν, εἰς πολλὰς συζητήσεις ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου, ἐπιφανεῖς δ' ἀρχαιολόγοι ὡς ὁ Φουρτβάιγκλερ, ὁ Ραβασιόν, ὁ Ρενάγ, ἐπεχείρησαν τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς. Οὐδὲ ἡ παρωδία δὲν ἔλειψε, καὶ ὁ περιώνυμος γάλλος γελοιογράφος Καραντὰς ἐνεπνεύσθη εὐθυμοτάτας καὶ εὐφροσύνης γελοιογραφίας.

Τώρα ἐπίκειται νέα συμπλήρωσις. Ὁ γάλλος Bitter, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν τεχνῶν, εἰς ἓν τεύχος τὸ ὁποῖον, ἔξεδωκεν ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἀγάλμα ἐκράτει ὕδριον. Ἀλλ' ἂν παρίστατο ἀντλοῦν ἢ φέρων τὸ ὕδωρ, αἱ κινήσεις του δὲν θὰ ἦσαν ἀρμονικαί· πρέπει νὰ τὸ φαντασθῶμεν χῦνον τὸ ὕδωρ. Ὁ Bitter δημοσιεύει εἰς τὸ τεύχος τοῦτο τὴν φωτογραφίαν ἀγάλματος τὸ ὁποῖον ἔπλασε πλήρες, κατὰ τὴν ἰδέαν του· εἶνε δὲ πράγματι χαριέστατον· συμπεραίνει ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἢ χύνουσα τὸ ὕδωρ εἶνε Δαναΐς· μαντεύει δὲ τοῦτο ἐκ τῆς μελαγχολικῆς ἐκφράσεως τῆς κοπώσεως, τὴν ὁποῖαν ἀνακαλύπτει εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ προσώπου.

Αἱ εἰκασταὶ καὶ παρατηρήσεις λοιπὸν τοῦ Μπιττέ, στηρίζονται 1^{ον} εἰς τὴν γενικὴν κίνησιν τοῦ ἀγάλματος· 2^{ον} εἰς τὴν ἔλλειψιν ἰσορροπίας· ὡς γνωστὸν τὸ ἀγάλμα κλίνει πρὸς τὰ δεξιὰ, φαίνεται δὲ φυσικὸν τοῦτο ἂν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὕδριος, τὴν ὁποῖαν κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα. 3^{ον} εἰς τὴν ἀσυμμετρίαν τῶν χαρακτηριστικῶν τὰ ὁποῖα ὁ γλύπτης παρέστησε δυσδιακρίτως μελαγχολικά, ἀπὸ τὸ ἐν μόνον μέρος.

ΤΟ Studio, τὸ παγκοσμίου φήμης καλλιτεχνικὸν φῶλλον τοῦ Λονδίνου, θὰ δημοσιεύσῃ εἰς τὸ τεύχος τοῦ Σεπτεμβρίου ἄρθρον περὶ τοῦ Ν. Γύζη τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Δ. Κακλαμάνου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ σύνοφιν τῆς περὶ τοῦ μεγάλου Ἑλλήνος ζω-

γράφου μελέτης αὐτοῦ, τῆς εἰς ἰδιαιτέρον ἐκδοθείσης τεύχος. Τὸ ἄρθρον τοῦτο θὰ συνοδεύουν ἀναπαραστάσεις τινῶν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἔργων τοῦ Γύζη ἐκτελούμεναι ἤδη ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Studio, διακρινομένου διὰ τὰς ἀπαρμιλλοῦς καλλιτεχνικὰς εἰκόνας του. Τὸ αὐτὸ ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου θὰ δημοσιευθῇ ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀμερικῇ ἰδιαιτέραν ἐκδοσιν τοῦ Studio.

NEA BIBLIA

Ἐξεδόθησαν: ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΒΙΑ ὑπὸ Β. Πατρικίου (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων). Ἀθήναι, 1901. Τυπ. «Ἑστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη, σ. 16^{ον} σελ. 123 δραχ. 0.40.

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων) σ. 16^{ον} σελ. 87 δρ. 0.40.

Ο ΚΟΛΟΜΒΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ κατὰ τὸ ἰταλικὸν ὑπὸ Χ. Αννίου (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων) τυπ. «Ἑστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη σ. 16^{ον} σελ. 77 δραχ. 0.40.

ΟΔΗΓΟΣ ΤΩΝ ΑΠΑΘΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΩΝ ὑπὸ Ἀντ. Μηλιαράκη (ἐκδοσις δευτέρα), τυπογρ. «Ἑστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη. Ἀθήναι 1901 σ. 16^{ον} σελ. 50 δραχ. 1.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΧΑΤΖΗ-ΚΩΝΣΤΑ διὰ τὸ ἔτος 1900 (τυπ. «Ἑστία» Κ. Μάϊσνερ καὶ Ν. Καργαδούρη, Ἀθήναι 1901).

MITTEILUNGEN DES KAISERLICH DEUTSCHEN ARCHÄOLOGISCHEN INSTITUTS, Athenische Abteilung (Athen—Druck von Meissner u. Kargaduris 1901).

Ἀγγέλλονται: ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ἐπιμελεῖα Ἰωάννου Βλαχογιάννη.

Ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ πρώτου τόμου: Βιογραφία τοῦ Στρατηγοῦ Ἰωάννου Μακρυγιάννη. — Πολεμικὴ καὶ πολιτικὴ ἀλληλογραφία τοῦ Μακρυγιάννη.

Ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ δευτέρου τόμου: Ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη (ἰδιοχείρως ἐν δημοτικῇ γλώσσῃ συντεταγμένα). — Ἀλλὰ διατριβαὶ καὶ μελέται.

ἹΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΣΤΟΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΤΜΟΥ ΩΣ ΚΙΝΗΤΗΡΙΟΥ ΑΥΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ ὑπὸ Κωνσταντίνου Ν. Ράδου.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἀφιερωμένον εἰς τὴν Α. Υ. τὸν βασιλόπαιδα Νικόλαον

ΑΘΗΝΑΙ, 18, ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' ἐν ἔτος	δρ. 25.	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' ἐν ἔτος	φρ. 25.
δι' ἐξ μηνῶν	13.	δι' ἐξ μηνῶν	13.

— Πᾶσα αἰτήσις πρὸς ἐγγραφήν συνοδεύεται ἀπαραιτήτως ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου εἰς τραπεζ. ἢ ταχ. ἐπιταγὴν, ἢ τραπεζ. γραμμάτια, ἐντὸς συστημένης ἐπιστολῆς διευθυνομένης:

πρὸς τὸν κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Φιλελλήνων 18, Ἀθήνας,

ἢ πρὸς τὴν

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

Ὁδὸς Ἀριστείδου 11Α-11Β, Ἀθήνας.

— Τὰ χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.
— Ἐκάστος τόμος τῶν «Παναθηναίων» ἀποτελεῖται ἐκ 12 τευχῶν.
— Αἱ ἐγγραφὰὶ λογίζονται ἀρχόμεναι ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου ἢ 15 Ἀπριλίου.
— Ἐν τεύχος ἀποστέλλεται δωρεάν πρὸς πάντα αἰτοῦντα τοῦτο παρὰ τῆς Διευθύνσεως.
— Ἀγγέλλεται πᾶν νέον βιβλίον, τοῦ ὁποῖου ἀποστέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον δύο ἀντίτυπα.
— Τὰ «Παναθηναία» δημοσιεύουν εἰδοποιήσεις εἰς τὸ ἐξώφυλλον καὶ εἰς πρόσθετα χρωματιστὰ φύλλα.

DER LOTSE

Hamburgische Wochenschrift für Deutsche Kultur.

CARL MÖNCKEBERG

Dr S. HECKSCHER

für Kunst und Wissenschaft. für Volkswissenschaft u. Politik.

Verlag: ALFRED JANSSEN in Hamburg.

Vierteljährlich 5 Mark, im Ausland 6.30 Mark.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—ΑΘΗΝΑΙ

Πλούτος γραφικῆς ὕλης. — Ἐντυπα καὶ ἐπισκεπτήρια καλλιτεχνικά. — Ἐργοστάσιον φακέλλων τέλειον. — Χάρτης τυπογραφικὸς λευκὸς καὶ ἐξωφύλλων παντὸς εἶδους καὶ ποιότητος.

Ἐφθονία, Ταχύτης, ἀκρίβεια.

ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ

ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

ΤΙΜΗΘΕΙΣ ΔΙ' ΟΚΤΩ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

60—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—60

ΑΘΗΝΑΙ

Κ. ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΛΕΞΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΑ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΤΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛ. ΓΛΩΣΣΗΣ ὑπὸ Α. Α. Σακελλαρίου Τόμοι 3	σελ.	4400	δρ.	48
ΛΑΤΙΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	780	»	10
ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΙΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ε. Α. Τσακαλώτου	»	872	»	12
ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ι. Ὀλυμπίου	»	360	»	9
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1087	»	10
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ν. Κοντοπούλου	»	1100	»	10
ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1087	»	11
ΕΛΛΗΝΟΑΓΓΛΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Ι. Περγάνου	»	1000	»	11
ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Α. Ν. Γιάνναρη	»	1146	»	11
ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ὑπὸ Γ. Ρουσοπούλου	»	1080	»	12

Εὑρίσκονται ἐν τοῖς κυριωτέροις βιβλιοπωλείοις καὶ ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ
Π. Δ. Σακελλαρίου, ὁδὸς Λυκούργου 8.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΝ

ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ. Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. — Ἀγοραπωλησίαι συναλλαγματικῶν, ἐπιταγῶν, χρυσοῦ, ξένων τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τίτλων.

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ συναλλαγματικῶν, τίτλων καὶ τοκομεριδίων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ.

ΔΑΝΕΙΑ. Προκαταβολαὶ ἐπὶ τίτλων. Λογαριασμοὶ τρεχοῦμενοι.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ :

3 $\frac{1}{2}$	ἐτησίως,	ἀπόδοσις	εἰς	πρώτην	ἀναζήτησιν.
4	»	»	»	μετὰ	ἓνα μῆνα.
4 $\frac{1}{2}$	»	»	»	»	»
5	»	»	»	»	»
5 $\frac{1}{2}$	»	»	»	»	»

ΤΜΗΜΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

Πώλησις πάσης λαχειοφόρου ὁμολογίας εἰς μηνιαίας δόσεις, μετὰ τὴν τύχην ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς πρώτης δόσεως.

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀγοραπωλησίαι τίτλων ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπὶ ἀπλῇ μεσιτείᾳ.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ. Προμήθεια παντὸς εἶδους ἐμπορευμάτων, μηχανῶν κλπ. ὑπὸ συμφέροντας ὁρους, μετρητοῖς καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΟΙΚΩΝ.

ΑΠΟΘΗΚΑΙ. Ἐμπορεύματα ἐν παρακαταθήκῃ. Δειγματολόγιον.

ΔΕΡΜΑΤΑ Βυρσοδεψείου Μοσχάτου.

ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟΝ

Κ. ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ

33 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 33

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ",

Ἐξεδόθησαν :

ΕΡΗΜΕΣ ΨΥΧΕΣ

ΥΠΟ Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ

Κομψότατον τεῦχος ἐκ 32 σελίδων ἐπὶ χειροποιήτου δλλανδικοῦ χαρτίου.

→* Τιμὴ δρ. 3 *←

Διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν "Παναθηναίων",
Ἐσωτερικοῦ δρ. 2 }
Ἐξωτερικοῦ φρ. 2 } προπληρωτέα.

Ἐξεδόθη :

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

ΥΠΟ Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΥ

Καλλιτεχνικώτατος πολυτελὴς τόμος μετὰ 24 εἰκόνων, ἐκ τῶν ὁποίων 4 χρωματίζονται ὁλοσέλιδοι καὶ 2 φωτοτυπία.

→* Τιμὴ δραχ. 4 *←

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῶν "Παναθηναίων",
στελλεται ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν ἀντὶ
δραχ. 3 $\frac{1}{2}$ ἐν Ἑλλάδι καὶ φρ. χρ. 3 εἰς τὸ
Ἐξωτερικόν.

ΑΤΛΑΝΤΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΟΛΩΝ Ι. ΒΛΑΣΤΟΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΦΡ. 15

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται παρ' ἡμῶν.